

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1932.

Andra kammaren.

Nr 53.

Torsdagen den 2 juni.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 27 nästlidna maj.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna dödsbevis:

Att Lindqvist, Herman August, från Brunnsgatan nr 2 i Johannes församling i Stockholms stad, född den 9 juli 1863, avled härstädes den 29 maj år 1932. Dödsorsak: Cancer ventriculi, (bidragande) Bronchopneumonia, enligt attest av läkare B. Hammarskjöld, betygar Kungl. Serafimerlasarettet i Stockholm den 2 juni 1932.

J. Lindberg,
lasarettspredikant.

På hemställan av herr talmannen beslöt kammaren att jämlikt § 28 riksdagsordningen till Konungen ingå med anmälan om den inom kammaren uppkomna ledigheten; och blev ett i sådant avseende på förhand uppsatt skrivelseförslag, som upplästes, av kammaren godkänt.

§ 3.

Vidare upplästes ett till kammaren inkommet sjukbetyg, så lydande:

Att riksdagsman N. K. Törnkvist, Bjuf, som sedan $\frac{80}{5}$ vårdas å härvarande medicinska avdelning för en hjärt- och blodkärslsjukdom, tillsvidare under minst en månad är oförmögen att deltaga i riksdagsarbetet intygar

Hälsingborg 31 maj 1932.

Thor Stenström,
leg. läk.

§ 4.

Föredrogos, men blevo ånyo bordlagda statsutskottets utlåtanden nr 121—127, bevillningsutskottets betänkanden nr 51 och 52, bankoutskottets utlåtanden och memorial nr 60—66 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 40 och 41.

§ 5.

Till avgörande företogs bankoutskottets utlåtande, nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående stöd åt Skandinaviska kreditaktiebolaget m. m., i vad den avser ställande till Kungl. Maj:ts förfogande av särskilda medel för lämnande av stöd åt vissa kreditinrättningar.

*Ang. stöd
åt vissa
svenska
kreditinrätt-
ningar.*

Andra kammarens protokoll 1932. Nr 53.

Ang. stöd
 åt vissa
 svenska
 kreditinrätt-
 ningar.
 (Forts.)

I en till riksdagen avlåten, den 31 mars 1932 dagtecknad proposition, nr 248, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att, bland annat, ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett belopp av 30 miljoner kronor att i enlighet med vad av departementschefen föreslagits användas för lämnande av stöd åt svenska kreditinrättningar, som på grund av rådande krisläge kunde befinnas vara i behov därav.

Utskottet hemställde, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition, i vad densamma nu vore föremål för prövning, måtte bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett belopp av 30 miljoner kronor att i enlighet med vad av föredragande departementschefen till statsrådsprotokollet över finansärenden för den 31 mars 1932 föreslagits och med iakttagande av vad utskottet anfört användas för lämnande av stöd åt svenska kreditinrättningar, som på grund av rådande krisläge kunde befinnas vara i behov därav.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

av herrar *Lindgren, Stendahl, C. Bengtsson, Svensson* i Betingetorp, *Carlsson* i Solberga och *Leffler*, vilka med biträdande av utskottets hemställan ansett, att utskottets motivering bort hava annan i reservationen angiven lydelse; samt

av herrar *Johansson* i Östersund och *Johansson* i Edsbyn, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, i vad densamma nu vore föremål för prövning, måtte bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett belopp av 30 miljoner kronor att i enlighet med vad av föredragande departementschefen till statsrådsprotokollet över finansärenden för den 31 mars 1932 föreslagits användas för lämnande av stöd åt svenska kreditinrättningar, som på grund av rådande krisläge kunde befinnas vara i behov därav.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Hamrin**: Herr talman! Jag tillåter mig att börja diskussionen med att anföra följande. Enligt min uppfattning vilar ett lands ekonomi på två pelare. Jag skulle vilja benämna den ena en sund statsekonomi, som tar sig uttryck i en förnuftigt balanserad budget, och den andra ett orubbat förtroende till penningväsendet, enkannerligen bankerna. Över vårt land ha under de gångna decennierna gått många stormar på det ekonomiska området, och vårt land och folk ha genomgått många svåra kriser, men under dessa ha dock statsmakterna beaktat vikten av att uppehålla och befästa dessa av mig nyss angivna pelare, som uppbära landets ekonomi. Riksdagen har vid åtskilliga tillfällen beviljat stora anslag och överlåtit till regeringen att vidtaga åtgärder i syfte att bevara bankernas soliditet och bevara folkets förtroende för desamma. Dessa åtgärder ha kostat pengar, men jag tror näppeligen, att det finns en omdömesgill person, som icke anser och ansett, att dessa pengar i den situation, som landet och kreditanstalterna befunno sig vid den tidpunkt, då besluten fattades, varit väl grundade och av behovet påkallade. Kort och gott, dessa uppoffringar ha varit jämförelsevis stora, men dock icke för stora.

Det är mot denna bakgrund och från denna utgångspunkt som jag önskar få den föreliggande propositionen betraktad. Den utgör ett led i den stödaktion, som regeringen gick in för samtidigt som den anmälde för riksdagen, att en sådan åtgärd var särskilt påkallad beträffande en av våra större banker.

Naturligtvis delar jag såväl som hela regeringen åtskilliga av de betänkligheter, som utskottsmajoriteten, ja, hela utskottet givit uttryck åt i det föreliggande utlåtandet. Jag skulle, herr talman, vilja säga beträffande vad utskottet anför på sidan 4, att om jag stryker ordet »utskottet» och använder den vanliga terminologien, som en departementschef brukar använda i ett s. k. departementschefsyttrande, alltså talar i jagform, skulle jag kunna under-teckna och skriva under samt ge uttryck åt samma uppfattning, som bankoutskottet här har. Det är alldeles klart, att även för mig resa sig starka betänkligheter mot understöd från statens sida till enskilda kreditföretag. Jag har ansett och anser alltjämt, att det först sedan andra utvägar försökts för att övervinna iråkade svårigheter och en brydsam situation, och då fara föreligger för att, därest icke staten träder emellan, en allvarlig rubbning skulle uppstå i förtroende till bankväsendet i allmänhet, som ett sådant förslag som det föreliggande skall komma till användning och en sådan väg skulle beträddas. Med den utgångspunkt, som jag angav i början och med hänsyn till den stora stödaktion, som riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag beslöt med avseende på en storbank, har jag ansett det nödvändigt, att man garderade sig mot överraskningar, och det är därför som jag har framlagt det förslag, som det föreliggande utlåtandet avser.

Jag antydde också, att riksdagen tidigare gått in för stödåtgärder åt bankerna i jämförelsevis stor utsträckning, men riksdagen har gjort något mera under gångna tider beträffande bankväsendet. Riksdagen har vid olika tillfällen uttalat sig mot monopolbildningar på bankväsendets områden. Riksdagen har givit uttryck åt den uppfattningen och den meningen, att det ur många olika synpunkter är önskvärt att icke vårt bankväsende blir förtrustat. Att provinsbanker och mindre banker, som nu äro fristående och som var och en verka inom sitt område för att gagna produktionen inom landet, är en uppfattning som riksdagen givit uttryck åt.

De åtgärder, som hittills vidtagits till stöd åt bankerna — om jag undantar ett beslut i år — ha närmast gått ut på att låta kreditkassan av år 1922 träda emellan i olika hänseenden och efter olika riktlinjer. De stora bankrekonstruktioner och stödåtgärder, som beslötos efter och under deflationsperioden efter världskriget, handhades också och åtgärderna utfördes av nyssnämnda kreditkassa. De gingo ut på hjälpåtgärder i tre avseenden: för det första övertagande från bankerna av kreditengagemang, som för dessa varit allt för betungande och i viss utsträckning osäkra och riskfyllda. En annan åtgärd från kreditkassans sida var belåning av aktier vid rekonstruktion av banker och för det tredje beviljande av lån för tecknande av s. k. tillskottsbevis i en del banker. Om jag nu, herr talman, ett ögonblick stannar inför resultatet av dessa stödåtgärder, kan det vara av ett visst intresse att för kam-maren erinra därom. Den första åtgärden, att övertaga engagemang från hårt ansträngda bankföretag, har använts i fyra fall, och den har förorsakat statskassan, såsom kammarens ledamöter nogsamnt känna till, betydande förluster. Dessa äro icke ännu på långt när avskrivna. Man kan icke i ett ögonblick som detta konstatera, vad slutsumman blir av den stödaktionen. Den andra formen för stöd åt bankerna har skett genom belåning av aktier. Den har kommit till användning i tre fall. Den har avvecklats utan förlust i ett fall, men på grund av uttalande från riksdagens sida har försäljning av sålunda belånade aktier förhindrats i två fall, och åtminstone i det ena fallet kan man konstatera, att en ganska betydande förlust kommer att uppstå, därest icke några särskilda förhållanden komma emellan. Den tredje formen för stöd åt bankerna genom kreditkassan var belåning av s. k. tillskottsbevis. Den har också förekommit i tre fall, men hittills har denna form av stödåtgärd icke förorsakat eller åstadkommit någon som helst förlust för statsverket. Jag

*Ang. stöd
åt vissa
svenska
kreditinrätt-
ningar.
(Forts.)*

Ang. stöd
åt vissa
svenska
kreditinrätt-
ningar.
(Forts.)

nämnde, att ett visst uttalande blivit gjort under riksdagen, som haft till följd förluster för staten. Jag syftade på det uttalandet, som riksdagen på sin tid gjorde, att de bankaktier, som voro belånade av kreditkassan, icke fingo säljas utan riksdagens medgivande och, om icke minnet sviker mig allt för mycket, sedan icke under parivärdet. Just detta sista uttalande från riksdagens sida har haft till följd att statsverket fått eller i varje fall får vidkännas ganska avsevärda förluster i särskilt ett fall.

Nu har också bankoutsrottet — jag skulle vilja påstå både de, som bilda majoritet, och de, som stå för den ena reservationen — omgärdat det förslag, som Kungl. Maj:t framlagt, med, jag skulle vilja säga, ett taggträdsstängsel. Det skulle förhindra i en hel del fall ett beträdande av sådana vägar, som riksdagen förut beslutat att komma till användning under gången tid. Om jag icke tolkar utlåtandets i många punkter ganska dunkla formulering oriktigt, kan jag icke finna annat än att några stödåtgärder kunna icke få vidtagas i form av teckning eller belåning av aktier i bankaktiebolag, icke heller belåning av lotter i solidariska bankbolag. Att regeringen icke skulle få någon fullmakt att teckna lotter i solidariska bankföretag, finner jag naturligt, och jag skulle vilja tillägga, herr talman, att det är överflödigt att göra något uttalande därom. Ty det finns väl ingen regering, som skulle vilja inlåta sig på att ställa staten solidariskt ansvarig inom ett bankföretag tillsammans med de andra. Vidare har bankoutsrottet givit uttryck åt den uppfattningen, att därest hjälpåtgärder skola vidtagas beträffande någon solidarisk bank få sådana icke lämnas utan att det solidariska ansvaret bibehålles i sin fulla utsträckning. Har jag icke tolkat bankoutsrottets utlåtande på den tredje punkten felaktigt, får heller icke hjälp lämnas till en solidarisk bank i samband med att densamma ombildas till bankaktiebolag. Sådana bestämmelser, som här skulle komma till användning enligt utskottets utlåtande, ha, så vitt jag kan finna, icke i något fall tidigare kommit till användning. Huruvida ett solidariskt bankbolag efter det att detsamma utan statens medverkan ombildats till aktiebolag, skulle kunna få komma ifråga om att få hjälp, kan jag icke heller utläsa. Det vill med andra ord säga, att om en solidarisk bank på grund av olika skäl och omständigheter befinner sig i det läget, att dess lottägare och ledning finna det önskvärt, att banken ombildas till aktiebolag för att stärka likviditeten, skulle en sådan bank icke komma i betraktande, när det gäller att få stöd från statens sida.

En annan fråga, som jag gjort mig, när jag läst detta utlåtande, har varit den, huru man skall förfara, därest den olyckan skulle inträffa beträffande en solidarisk bank, att den jämlikt bestämmelserna i gällande lag skulle vara skyldig att träda i likvidation. En sådan eventualitet skulle ju kunna inträffa. Skyldighet att träda i likvidation föreligger ju när 10 % av det egna kapitalet förlorats. Detta behöver icke betyda, att insättarnas intressen stå på spel, men banken är likvidationsmässig. Jag föreställer mig, att om banken råkar i den situationen under nuvarande tid, när människorna naturligt nog äro mycket försiktiga, lär det väl bli svårt att uppbringa ett nytt lottkapital. Kunna då icke dessa medel, som här skulle ställas till Kungl. Maj:ts förfogande, komma till användning, så kan det väl icke medföra annat än en av två konsekvenser. Den ena är, att banken får träda i likvidation, driva in sina fordringar, betala sina skulder, d. v. s. insättarna, och sluta sin rörelse. Den andra är naturligtvis den, att banken ombildas till aktiebank utan statens medverkan. Jag bör kanske också i detta sammanhang nämna en tredje möjlighet, nämligen att banken överlåtes till någon av de stora bankerna. Jag skulle vilja ifrågasätta, om icke kontentan av hela detta bankoutsrottsutlåtande med alla dess spärrar blir den, att de mindre bankerna, därest de icke känna sig säkra beträffande sin existens och fortsatta rörelse, under den kommande tiden

måste beträda den sistnämnda vägen. En sådan utveckling, jag betonar det ännu en gång, har dock riksdagen uttalat sig emot. För min del deklarerar jag gärna, att jag tillhör dem, som anse, att det är icke önskvärt, att hela vårt affärsliv skall vara beroende av två, tre eller fyra storbanker. Våra provinsbanker och även de mindre aktiebankerna ha alltjämt en stor mission att fylla i produktionens tjänst.

En av de spärrar, som bankoutskottet har omgärdat denna stödaktion med, är just vad jag förut har talat om, nämligen den solidariska ansvarighetens utkrävande. Jag vet nu icke vad bankoutskottet överhuvud taget har haft för särskild anledning att uppställa det kravet såsom ofrånkomligt. Den äldsta av våra solidariska banker fyller i år 100 år. Under en lång tidsperiod hade vi här i landet mellan 25 och 30 solidariska banker. Vårt land genomgick under den tiden svåra kriser, och det var ju speciellt under det sist förflutna decenniet några stycken sådana solidariska banker, som behövde hjälp och stöd, men ingen, såvitt jag vet, har befunnit sig i det läget, att den solidariska ansvarigheten kunnat ifrågasättas. Detta beror givetvis därpå, att när vi ha en uppsiktsmyndighet, så skall man väl åtminstone, även om herrarna kritisera densamma, sätta det förtroendet till densamma, att när banklagen föreskriver likvidationsförfarande redan när 10 procent av grundfonden är borta, så skall uppsiktsmyndigheten ingripa, innan man kommer så långt, att den solidariska ansvarigheten behöver och måste utkrävas.

Jag skulle dessutom vilja ställa den frågan, vad man egentligen åsyftar med den solidariska ansvarigheten i ett fall sådant som detta. Det finns ju intet, som kan hindra en lottägare att sälja varena lott utom en, och jag föreställer mig, att uppstår det verkligen fara för en solidarisk bank, så skyn da sig väl åtminstone de, som ha någon förmögenhet bakom sitt innehav av lotter, att sälja så långt de lagenligt kunna sälja. Då blir det väl till sist en mycket ojämn fördelning, i varje fall när det gäller att utkräva den solidariska ansvarigheten. Och icke nog med detta, utan när de kapitalister, om jag får använda det uttrycket, som äro ägare till lotter i ett solidariskt bankbolag, anse sig riskera något därigenom, så lära de icke blott sälja sina lotter utan även vända sig ifrån en sådan bank, där de tidigare varit delägare och fortfarande i någon mån äro det, och därigenom påskyndar man ju krisen för en sådan bank.

Ja, herr talman, jag skall strax sluta. Jag vill endast ytterligare en gång understryka, att genom bibehållandet av alla de spärrar, som bankoutskottet här har uppsatt, så får visserligen Kungl. Maj:t till sitt föfogade 30 miljoner kronor, men situationer kunna komma att uppstå, där detta endast blir en tom gest, som icke har någon betydelse i verkligheten. Det kan icke vara ett intresse för någon regering att ha en så vidsträckt fullmakt, som regeringen har begärt. En prövning av en uppkommen fråga om stöd åt en bank kräver ju både ansvarskänsla, förutseende och beaktande av olika omständigheter just vid den tidpunkten. Men jag betonar ytterligare, att ha vi hitintills kunnat bevara i största möjliga utsträckning förtroendet för vårt bankväsen, så böra vi väl ändå i fortsättningen kunna lämna detta förtroende åt regeringen, den må sedan heta vad som helst, särskilt med hänsyn därtill, att det ju är riksdagens egna förtroendemän, riksgälds- och riksbanksfullmäktige, som ha att göra sitt inflytande gällande, innan en stödaktion vidtages. Jag föreställer mig, att det icke skall vara möjligt för någon regering att emot ett avstyrkande från dessa båda institutioner bifalla en framställning, där man vedervägar statens pengar i någon större utsträckning och utan att detta är ofrånkomligt.

Bankoutskottet säger i sitt utlåtande, att utskottet har icke blivit övertygat om att svarigheterna på ett eller annat håll vore så stora och av den natur, att ett ingripande skulle vara förestående eller att krafterna hos de närmast in-

*Ang. stöd
åt vissa
svenskar
kreditinrätt-
ningar.
(Forts.)*

Ang. stöd
åt vissa
svenska
kreditinrätt-
ningar.
(Forts.)

tresserade icke skulle räcka till att bemästra svårigheterna. Jag begagnar tillfället, herr talman, att ge uttryck åt den uppfattningen, med den jag vågar säga ganska ingående kännedom jag har om de allra flesta bankers ekonomiska ställning, att jag tror icke heller, att det föreligger någon överhängande fara. Jag vågar göra det uttalandet, att det misstroende emot våra banker, som tar sig uttryck bland annat i de alltjämt vikande kurserna på deras lotter eller aktier, icke är befogat, men å andra sidan är det alldeles uppenbart, att om krisen fortsätter med oförminskad styrka, så kan problemet uppstå på ett eller annat håll, där det visar sig, att ett stöd från statens sida är önskvärt och kan ske utan nämnvärda risker.

Det är från dessa utgångspunkter, herr talman, som jag beklagar, att bankoutskottet satt upp dessa taggträdsstängel omkring den fullmakt, som av regeringen har begärts. Jag har ansett det vara min plikt både att framlägga propositionen och att göra dessa uttalanden, och sedan har riksdagen att taga ansvaret fullt och helt ut.

Herr Öhman: Herr talman! Vid behandlingen här i kammaren av den del av den kungl. propositionen, som avsåg stöd åt Skandinaviska kreditaktiebolaget hade vi från vår sida tillfälle att ge tillkänna vår uppfattning om en dylik åtgärd från statsmakternas sida. Jag kan därför i dag fatta mig kort. Jag ber emellertid att få erinra därom, att när vi här för närmare två månader sedan behandlade stödaktionen till Skandinaviska kreditaktiebolaget, så anfördes från dem, som gingo in för denna stödaktion, att den närmast avsåg att vara en garanti för att de industriföretag, som hade sina krediter ordnade genom nämnda bankinstitut, skulle komma i tillfälle att fortsätta sin verksamhet, och att man således skulle kunna undvika att ytterligare öka arbetslösheten. Under den tid, som har gått, sedan riksdagen fattade detta beslut, ha vi nog litet var börjat inse vilket värde som låg i dessa deklARATIONER. Det är för oss alla bekant, att en rad av de industriföretag, som närmast hade kreditförbindelse med Skandinaviska kreditaktiebolaget, dels helt ha inställt driften, dels ha inskränkt densamma. Det är icke så många dagar sedan tidningarna meddelade, hurusom arbetarna vid ett industriföretag, som närmare kanske än något annat hade sin kredit ordnad genom Skandinaviska kreditaktiebolaget och som följaktligen också skulle komma i åtnjutande av detta stöd, dels på grund av avskedanden, dels på grund av inskränkt arbetstid kommit i det läget, att de till och med kollektivt måste uppvakta ortens fattigvårdsmyndigheter för att begära hjälp till sin utkomst.

Utskottet säger i sitt utlåtande, att »enligt utskottets mening resa sig starka betänkligheter mot att understöd från statens sida lämnas åt enskilda kreditföretag», men om så är fallet, måste det förefalla synnerligen egendomligt, att här ingriper regeringen, och riksdagen är redo att anvisa 30 miljoner kronor utan att det vare sig ifrån regeringsbanken, i den kungl. propositionen eller i utskottets utlåtande ges någon som helst antydning om att det inkommit krav från något bankinstitut om att erhålla hjälp. Man säger till och med här i utskottets utlåtande, att de upplysningar, som man har inhämtat, ha icke gjort utskottet övertygat om att det föreligger några svårigheter av sådan natur, att icke vederbörande banker och penninginstitut själva med egna krafter kunna övervinna dem. Trots en sådan deklARATION kommer utskottet här ändå och begär, att riksdagen, efter allt vad som har skett, skall ställa ytterligare 30 miljoner kronor till förfogande för privatbankerna. Detta innebär med andra ord, att man rent av inbjuder vederbörande bankföretag att begära hjälp från statens sida, ehuru varken riksdagen eller regeringen på något sätt kunnat vara i tillfälle att kontrollera den kreditgivning och de affärer, som vederbörande banker ha bedrivit. Eller kanske det är på det sättet, att när man har an-

fört dessa synpunkter i utskottets utlåtande och sagt, att det icke är någon fara och att ingen vill ha några pengar, men att vi ändå skola ställa dessa medel till förfogande, så har man gjort det därför, att man på det sättet tror sig lättare kunna förmå riksdagen att ställa denna summa till regeringens förfogande för att den sedan skall kunna lämna stöd till de kreditinstitut, som där-om göra framställning. Det heter visserligen i de föreskrifter, som utskottet här har föreslagit beträffande det sätt, varpå hjälp skall lämnas, att det skall ske i samråd med riksgäldsfullmäktige och med riksbanksledningen o. s. v., men för mig är detta ingen som helst garanti efter vad som har skett under senaste tiden och det sätt, varpå vi allesammans veta, att vederbörande i riksbanken ha handlat, då det har gällt frågan om kreditgivningar.

Jag tycker, att från den sida, där man nu går in för att lämna dessa medel till bankerna, borde man åtminstone ställa det villkoret, att man skall veta vilka banker det här är fråga om, att man skall ha en aning om vilken politik de ha bedrivit och ha vetskap om hur de ha garderat sig, vilken utdelning de ha lämnat under de sista åren till sina aktieägare o. s. v. Men här vet man ingenting. Man deklarerar, att det är ingen fara. Men pengar skola ställas till regeringens förfogande. Utåt affischerar man, att det är ingen risk. Man säger: Ni kan spekulera hur som helst, kom bara in till regeringen och lägg upp en rapport, som kan tilltala den, då finnes möjlighet att få stöd. Och ytterst komma den politiken och de åtgärderna att gå ut över skattebetalarna. Det är självklart, att vi från kommunistiskt håll icke vilja göra oss medansvariga i en sådan politik och att vi icke kunna på något sätt stödja ett förslag sådant som det här förevarande.

Jag vill också i det sammanhanget erinra därom, hur man handlar, när det blir fråga om åtgärder från statsmakternas sida gentemot dem, som verkligen tillkännagivit, att de äro i behov av att få hjälp. Jag syftar på landets många tusen arbetslösa. Den senast tillgängliga rapporten från arbetslöshetskommissionen visar på en rapporterad arbetslöshetssiffra på över 111,000. Det delades i går på kamrarnas bord ett utlåtande, där man går in för att till dessa arbetslösa anvisa endast 25,000,000 kronor. När det alltså gäller ett anslag för att avhjälpa den verkliga nöden i landet, då har man synnerligen svårt för att taga något grepp i statens pung. Men här är man redo att efter det man för någon månad sedan beviljat 215,000,000 kronor till Skandinaviska kreditaktiebolaget nu ytterligare ställa 30,000,000 kronor till regeringens förfogande till fortsatt stöd åt storbankerna.

Finansministern anförde här i sitt tal, att en av grundpelarna i en sund ekonomi var ett orubbat förtroende till bankväsendet. Ja, det är möjligt att så är fallet, i varje fall med de utgångspunkter, som finansministern har för sin inställning till problemet. Men jag frågar då: Stärker man detta orubbade förtroende genom att här ställa i utsikt, att detta bankväsende ligger så illa till, att man här när som helst ytterligare från statens sida skall tvingas att satsa 30,000,000 kronor? Jag har för min del svårt att tro, att så skall bliva fallet.

Emellertid omnämnde finansministern en sak i sitt anförande, som var rätt så intressant. Det var nämligen, när han konstaterade, att de stödåtgärder till hjälp åt bankväsendet i landet, som från statens sida hava vidtagits, hava kostat avsevärda summor. Så långt jag kan döma av tillgängliga handlingar har ändock vid varje tillfälle, när det varit fråga om att giva statsanslag till banker och kreditinstitut, man såväl från regeringsbanken som från respektive partiets sida, som understött denna politik, förklarat, att här föreligger ingen risk. Samma deklARATION avlämnades, när det senaste anslaget på 215,000,000 kronor behandlades. Och läser man utskottets utlåtande i fråga om detta tillstyrkande av dessa 30,000,000 kronor, som det nu är fråga om, får man ock-

*Ang. stöd
åt vissa
svenska
kreditinrätt-
ningar.
(Forts.)*

Ang. stöd
åt vissa
svenska
kreditinrätt-
ningar.
(Forts.)

så den uppfattningen, att här föreligger ingen som helst fara. Men utvecklingen har visat och finansministern har bekräftat, att hittills har staten fått satsa stora summor till underhåll och stöd åt bankväsendet.

Man säger här i utskottets utlåtande, att detta stöd till bankerna skall få ske endast sedan vederbörande institut underkastat sig de särskilda föreskrifter i fråga om tillsyn och kontroll, som Kungl. Maj:t kan finna skäligt meddela. Ja, jag måste ju säga, att det är tämligen sent att komma med kontrollen, sedan vederbörande bankinstitut kommit i det läget, att det kräver statsmakternas ingripande. Det borde väl i så fall hava skett tidigare. Jag finner det vara fullständigt orimligt, att man först skall lämna vederbörande banker och penninginstitut full frihet praktiskt taget att sköta sina affärer hur som helst och sedan, när det går på tok, gå till riksdagen och begära, att den skall träda emellan och votera om skattebetalarnas medel för att verksamheten i fortsättningen skall upprätthållas.

Ja, herr talman, det är några av de synpunkter jag ville anföra, och med detta vill jag sålunda hemställa om avslag på utskottets hemställan.

Herr **Johansson** i Edsbyn: Herr talman! I motsats till utskottsmajoritetens och högerreservanternas mening anser jag, att man icke bör binda det stöd, som här är avsett att lämnas, med alltför detaljerade föreskrifter och villkor. Det kan uppkomma en situation, då vi kanske alla här i riksdagen skulle vara glada över, att sådana villkor icke blivit uppställda. När t. ex. utskottet säger, att statens ingripande på detta område bör enligt utskottets uppfattning äga rum *endast om andra utvägar för övervinnande av iråkade svårigheter befinnas stängda* o. s. v., kan man tänka sig en sådan situation, som att en mindre bank råkat i svårigheter i fråga om sin likviditet, ehuru den för övrigt står på solid grund. Om då, såsom det vanligen skett under de senaste årtiondena, en storbank träder till och förklarar sig villig att övertaga den mindre banken och på så sätt göra insättarna skadeslösa, skulle staten enligt de villkor, som utskottet här uppsatt, icke kunna träda till för att hjälpa den mindre banken. Men det är en sådan utveckling av vårt bankväsende, som jag för min del icke anser vara önskvärd. Det har nämligen visat sig, att de mindre provinsbankerna ägnat mera omsorg om näringslivet på respektive orter än vad fallet blivit, sedan de uppgått i en större bank, som visserligen har ett avdelningskontor på platsen men huvudsakligen för att samla upp sparmedel från landsorten, vilka sedan sändas till de stora städerna och de stora industrisamhällena till förfång för de nödvändiga näringsgrenar, som finnas på platsen.

De mindre näringsföretagen ute i landsorten kunna därför många gånger bliva lidande på denna trafik, när det gäller deras legitima behov av rörelsekapital.

Jag kan också tillägga, att det är först sedan våra kreditinstitut antagit dessa jättedimensioner, som de stora förlusterna hava gjorts och man titt och tätt måst anlita statens hjälp.

Om nu utskottets förslag eller högerreservanternas förslag vinner riksdagens bifall, torde Kungl. Maj:t vara förhindrad lämna stöd åt en mindre bank, om den råkat i tillfälliga svårigheter, därest en storbank är villig att uppluka den mindre banken i sig.

För övrigt tror jag, att man kan fullt lita på regeringens omtanke och försiktighet, när det gäller att stödja bankföretagen, så att den kan stå till svars för en kommande riksdag, detta vare sig det blir den nu sittande regeringen, som skall använda den fullmakt, som riksdagen nu är i färd med att utfärda, eller någon annan.

På dessa grunder ber jag, herr talman, att få yrka avslag på utskottets

hemställan och bifall till den av herr Johansson i Östersund och mig avgivna, vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

*Ang. stöd
åt vissa
svenska
kreditinrätt-
ningar.
(Forts.)*

Häruti instämde herrar *Wikström* och *Johanson* i Huskvarna.

Herr Lindman: Herr talman! Jag tror icke, att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet fattat denna sak riktigt, då han vill göra gällande, att det är på grund av något misstroende, som man vill göra dessa begränsningar i jämförelse med de åtgärder, som tidigare blivit gjorda, eller för att använda hans ord, som man reser ett taggtrådsstängsel kring möjligheterna för Kungl. Maj:t att vidtaga hjälpåtgärder i detta fall. Han säger att då får riksdagen ensam taga ansvaret. Men jag vill då säga, att herr statsrådet har rätt och fullständigt rätt, när han talar om de åtgärder, som skett vid tidigare tillfällen — jag menar icke Skandinaviska kreditaktiebolaget, utan det var visst någon gång för en tio år sedan, jag tror att det var 1922 rent av — då man uppsatte, som han uttalade sig, vissa villkor för att då kunna ingripa hjälpande och stödjande, nämligen genom de olika formerna, att man kunde övertaga bankens engagement, som vi gjort i mycket stor utsträckning, eller genom belåning av aktier i bankbolag, som blivit i behov av rekonstruktion, eller genom att tillhandahålla tillskott — detta ord tillskott taget såsom den banktekniska term, som förekommer i paragraferna 92 och 209 i banklagen. Det får icke förbises, att när man gör denna stödaktion, som ju alla här vilja vara med om att göra, är det icke bara för att begränsa Kungl. Maj:s möjligheter att använda olika former, utan det är även för att giva ett uttryckligt besked åt dem, som behöva hjälp, att det icke går utan vidare att erhålla hjälp. Man vill giva liksom en liten fingervisning om att här vill man hava litet strängare former än man hade förra gången, då genom övertagandet av engagement, som statsrådet nämnde, mycket stora belopp blivit förlorade. Det är väl vad som förestavat utskottets och högerreservanternas uttalande.

I den kungl. propositionen, som ju omfattar både denna stödaktion och den tidigare stödaktionen för Skandinaviska kreditaktiebolaget, har jag icke kunnat finna annat, än att man talar om likviditetsförhållandet och knappast berör soliditetsförhållandet. Och när det gällde Skandinaviska kreditaktiebolaget, gällde det likviditetsförhållandet. Jag tror — och jag tror mig hava rätt att uttala det — att våra banker dess bättre äro i den ställningen, att de kunna åtnjuta allmänhetens förtroende och att det icke är så farligt ställt med dem. Om en bank råkat i likviditetssvårigheter, har ju Kungl. Maj:t naturligtvis på grund av utskottets betänkande rätt att hjälpa den med insättning av penningar i form av lån eller förlagsvis. Den saken är ju oomtvistad. Men när herr statsrådet talade om, att en solidarisk bank kan befinna sig i ett sådant läge, att den behöver för stärkandet av sin likviditet eller också sin soliditet övergå till att bli aktiebank, menar jag för min del, att en solidarisk bank bör icke tillåtas att, om den är i behov av stöd för vare sig likviditeten eller soliditeten, få ombildas till aktiebank, förrän den blivit i sådant skick, att den kunnat återbetala det stöd, den erhållit av statsmakterna. Så länge som möjligt, menar jag, bör den solidariska ansvarighet, som lottägarna hava, stå kvar och även kunna utkrävas.

Nu ber jag emellertid att ytterligare få framhålla med anledning av vad statsrådet yttrade, att jag lika litet som herr Johansson i Edsbyn är av den uppfattningen, att det skulle kunna vara önskvärt, att ett antal av tre eller fyra storbanker kunde sätta sig i besittning av de mindre bankerna genom att dessa komme i svårigheter och icke kunde erhålla hjälp av staten. Det är

Ang. stöd
åt vissa
svenska
kreditinrätt-
ningar.
(Forts.)

icke önskvärt. Det är sannerligen icke önskvärt, att de gamla provinsbankerna — som vi kanske kunna kalla dem, även om verksamheten understundom svällt ut litet över provinsernas gränser — skola försvinna. Jag tror egentligen icke, att det är någon, som önskar något sådant. Men här gäller det icke den saken. Här gäller det på vad sätt man skall kunna komma till hjälp dels beträffande likviditetssvårigheterna och dels beträffande soliditetssvårigheterna.

Vad de förstnämnda beträffar lägger utskottets utlåtande intet hinder i vägen för en sådan sak. Staten kan lämna, som jag nyss nämnde, lån genom att insätta penningar i banken eller genom att teckna förlagsbevis, såsom skedde, när det gällde Skandinaviska kreditaktiebolaget. Vid den saken torde jag alltså icke behöva mycket uppehålla mig. Men nu hava vi kommit in på den andra frågan, nämligen soliditetsfrågan, den fråga sålunda, som är ganska litet berörd i den kungl. propositionen, där man företrädesvis talar om, att stöd eller bistånd bör lämnas genom teckning av förlagsbevis eller insättande av medel, bundna på viss tid, men där det också anföres, att det kan ske på annat sätt, som icke på förhand kan angivas. Det skulle sålunda vara detta sista uttryck, som skulle hava framkallat förslaget om att man skulle kunna lämna försträckning eller lån genom teckning av aktier eller belåning av aktier eller, som utskottet säger, belåning av lotter i solidariska bankbolag. Jag hoppas, att de, som underskrivit utskottets betänkande, skulle vilja komma med ett förslag om att stryka denna sista punkt. Ty det kan väl, herr talman, till att börja med icke komma i fråga, att staten skulle belåna lotter i solidariska bankbolag. Ty i händelse en sådan bank komme i svårigheter och måste träda i likvidation, tvingades staten att inträda och övertaga dessa lotter och därmed också att övertaga den solidariska ansvarigheten.

Nu skiljer sig utskottet från högerreservanterna på just denna punkt. Skiljaktigheten ligger ju däruti, att utskottet förmenar, att en sådan teckning eller belåning av aktier i bankaktiebolagen eller belåning av lotter i de solidariska bankbolagen icke skall få ske, där icke alldeles särskilda omständigheter prövas därtill föranleda, under det att högerreservanterna säga, att det icke får ske. Alltså, högerreservanterna hava icke tagit med detta »där icke alldeles särskilda omständigheter prövas därtill föranleda». Det är skillnaden mellan utskottets betänkande och högerreservanterna.

Jag vill säga ett ord till om de solidariska bankerna, ty det är egentligen dem, jag kommer att uppehålla mig vid. När statsrådet säger, att en lottägare i ett solidariskt bankbolag kan avhända sig alla sina lotter utom en, så spelar det ju ingen roll alls, ty har han bara en lott i det solidariska bankbolaget, så utsätter han sig för, att det solidariska ansvaret utkräves av honom.

Jag har hämtat ut en lagbok. Jag skall be att få för herr statsrådet, som synes tvivla på denna sak, läsa upp några rader.

(Herr statsrådet Hamrin inföll här: Jag tvivlar icke alls.)

Jag skrev upp det på en lapp: »Huvudlottägarna ansvare för uppfyllandet av alla bolagets förbindelser, en för alla och alla för en.» Sålunda, om jag har en lott i ett solidariskt bankbolag eller tusen lotter, är jag solidariskt ansvarig »en för alla och alla för en». Det är innebörden av den solidariska ansvarigheten. Det är den, som man icke velat släppa.

Emellertid finnes, som jag nämnde, i banklagen såväl beträffande aktiebolag som solidariska banker en bestämmelse, genom vilken staten kan komma dessa banker till hjälp utan att behöva vare sig teckna eller belåna några aktier eller lotter — det sistnämnda kan ju icke komma i fråga. Det finnes en bestämmelse, som säger, att om ett bankaktiebolag eller ett solidariskt bankbolag kommer i soliditetssvårigheter, d. v. s. om det har gjort förluster, som äro så stora, att

mer än en tiondedel av kapitalet gått förlorat, är bankaktiebolaget eller den solidariska banken skyldig att träda i likvidation, för så vitt icke aktieägarna respektive lottägarna skjutit till vad som fattas. Sålunda, en solidarisk bank, som på grund av gjorda förluster förlorat mer än en tiondedel av sitt kapital, kan rädda sig från likvidation genom att man skjuter till vad som fattas, i form av en ökning av bolagets lottkapital. Men det finnes också en annan form, som banklagen uttryckligen talar om, nämligen att lottägarna kunna skjuta till ett kapital, som kallas med den tekniska termen i banklagen för *tillskott* och som har företrädare framför lotterna. Om det tillskott, som tillskjutes, är tillräckligt stort för att täcka förlusten, behöver inte något tillskott göras i lottkapital, utan då är ett tillskott gjort, som ersätter detta. Detta tillskott medför icke solidarisk ansvarighet såsom det solidariska lottkapitalet, och det har en förmånsrätt framför lottkapitalet på det sättet, att på detta tillskott skall man äga uppbära 6 procents ränta om året samt erhålla återbetalning av det tillskjutna kapitalet, innan någon som helst utdelning får äga rum på lottkapitalet. Detta tillskott har alltså en ställning, som är utomordentligt stark. Lottägarna få icke någon utdelning, förrän på tillskottet betalats 6 procents ränta och därjämte tillskottskapitalet blivit återbetalt. Nu menar jag, att om man vill hjälpa en solidarisk bank, som befinner sig i soliditetssvårigheter, då kan man hjälpa den genom att låta de lottägare, som tillskjuta detta tillskott, få lån av staten mot de tecknade tillskottsbevisen. Det blir i själva verket något i samma stil, som när man tecknade förlagsbevis i Skandinaviska kreditaktiebolaget. Men tillskottsbevisen få till och med en bättre ställning än förlagsbevisen, därför att, som jag nyss nämnde, någon utdelning icke får ske, förrän hela tillskottet återbetalts med räntan.

Då frågar man sig: vilken ställning hava dessa intressenter i solidariska bolag, i händelse det går på tok, i händelse det behöver ske en likvidation? Jo, för det första skola naturligtvis alla bankens fordringsägare erhålla sina insatser återbetalda av lottkapitalet och, om så kräves, av den solidariska ansvarigheten. Vidare skall, därest icke kommanditlotter förekomma, tillskottet återbetalas, innan lottkapitalet får i någon mån lämnas tillbaka. Sålunda, lottkapitalet ansvarar för hela tillskottet. I fråga om våra solidariska banker synes det mig, att dessa tillskott böra vara en synnerligen säker form, när staten skall lämna en hjälp åt banker, som befinna sig i soliditetssvårigheter. Naturligtvis hjälper man dem på samma gång, om de befinna sig i likviditetssvårigheter. Det är därför, som jag, herr talman, när jag yrkar bifall till den reservation, som är avgiven av herr Lindgren m. fl., skall be att få föreslå en ändring i motiveringen.

Om herrarna ha utskottsbetänkandet i sin hand och behagade se på sid. 5, så står där mitt på sidan: »Ej heller bör, där icke alldeles särskilda omständigheter» etc. Det lilla stycket på fem rader finns icke i reservationen utan är ersatt med reservationens yttrande på sid. 7: »Ej heller bör stöd lämnas i form av tecknande eller belåning av aktier i bankaktiebolag eller lotter i solidariskt bankbolag.» Därefter börjar nästa stycke med: »Beträffande solidariskt bankbolag torde vidare böra tillses att, där bistånd från statens sida finnes påkallat, detta icke gives i sådan form eller under sådana förhållanden, att lämnad försträckning ej kommer att omfattas av lottägarnas solidariska ansvarighet för bolagets förbindelser eller att ett avlyftande av nämnda ansvarighet i någon mån äger rum.» Där vill jag hemställa att få inflika följande passus: »Härmed avses dock icke det fall, då fråga är om sådant tillskott, som enligt § 209 i lag om bankrörelse erfordras för undvikande av bolagets trädande i likvidation.» Därmed är all den farhåga, som herr statsrådet hyste på grund av den otydliga och oklara motivering, som han förmenade förefanns i utskottsbetänkandet undanröjd. Denna oklarhet skulle väl ligga i, förmodar jag, att där

*Ang. stöd
åt vissa
svenska
kreditinrätt-
ningar.*
(Forts.)

Ang. stöd
åt vissa
svenska
kreditinrätt-
ningar.

(Forts.)

står ordet »försträckning» och att detta tillskott skulle kunna betraktas som en försträckning. Men den är därmed undanröjd, och Kungl. Maj:t har möjlighet att kunna lämna lån på tillskottsbevis och på så sätt hjälpa en bank att täcka den lucka, som uppkommit i dess tillgångar.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till herr Lindgrens m. fl. reservation med det av mig föreslagna tillägget i motiveringen, som jag skall be att få överlämna.

Herr **Anderson** i Norrköping: Herr talman! Då det torde vara sannolikt, att en stor del av kammarens ledamöter, som instämna i de synpunkter, vilka anförts av finansministern och herr Lindman, dock icke vilja rösta för den reservation, som på denna punkt är fogad till utskottets betänkande av herr Lindgren m. fl., så ber jag att få framställa ett ändringsyrkande i fråga om utskottets motivering, ett ändringsyrkande av samma innebörd som det, som herr Lindman föreslog beträffande reservationen.

Jag hemställer sålunda, att i fjärde stycket på sid. 5, det stycke, som börjar med orden: »Beträffande solidariskt bankbolag», måtte efter den första punkten inskjutas följande mening: »Härmed avses dock icke det fall då fråga är om sådant tillskott, som enligt § 209 i lag om bankrörelse erfordras för undvikande av bolagets trädande i likvidation.» Återstoden av stycket skulle vara oförändrad. Samma yrkande på denna punkt, som herr Lindman framställt beträffande reservationen, vill jag alltså framställa beträffande utskottsutlåtandets motivering. Detta yrkande kommer också att framställas i första kammaren.

Jag ber också med åberopande av den motivering, som anförts, att få föreslå, att i det föregående stycket, det som börjar med »ej heller bör, därest icke alldeles särskilda omständigheter prövas därtill föranleda» orden »eller genom belåning av lotter i solidariskt bankbolag» måtte utgå, så att denna punkt får den form, som av herr Lindman framhölls som den önskvärda. Jag behöver icke framställa någon ytterligare motivering för dessa ändringsförslag. Jag kan hänvisa till herr statsrådets anförande och till de synpunkter, som anförts av herr Lindman.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag med dessa ändringar.

Herr **Wigforss**: Herr talman! Jag skall be att få svara något på den kritik, som från finansministerns sida har riktats mot detta utskottsutlåtande, men jag skall börja med att tillstyrka den ändring i utskottsutlåtandet, som är föreslagen av herr Anderson.

Ändringen på det första stället är ju ganska nödvändig. Det har nämligen aldrig varit avsikten att antyda, att även i dessa undantagsfall staten skulle kunna belåna lotter i de solidariska bankbolagen. Vad det andra tillägget beträffar, så är det, om man så vill, något uppmjukande, men det är på en punkt, där utskottsmajoriteten säkerligen icke haft någon avsikt att sätta en onödig spärr för ett praktiskt ingripande, om detta skulle visa sig vara önskvärt.

Det som är det väsentliga i utskottsutlåtandet och det som uppenbarligen också finansministern funnit vara något obehagligt, är, att utskottet starkt understrukit, att statens ingripande för att hjälpa dessa banker skall vara den absolut sista utvägen och att man icke skall låta staten gripa in, även om det ur vissa synpunkter kan befinnas vara önskvärt, därest förhållandena ligga på det sättet, att det enskilda bankväsendet på egen hand kan reda upp svårigheterna. Det taggträdsstängsel som utskottsutlåtandet sålunda uppreser,

är fullt avsiktligt, och jag tror, att det är nödvändigt, att man i nuvarande läge, efter vad som skett i fråga om den skandinaviska banken, gör fullt klart för det svenska folket och även för bankerna, att denna hjälp till Skandinaviska kreditaktiebolaget beviljades på de skäl, som offentligt framfördes och icke på några andra. De skäl, som offentligen framfördes, voro, att man genom detta stöd åt Skandinaviska kreditaktiebolaget ville förekomma en allvarlig rubbning av förtroendet till hela vårt bankväsende. Vi ville förebygga en panik, som skulle föranleda uttag ur banken och föranleda kreditinskränkningar till industrien, arbetslöshet och en skärpning av krisen. Denna hjälp var icke på något sätt motiverad av att vi ville hjälpa några enskilda aktieägare och icke heller motiverad av att man ville hålla vid liv några speciella enskilda bankföretag. Om sålunda den möjligheten i fråga om skandinaviska banken praktiskt förelegat, att dess verksamhet hade kunnat fortsätta med stöd av andra enskilda banker, om där hade kunnat förekomma en uppdelning och en fusion, så hade icke detta argument funnits, som lett riksdagen att tämligen enhälligt besluta stöd. Men på grund av det som skedde med skandinaviska banken, har säkerligen på många håll utbrett sig den uppfattningen, att om en bank kommer i vissa svårigheter och om dessa svårigheter eventuellt skulle kunna leda till att banken bleve tvungen att sälja sig till en större bank, har banken alltid den utvägen att komma till statsmakterna och säga: ni vilja väl icke beröva oss livet, ni måste satsa statsmedel, vi ha rätt att existera. Jag säger icke, att detta har varit finansministerns uppfattning, men jag säger, att den uppfattningen finns på många håll, och man har så pass starkt på känn, att det förefinnes så starka lokala intressen, att det kan vara en frestelse för regeringen att tillgripa statsunderstöd, även om detta icke skulle vara nödvändigt. Det är denna spärr, detta verkligt höga och vassa taggtrådsstängsel, som utskottet rest upp genom att förklara, att statens stöd skall vara den sista utvägen, då icke enskilda intressen och det enskilda bankväsendet på egen hand kunna reda upp saken och förebygga allvarliga skakningar.

Det låter kanske egendomligt, att dessa villkor med sådan skärpa drivas fram från det håll, där man från andra synpunkter är intresserad av att samhällets och statens makt över bankväsendet utvidgas. Men det får i detta fall icke vara en sådan sammanblandning av intressena. Man får icke, så länge det enskilda bankväsendet består, så länge man vill bygga näringslivet på detta enskilda bankväsende och de enskilda intressenternas ansvar, i onödan lyfta bort detta ansvar från dem, och man får icke resonera som så, att så länge allt går bra, skall ni bära ansvaret och taga de eventuella vinsterna, men ni kunna vara lugna för att, så fort det blir vissa svårigheter, få ni hjälp av staten. Det är understrykandet av detta, som ligger i utskottsbetänkandet men som däremot icke förefinnes i den av två frisinnade ledamöter av utskottet avgivna reservationen och därför utgör en väsentlig motsättning i denna fråga.

Jag tror, att kammaren gör klokt i att ge en varning åt det enskilda näringslivet och bankväsendet, så att icke de intresserade tro, att det finns en lätt framkomlig väg att gå till staten och att staten alltid är beredd att gripa in.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottsutlåtandet med den ändring, som föreslagits av herr Anderson.

Med herr Wigforss förenade sig herr *Paulsen*.

Herr *Olsson* i Kullenbergstorp: Herr talman! När vi nu ha att behandla den sista delen av den kungl. propositionen beträffande stöd åt bankerna, skall jag försiktigtvis tillkännagiva, att jag nu som vid den föregående behandlingen av denna proposition står fast vid vad jag uttalade, när jag blev tillkallad att

*Ang. stöd
åt vissa
svenska
kreditinrätt-
ningar.*

(Forts.)

Ang. stöd
åt vissa
svenska
kreditinrätt-
ningar.
(Forts.)

yttra min mening beträffande frågan om bankstödet. Alltså anser jag, att dessa 30 miljoner kronor böra av riksdagen ställas till Kungl. Maj:ts förfogande. Det hindrar dock icke, att jag även får se till, på vad sätt dessa 30 miljoner kronor skola kunna användas, alltså se till, hur själva formen blir för användningen av desamma.

Jag har så mycket större anledning att göra det, som jag drog det kortaste strået, när det gällde att bestämma det sätt, varpå de hundra miljoner kronorna skulle investeras för att stödja likviditeten hos Skandinaviska kreditaktiebolaget, då jag som bekant starkt höll på att staten icke skulle träda emellan och taga bort någon skyldighet för de förutvarande aktieägarna och icke heller för de förutvarande tecknarna av förlagsbevis utan att staten först efter dem skulle träda till med sin stödaktion. Detta ströks ju bort. Man förklarade, att det icke lät sig göra. Överhuvud taget hade man alla möjliga invändningar att göra mot den åskådning, som jag förde till togs. Men när jag ansåg, att detta stöd på 100 miljoner kronor var erforderligt, kunde jag icke ställa mig på en negativ grund, även om jag icke fick de villkor uppfyllda, som jag ville ha fästade vid beviljandet av detta stöd. Det är klart, att jag i fråga om dessa 30 miljoner kronor står på samma linje, som jag stod beträffande de 100 miljoner kronor, som investerades i Skandinaviska kreditaktiebolaget.

Då det, som herr Lindman riktigt anmärkte, icke är tal om någonting annat, än att våra banker äro solida — det kan vara likviditeten, som fattas, och det kan överhuvud taget finnas de svårigheter, som kunna uppstå i samband med en klen likviditet — då vill även jag göra herr statsrådet uppmärksam på, att jag icke finner det så märkvärdigt, vad utskottet skrivit. Ty vad beträffar likviditetsområdet, där staten kan behöva gripa in, när regeringen anser det nödvändigt för respektive banker, där har man icke gjort den minsta restriktion. Det är klart, att det kan lättare ske, när det gäller en aktiebank, ty då ligger det nära till hands, att det sker i form av insatt kapital, naturligtvis på lång sikt, eller också genom förlagsbevis, förutsatt att inga förlagsbevis förut finnas i banken. Annars blir det en hisklig röra, där jag tror, att ingen kan klara upp, i vilket förhållande statens förlagsbevis och de gamla förlagsbevisen komma att stå till varandra. Men då det gäller de solidariska bankerna, vill jag gudbevars icke slå ihjäl denna banktyp, men det har i fråga om denna banktyp starkt framhållits just dess utomordentliga styrka och säkerhet för insättarna. Den skall väl då också betyda någonting i verkligheten, och då anser jag, att staten icke behöver direkt träda emellan och lyfta bort det solidariska ansvar, som nu verkligen förefinnes där.

Men jag kan inte finna något annat än att den bestämmelse, som innehålles i § 209 i lagen om bankrörelse klarar mycket bra upp den saken. Där får man helt och hållet undan den på ett sätt som jag skulle önskat att man använt beträffande dessa investeringar i Skandinaviska banken. Då hade jag icke haft ett ord att säga den gången. Jag kan från min synpunkt icke se det minsta som kan hindra, att man tillägger de där orden, som herr Anderson i Norrköping yrkade skulle tilläggas i utskottets utlåtande, utan tvärtom anser jag det vara mycket välbetänkt, då det löser denna fråga vad beträffar detta slags banker på ett sätt, som jag fullkomligt kan gilla, och emot vilket, såvitt jag kan förstå, det egentligen icke bör vara något att anmärka från statsrådsbanken.

Så var herr Lindman inne på belåningen av lotterna i de solidariska bankbolagen. Jag får medge, att om man ser saken riktigt teoretiskt, så kan herr Lindman hava rätt, ty så snart man belånar ett papper av en viss egenskap, så kan man ju alltid riskera att bli med eller mot sin vilja ägare av detta papper. Risken föreligger naturligtvis alltid en smula, men jag tror, att i detta

fall är den risken mycket teoretisk och knappast det minsta av praktisk natur, varför åtminstone jag står den teoretiska risken av densamma. Jag skulle gott kunna förena mig även i det yrkandet, att man stryker det som sagts om belåning av lotter i solidariska bankbolag, ifall regeringen finner ett sådant tillvägagångssätt vara i ett givet fall tjänligt. Men jag vill bestämt uttala, att jag i första hand föredrager, att man begagnar möjligheten enligt § 209 i banklagen. Det är enligt mitt förmenande bättre att iakttaga densamma än att belåna lotter.

Så komma vi väl till vissa andra smärre skiljaktigheter, som finnas mellan reservationen och utskottets utlåtande. Jag anser mig icke kunna gå närmare in på dessa skiljaktigheter, vad de ytterst kunna innefatta. Saken är av stor betydelse, den är också prekär, man kan icke tala riktigt vad som helst, alldeles öppet i denna fråga. Jag tvekar ej att uttala, att jag finner den linje, som utskottet har slagit in på, i alla hänseenden med de ändringar och enligt min mening förbättringar, som nu vidtagits i motiveringen, vara mycket att föredraga framför reservanternas förslag, så som det praktiskt ligger till i vårt bankväsen, och jag tror också, att när dessa förändringar vidtagits, herr statsrådet och chefen för finansdepartementet bör känna sig tillfredsställd med det svångrum, som han får enligt detta bemyndigande, som gives honom beträffande de 30 miljonerna, ty då kan han väl inrätta sig praktiskt för varje tänkbart förekommande fall. Det är ju visserligen alldeles omöjligt att förutse i detalj, vad som kan behövas, det kan man inte göra, och jag anser icke heller, att man kan stå till svars med att göra det stort mindre än utskottet gjort.

Därför, herr talman, skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan med de av herr Anderson i Norrköping föreslagna ändringarna i motiveringen.

Herr Carleson: Herr talman! När från Kungl. Maj:ts sida kommer en framställning av den beskaffenhet, som vi nu behandla, visar det, under vilka extra ordinära förhållanden man lever. Skyddet för penningväsendet ligger sålunda icke nu för tillfället fast förankrat i riksbanken, utan staten måste tydligen träda emellan, och man har därvidlag att räkna med, att staten kan behöva träda emellan, icke blott då det gäller bankers likviditetssvårigheter, utan även kanske då det gäller soliditetssvårigheter. Det är att hoppas, att det i verkligheten blott förekommer den första kategorien, men man får icke utesluta möjligheten av den andra.

Nu kan väl riksdagen näppeligen, vare sig den är lagtima eller urtima, behandla frågor av denna beskaffenhet, för den händelse staten skulle behöva träda emellan i en eller annan bank eller vid ett eller annat tillfälle. Det måste ju lämnas en fullmakt åt den som har riksdagens förtroende såsom regering, och då är frågan denna: bör man begränsa i detta fall regeringens rörelsefrihet så som utskottet har gjort? För min personliga del anser jag det vara i regel olämpligt, att staten tecknar aktier i ett bankaktiebolag. Erfarenheten har för resten visat, att det är olämpligt, men jag skulle dock icke vilja, att det skulle på förhand läggas ett hinder för Kungl. Maj:t att göra det. Självfallet kommer Kungl. Maj:t icke att göra det, om det föreligger blott likviditetssvårigheter, men en annan sak är, om det föreligger soliditetssvårigheter. Då kan det ju hända, att situationen är sådan, att staten nödgas begagna den utvägen.

Nu säger herr Wigforss: ja, alla dessa taggträdsstängsel hava egentligen blott ett ändamål, och det är att Kungl. Maj:t skall undersöka alla möjliga utvägar eller rättare sagt tvinga vederbörande kreditinstitut att försöka alla möjliga utvägar för dess egen räddning, innan staten träder emellan. Jag undrar, om herr Wigforss eller någon annan här, som är något insatt i bank-

*Ang. stöd
åt vissa
svenska
kreditinrätt-
ningar.
(Forts.)*

Ang. stöd
åt vissa
svenska
kreditinrätt-
ningar.
(Forts.)

förhållanden, tror, att en bank går till staten för att få hjälp, innan ställningen är sådan, att det nödvändigt behövs statens hjälp.

Jag vet för övrigt icke hur utskottet resonerat, när frågan gäller, att medlen icke skulle få begagnas såsom stöd i form av teckning eller belåning av aktier i bankbolag och lotter i solidariska bankbolag — låt vara det senare är frånfallet. Jag vet icke hur man ger stöd åt en bank i form av belåning av dess aktier. Icke kan banken emittera nya aktier för att lägga dem som säkerhet för lån hos staten? Då skulle man tänka sig, att en enskild person, som vore en stor delägare i bolaget, ställde sina aktier till förfogande och lånade hos staten och var mellanhand för att därefter låna pengarna till banken. Det förefaller mig vara en form, som är rätt så främmande för en stödaktion.

Vad därefter angår solidariska bankbolag delar jag fullkomligt den mening, herr statsrådet uttalade rörande utskottets yttrande på sid. 5, fjärde stycket.

Jag slutar för min del, herr talman, med att uttrycka den meningen, att riksdagen lämpligen borde godkänna Kungl. Maj:ts förslag och det i form av ett bifall till den reservation, som är avgiven av herr Johansson i Östersund och herr Johansson i Edsbyn.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Hamrin**: Herr talman! Sedan jag lyssnat till de anföranden som hållits och närmare tagit del av de yrkanden, som här framställts, skall jag tillåta mig säga ytterligare några få ord. Herr Wigforss försökte draga upp någon slags motsättning här mellan min uppfattning i detta hänseende och den som utskottet givit uttryck åt. Jag har redan i mitt tidigare anförande understrukt, att jag delar den uppfattning, som utskottet här framfört i sitt uttalande, att enda avsikten med detta bemyndigande måste vara och bör vara, att dessa medel icke tagas i anspråk utom vid utomordentliga tillfällen, då andra vägar icke stå till buds. Jag skall återkomma till den saken sedan.

Beträffande nu den motivering, som anförts i propositionen, så ber jag att få erinra därom, att dessa 30 millioner — det låter litet värdeslöst kanske — komma som bihang till det stora kravet beträffande stödaktionen åt Skandinaviska kreditaktiebolaget, och den stödåtgärden måste ju vidtagas så snabbt, som kammaren erinrar sig. Detta var nödvändigt, enär man stod i det predikamentet att det icke fanns något val. Propositionen måste skrivas hastigt och läggas fram. Då var det icke möjligt att utforma några mera detaljerade bestämmelser beträffande dessa 30 millioner, utan där är endast sagt, att huruvida dylikt bistånd bör lämnas genom teckning av förlagsbevis, insättning av medel bundna på viss tid eller på annat sätt, kan givetvis icke på förhand avgöras. Jag menar, att så är förhållandet alltjämt, att vilka detaljerade bestämmelser vi här än vilja draga upp, kan det inträffa en situation, där man hellre måste tangera gränsen och överskrida densamma för att undvika en katastrof, än att man kommer in i en situation, som från olika sidor sett icke är önskvärd.

Dessutom säger herr Wigforss, sedan han utvecklat sin syn på frågan, bland annat, att bankerna, äro de närstående, som böra hjälpa varandra. Jag skall icke diskutera, när man har rätt att kräva — som också Kungl. Maj:t gjort med avseende på första delen av denna proposition, som redan behandlats — solidaritet mellan bankerna. Även här förutsättes beträffande dessa 30 millioner, att bankerna skola visa samhörighetskänsla, när det gäller att stödja varandra. Men vi få komma ihåg, att våra banker för närvarande samt och synnerligen äro ansträngda, och de resurser, som bankerna förfoga över, måste de handhava med den största försiktighet, ifrån de utgångspunkter, som vi här diskutera och tidigare lagt på stödåtgärder från statens sida. Det går icke att säga, om en sådan situation uppstår för en bank, att det är en fråga,

som de andra bankerna skola vara skyldiga att medverka till att reda upp genom uppförande av egna medel eller iklädande av nya och stora risker. Vi äro ju också i ett sådant läge, att vi hava stora viktiga industrier, som mycket arbete lägges ned på att rädda åt landet, och tror icke kammaren, att de stödåtgärder och de rekonstruktionsförslag, som hålla på att utarbetas, komma att kräva hjälp och stöd och insatser från vårt svenska bankväsen, om det skall vara möjligt att genomföra den?

Jag vill vidare fortsätta och säga det, att det är icke likgiltigt till vilket pris man köper den hjälpen av de andra bankerna. Jag tänker då icke i första rummet på vad aktieägare eller lottägare äga i en bank, som sopas bort. Om jag vågade tala här, herr talman, öppet, och det icke vore inför stenografer, tidningsmän och allmänhet, skulle jag giva kammaren exempel på hur det kan ställa sig i det avseendet. Det är icke minst med hänsyn till produktionsintressen, som det ingalunda kan sägas vara den bästa utvägen, att man skall vänta tills alla medel äro försökta. Och jag kan tillägga, att om man väntar till dess företaget står färdigt att störta samman, kan det ju innebära betydligt större risker.

Jag vill vidare säga några ord med anledning av herr Lindmans uttalande här. Jag vet icke vad herr Lindman stödde sitt uttalande på beträffande propositionens allmänna läggning, d. v. s. att den endast skulle taga sikte på likviditeten. Jag vill icke bestrida, att det i första hand är denna, som avses, men jag tror, att herr Lindman är ense med mig om, att om man diskuterar igenom problemet likviditet — soliditet, flyta dessa begrepp under vissa förhållanden snart tillsammans. Det är alldeles klart, att när likviditeten försämrars oupphörligt, kommer man in på soliditeten också. Ty när insättarna börja taga ut sina pengar i en bank, försämrars likviditeten, men banken måste naturligtvis också inkassera, vidtaga strängare åtgärder för att mobilisera sina tillgångar, och det kan naturligtvis mycket lätt ske i sådan omfattning och utsträckning och vid en tidpunkt, som icke är lämplig, så att soliditeten rubbas. Vidare vill jag icke tvista med herr Lindman om vad som ingripes i ansvarigheten för lottägarna. Jag undviker att diskutera juridik, jag har inga förutsättningar för det, men herr Lindman är inte heller jurist. Jag vill icke påstå, att jag litar på jurister alltid, men jag lyssnar alltid till deras sakkunskap och söker bilda mig en mening om innebörden, och jag har verkligen bibringats den uppfattningen, som jag givit uttryck åt, att till sist går det ut över lottägare, som hava något att taga, det är klart. Men jag har icke fått den uppfattningen, att om herr Lindman äger ettusen lotter i en bank, för att taga ett exempel, och jag äger en, vi få betala lika mycket. Herr Lindman får betala tusen gånger så mycket som jag, vilket jag förutsätter är riktigt. När därför förtroendet blir rubbat till en solidarisk bank, så blir det åtminstone icke en så ytterst orättfärdig och orättvis fördelning av ansvarigheten, som herr Lindman gjorde gällande. Det har funnits, såvitt jag vet, en enda solidarisk bank, en östgötabank förresten för omkring 75 år sedan eller något sådant, där man höll på att utkräva det solidariska ansvaret, men även då voro Sveriges ständer — hur försiktiga de än voro, till och med mera försiktiga än herr Olsson i Kullenbergstorp — så framsynta och så rädda om förtroendet till bankerna, att de gingo en omväg och beslöto att övertaga lån, som den banken hade lämnat, och den räddades. Värdet på lotterna försvann, det blev något litet över, men insättarna fingo ut sitt fullt.

Nu vill jag sluta med, att säga det, att åtskilligt av den kritik, som jag förut riktat emot utskottets utlåtande här, bortfaller efter herrar Lindmans och Andersons i Norrköping anföranden. Anledningarna härill hava blivit betydligt mindre genom de båda yrkanden, som dessa herrar framställt. Jag

Ang. stöd
åt vissa
svenska
kreditinrätt-
ningar.
(Forts.)

tror, att om riksdagen hade bifallit Kungl. Maj:ts proposition eller den av mina meningsfränder avgivna reservationen till vars förmån herr Carleson nyss talade, skulle åtminstone jag, om jag får med denna sak att skaffa, tilllämpa det så som nu kan göras i stort sett efter ett bifall till de yrkanden, som här senast äro framställda. Jag har därför icke någon särskild anledning att rikta mig däremot. Om herrarna tycka, att det är smakligare att taga den nya formuleringen med de vidgade befogenheter, som den uppenbarligen innebär, så tror jag nog, att man reder sig ett gott stycke. Men jag säger ännu en gång, att kommer en regering i det läget, att man måste tangera även den gränsen, så måste man dock undersöka, huruvida icke risken att taga en liten anmärkning av riksdagen är mindre än att låta en bank, som är värd att räddas, gå över ända.

Ja, herr talman, till slut ett enda ord till herr Olsson i Kullenbergstorp, när han återigen kom in på behandlingen av huvudfrågan, stödet åt Skandinaviska kreditaktiebolaget: herr Olsson var solidarisk med oss, när vi drogo upp riktlinjerna för den propositionen, och den solidariska ansvarigheten kommer herr Olsson icke ifrån, huru mycket herr Olsson än deklarerar i dag.

Herr **Kilbom**: Herr talman! Jag tycker, att det är synd om herr Olsson i Kullenbergstorp, och jag måste säga, att jag och mina partikamrater ha ingen anledning att följa hans exempel: först intaga en ståndpunkt och sedan försöka att komma ifrån den. Vi vidhålla den ståndpunkt vi intogo, då frågan behandlades förra gången, en ståndpunkt som herr Öhman nyss redogjort för. Jag vill emellertid framhålla, att det finns ännu starkare skäl för den ståndpunkten i dag. Herr Wigforss påstod visserligen, att då man gick in för stödet föregående gång, ville man förhindra panik, ökad arbetslöshet och ytterligare inskränkning av krediten. Ja, men herr Wigforss, om detta var avsikten då, må jag ställa frågan: i vad mån har den avsikten nu tillgodosetts? Är det icke tvärtom på det sättet, att utvecklingen, sedan riksdagen beviljade de 215 miljonerna, har gått i orätt riktning? Ty krediten har inskränkts och som följd därutav har arbetstiden i mycket stor omfattning för arbetare i företag med kredit i ifrågavarande bankinstitut inskränkts. Och icke nog därmed: en del sådana företag ha helt och hållet stoppat driften och avskedat arbetarna. Jag undrar just om icke socialdemokraterna med dessa erfarenheter för ögonen nu borde kunna säga sig: i realiteten blir riksdagens anslag en hjälp icke åt dem som man påstår skulle få den utan åt storkapitalistiska intressen. Så har hjälpen använts till dags dato — man kan anföra en rad belägg för den saken — och så kommer den säkerligen att användas i fortsättningen. Det är sålunda, herr talman, ingenting annat än spegelfäkteri att alltjämt, efter vad som passerat, sedan det förra stödbeslutet fattades, komma och tala om att det icke får bli några inskränkningar, att man hjälper för att icke öka arbetslösheten o. s. v. Det finns folk, som tror, att man kan gå på vattnet, men de kunna försöka, så få de se hur det går. Nu säga somliga att de icke tro, att det skall bli ytterligare inskränkning av krediten. Jag är dock övertygad om motsatsen och alltså, att ytterligare inskränkning av arbetstiden kommer att ske redan under den allra närmaste tiden. Det är således dels erfarenheten om vad som skett, dels medvetandet om vad som i stegrad omfattning kommer att ske, som gör, herr talman, att vi vidhålla vår tidigare intagna ståndpunkt.

Skulle jag ett ögonblick ställa mig på herrarnas linje och gå att undersöka de olika förslagen, måste jag säga mig, att jag skulle intaga precis samma ställning nu som tidigare en gång, då riksdagen behandlade frågan angående det önskvärda i att provinsbanker uppslukades av större bankinstitut. Det lyckades mig då att genom ingripande beträffande ett betänkande från statsutskottet — om jag icke minns galet var det 1929 eller 1930 — få en rad utta-

landen, innebärande att i vad på statsmakterna ankomme, skulle man icke underlätta de storkapitalistiska finansinstitutens uppköp av provinsbanker. Sedan har emellertid riksdagen på styrelsens för Kreditkassan förslag fattat ett beslut, som lindrigast sagt uppmjukar den då tillkännagivna uppfattningen och som jämnar vägen för dylika storfinansiella instituts övertagande av provinsbanker. Det framhölls vid sist nämnda tillfälle att om vederbörande aktier bara betalades till pari, så finge de försäljas; därest så icke bleve fallet, skulle man återkomma till riksdagen. Hade jag varit närvarande, då detta beslut fattades, skulle jag i enlighet med min tidigare ståndpunkt och min uppfattning i allmänhet ha motarbetat detsamma. Jag vill emellertid som sagt framhålla, att skulle jag ställa mig på borgerlig linje i dag, kunde jag under inga förhållanden gå med på högerens förslag, i varje fall icke sådant det föreligger i reservationen. Nu är det ju högst avsevärt uppmjukat genom det tillägg, som herr Lindman gjort, och jag förstår egentligen icke annat än att när det kommer till kritan det bara är en formell sak, som skiljer herrarna åt. Det är, som herr Carleson anförde, att visserligen får staten icke lämna stöd i form av tecknade eller belånade aktier, men med den uppmjukning, herr Lindman föreslagit, får ju staten belåna av privatpersoner tecknat »tillskott». Det är en så hårfin skillnad mot att belåna aktier, att om jag skulle försöka spela gudfader ett tag, skulle jag råda herrarna att komma överens. Om högerens förslag antages, kommer en provinsbank att upphöra att vara självständig under det att en annan provinsbank, i vilken staten har intressen, kommer att räddas. Skulle ett avgörande i den punkten hänga på min och mina partikamraters röster, tror jag nog, att vi skulle gå in för att icke ytterligare en provinsbank skulle slås ihjäl, allra helst som detta skulle innebära, att staten skulle komma att förlora en del pengar, som den har placerat i banken.

I förevarande situation, herr talman, ansluter jag mig till det yrkande, som framstälts av herr Öhman.

Herr Lindman: Herr talman! Jag ber att få återkomma med ett par ord.

Först vill jag säga till herr finansministern med anledning av den lilla diskussion, som varit oss emellan beträffande solidariteten, att jag icke har vänt mig till någon jurist alls, utan jag har vänt mig till banklagen. Jag fick den i biblioteket, och jag tog och läste vad som står där om solidariteten. Det heter där, att »en för alla och alla för en» äro lottägarna ansvariga. Den saken är alltså klar. Om herr statsrådet har 1,000 lotter i en solidarisk bank och jag har en, och om jag äger mycket pengar och herr statsrådet icke äger någonting, då tager man mina pengar, fastän jag bara har en lott. Sedan får man försöka av herr statsrådet få vad man kan. Detta ligger i själva begreppet »en för alla och alla för en». Saken får klaras upp sedan, men solidariteten krävs ut av lottägarna, oberoende av om de ha många eller få lotter. Detta om den saken.

Vad är det nu, herr talman, som är skillnaden mellan det yrkande jag gjort och det som framstälts av dem, som vilja ha utskottets motivering? Vi ha gjort precis samma tillägg. Herr Anderson i Norrköping och herr Wigforss ha gjort ord för ord samma tillägg i motiveringen som det jag gjort — om jag uppfattat dem rätt. I det fallet föreligger ingen skillnad sålunda. Vad är det då för skillnad överhuvud taget? Jo, mina herrar, det är den skillnaden, att enligt reservationen skall man icke få teckna eller belåna aktier i ett bankaktiebolag — det är därvidlag icke längre fråga om solidariska banker; de äro nu strukna enligt herr Wigforss' förslag. Men då frågar jag mig: om staten skall lämna hjälp till enskilda banker — solidariska banker eller bankaktiebolag — är det då icke riktigt, att staten försöker göra detta på ett sådant sätt, att staten på samma gång som den hjälper banken tryggar sig själv så

*Ang. stöd
åt vissa
svenska
kreditinrätt-
ningar.
(Forts.)*

Ang. stöd
åt vissa
svenska
kreditinrätt-
ningar.
(Forts.)

mycket som möjligt? Jag är övertygad om, att det icke finns någon här närvarande, som icke anser, att detta är riktigt. Och hur gör man det? Den största risk staten löper är väl, om den tecknar aktier; därefter om den belånar aktier; därefter om den tecknar tillskott; och därefter, kanhända, om den giver ett lån — vilket är det allra bästa. Alla utvägarna finnas nu för herr statsrådet både i en likviditetskris och i en soliditetskris. Vid en likviditetskris kan herr statsrådet, såsom jag tror jag nämnde i mitt förra anförande, låna ut pengar eller teckna förlagsbevis. Vid en soliditetskris kan herr statsrådet giva de solidariska bankerna, som jag då sade, stöd i form av belåning på tillskottsbevis. — Gentemot herr Carleson vill jag i detta sammanhang säga, att det är icke banken, som belånar aktier. Det står uttryckligen i banklagen, att det är lottägarna — och vid aktiebanker aktieägarna — som lämna tillskottet, och det är detta tillskott, som de, när de icke själva ha pengar, kunna få av staten genom att belåna tillskottsbevisen hos staten. Staten behöver icke teckna aktier — om staten icke vill. Men jag börjar nästan misstänka, att staten vill i något fall teckna aktier. Det behöves emellertid icke, ty tillskott kan, herr talman, också ske beträffande aktiebanker. Jag läser fortfarande här i banklagen, och i kapitlet om aktiebolag står det, att aktiebolag skall träda i likvidation, om 10 % av aktiekapitalet är förlorat och det icke fyllts, *även där tillskott är tecknat*. Det kan sålunda göras ett tillskott uti en aktiebank, i vilket fall den som gjort tillskottet »äger erhålla åter vad av honom blivit tillskjutet jämte ränta efter sex för hundra om året, innan annan utdelning får ske». Herrarna kunna läsa om detta i 92 § i banklagen. Då frågar jag mig: är det icke bättre, om det nu skulle uppkomma ett fall, där man vill hjälpa upp soliditeten genom att skjuta till ett kapital, att staten i stället för att göra en aktieteckning säger till aktieägarna i banken: gör ett tillskott, så skola ni sedan få belåna tillskottsbevisen hos staten.

Skiljaktigheten mellan utskottet och högerreservanterna begränsar sig sålunda, herr talman, därtill, att utskottet vill bereda möjlighet för staten att kunna göra en aktieteckning eller belåna aktier, vilket reservanterna icke vilja. Den utväg utskottet vill begagna sig av behövs icke, ty saken kan klaras precis lika bra genom att man belånar tillskottsbevisen.

Herr Wigforss: Herr talman! Herr Lindman har mycket klart framställt olikheten mellan högerreservationen och utskottets förslag, men herr Lindman vet lika bra som jag, att det icke går för sig att närmare utföra vad som gör, att det är lämpligare med utskottets formulering, om man vill lämna den möjlighet öppen, som under vissa förhållanden kan vara den bästa, nämligen möjligheten att teckna aktier. Herr Lindman har tydligt understrukt, vilka andra goda vägar, som finnas, och erinrat om den säkra ställning som är förenad med belåning av tillskottsbevis. Nu anser herr Lindman, att det är lämpligt att tala om, att staten skall komma i denna säkra ställning: den som skjuter till pengar, skall ha 6 % på dem, innan aktieägarna erhålla något, och få tillbaka sina tillskott, innan någon aktieägare får någonting. När vi från socialdemokratiskt håll, då det gällde Skandinaviska banken, ville kräva, att staten just skulle ha den ställningen, att aktieägarna icke skulle få något, förrän staten fått sitt tillbaka, då var herr Lindman på en annan sida. Men jag skall icke tala om den saken nu.

Jag begärde ordet för att säga ett par ord till svar på herr finansministerns yttrande. — I förbifarten vill jag emellertid säga till herr Kilbom, att det går icke att resonera på det sätt han gjorde. Om vi socialdemokrater framhållit, att vi ha velat giva stöd åt Skandinaviska banken för att icke krediten skulle inskränkas och för att icke arbetslösheten skulle ökas, så är det ingen mening i att komma och invända: ja, men krediten *har inskränkts*, arbetslösheten *har*

ökats. Frågan är: hur stor arbetslöshet och kreditinskränkning skulle det ha blivit, om Skandinaviska banken stupat? Och därvidlag anse vi, att kreditinskränkningen och arbetslösheten skulle ha blivit ofantligt mycket större, om så skett, än fallet är för ögonblicket. Då herr Kilbom på detta sätt avvisar de vägar, som här äro föreslagna för att förhindra en ekonomisk katastrof, så är den ståndpunkten mycket svår att diskutera, innan man vet, vad herr Kilbom och hans partivänner vilja sätta i stället. Vi komma redan vid nästa plenum att behandla ett uppslag från herr Kilboms sida, som gäller just vad man kan göra mot krisen, och då kanske det blir anledning att taga upp diskussionen på nytt. Jag skall därför icke närmare beröra saken här.

Jag förstår mycket väl, att man kan ha den mening, som herr Kilbom har — och jag vet att den delas av många — då han anser, att man skall slå vakt om våra provinsbanker. Hans ordande om att detta var ifall han skulle ställa sig »på herrarnas linje» var ju endast ett retoriskt uttryck, han menade emellertid tydligen, att det vore orätt att låta provinsbankerna slukas upp av storbankerna. Ja, det finns skäl för båda ståndpunkterna i det fallet. Jag har i mitt första anförande velat konstatera, att när utskottet skrivit som det gjort, har det försökt väga dessa skäl mot varandra och kommit till den uppfattningen, att det varit större risk, om man skrivit utlåandet på det sättet, att provinsbankerna och överhuvud taget bankerna måste tro, att de äro garanterade stöd av staten, om de komma i svårigheter, emedan det icke kan bli tal om att låta en bank stupa, om därigenom de enskilda aktieägarna skulle lida förlust. När vi vägde fördelar och nackdelar mot varandra ansågo vi det riktigt att säga ifrån, att det icke räcker att komma och säga: detta är en provinsbank; det är ett allmänt intresse att provinsbankerna få leva; alltså måste staten satsa pengar. Vi hålla före, att intresset är icke så stort, att staten skall satsa pengar, om provinsbanken kan i realiteten få sin verksamhet fortsatt som ett led i en av dessa från många håll så förkättrade storbanker. Jag är övertygad om att ett lands bankväsende har behov av storbanker. Jag tror, att bankväsendet klarar sig bättre, ju större bankerna äro, ehuru jag mycket väl vet, vilka nackdelar som äro förenade med den monopolställning, som därigenom kan följa för dessa storbanker. Men den utväg därur, som jag för min del och det parti jag representerar vilja välja, är icke att försöka vidmakthålla små och tydligen under nuvarande förhållanden icke utan statshjälp livsdugliga bankföretag. Där är kärnan i den olikhet, som trots vad herr finansministern ville påstå tydligen förefinnes mellan de båda ståndpunkterna.

Jag kan icke förstå herr finansministerns sista inlägg, om man icke måste uppfatta det som en reaktion från hans sida mot det sätt, på vilket utskottet skrivit, när det så vitt möjligt har försökt att avböja den utväg, som ur många synpunkter förefaller vara den lättaste, nämligen den utvägen, att när en provinsbank kommer i svårighet, skall den gå direkt till staten och få hjälp. Jag förstår de argument, som herr finansministern anför. Jag förstår mycket väl, att det kan vara hårt för en provinsbank i en sådan situation. Jag förstår mycket väl, att det ur vissa synpunkter kan tyckas orimligt, att icke staten skall hjälpa provinsbankerna att leva. Men jag tror, att de skäl, som tala för att staten här skall sätta en gräns för sitt ingripande, äro starkare och jag anser därför, att utskottets förslag bör vinna kammarens bifall.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Blott ett par ord. Jag kan just icke dela den siste ärade talarens förkärlek för blott ett par storbanker i vårt land. Jag tror, att vi ha kommit till den punkten, att vi få tänka oss in i att allt icke kan vara stort här i världen. Även jag tror, att vi fingo en dyrköpt erfarenhet: skär det sig för en storbank, är det så mycket värre för staten att kunna rätta till. Det systemet har svåra skuggsidor. Jag tror man

*Ang. stöd
åt vissa
svenska
kreditinrätt-
ningar.
(Forts.)*

Ang. stöd
åt vissa
svenska
kreditinrätt-
ningar.
(Forts.)

bör det ena göra och det andra icke låta, och framför allt tror jag man i nuvarande läge och med det bankantal, vi ha, bör se sig väl före, innan man minskar detta bankantal. Ser man ingen möjlighet för en bank att leva längre och kan man icke plåstra ihop den, bör den försvinna, men önskvärt är det icke enligt min uppfattning.

Jag begärde ordet icke egentligen för att säga detta utan med anledning av vad herr statsrådet yttrade allra sist i sitt anförande. Herr statsråd, denna gång gäller det icke timmarna, utan den här gången kunna vi också se litet grand på villkoren, på vad sätt de 30 miljonerna skola användas. Sist när man diskuterade de 100 miljonerna, då fingo villkoren förflyktigas. Timmarna voro dyrbara. — Herr statsrådet sade, att jag var solidarisk. Jag var solidarisk genom tvång helt enkelt. Däri bestod solidariteten. Jag var icke solidarisk med det sätt, varpå investeringen skulle ske. Jag förklarade genast, att det var jag icke, och det kommer jag aldrig att bli helt enkelt! Just därför har jag ansett det vara skäl i att hålla samma linje, som är verkligt övertygande för mig, att staten skall visserligen hjälpande träda in om det gäller bankerna, men icke lyfta bort ansvaret för dem, som rätteligen stå i ansvar för bankerna. Staten bör icke göra mer än just vad som behövs för att skydda insättarna. Man får ordna det för dem och se till att ingen rusning sker och vårt bankväsende helt förstöres. Jag förmodar, att herr statsrådet icke kan annat än vitsorda, att jag förut yttrat mig på detta sätt, och vad jag yttrat i afton i detta ämne står klart och tydligt på den linjen, och jag kommer att vidhålla det.

Beträffande hjälpen åt Skandinaviska banken, vill jag säga, att även om herr statsrådet skulle envisas påstå, att solidariteten från min sida gällde sättet, varpå hjälpen gavs, så måste jag betona att jag från första ögonblicket, saken framlades för mig, framställde protest emot sättet för hjälpen.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Hamrin**: Herr Olssons sista ord var ett fullkomligt slag i luften. Jag har tidigare, när det gällt första delen av denna proposition, uttryckligen sagt ifrån, att det icke i något avseende var avsikten att skydda aktieägarna. Jag erinrar mig mycket tydligt, att jag bestämt underströk, att hade det endast gällt aktieägarnas förluster, så skulle aldrig mitt namn funnits under den propositionen. Jag säger precis detsamma i dag. Jag började mitt anförande med att starkt understryka, att avsikten var och är att i största möjliga utsträckning bibehålla icke aktieägarnas och lottägarnas kapital utan allmänhetens förtroende för bankerna.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till det av herr Anderson i Norrköping under överläggningen gjorda yrkandet, 3:o) bifall till det yrkande, som framstälts av herr Lindman, 4:o) bifall till den av herrar Johansson i Östersund och Johansson i Edsbyn avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen samt 5:o) avslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts förslag i ämnet; och biföll kammaren det av herr Anderson i Norrköping under överläggningen framställda yrkandet.

§ 6.

Vidare föredrogos vart för sig bankoutskottets utlåtanden:

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1932/1933 för viss personal inom den civila statsförvaltningen, i vad avser pensions- och indragningsstaterna;

nr 55, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om tillfällig

löneförbättring under budgetåret 1932/1933 för vissa befattningshavare vid Tumba bruk;

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 och 6 §§ lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänst innehavares rätt till pension;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under punkten 25 av elfte huvudtiteln gjorda framställning angående anslaget till allmänna indragningsstaten; och

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om in-teckning i jordbruksinventarier m. m., såvitt angår förslag till lag angående ändrad lydelse av 26 § lagen om sparbanker.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag angående kammarens beslut rörande det i bankoutskottets utlåtande nr 58 omförmälda ärendet.

§ 8.

Anmälde bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 266, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om in-teckning i jordbruksinventarier m. m., såvitt angår förslag till lag angående ändrad lydelse av 26 § lagen om sparbanker; och godkände kammaren detta skrivelseförslag under förutsättning att första kammaren i ärendet beslöte i överensstämmelse med andra kammarens redan fattade beslut.

§ 9.

Å föredragningslistan var härefter uppfört andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 9, i anledning av väckt motion, nr 318, angående förhindrandet av tillkomsten av väpnade privata sammanslutningar.

I en inom riksdagens andra kammare väckt, till dess femte tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 318, hade herr *Hansson* i Stockholm *m. fl.* föreslagit, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en allsidig utredning rörande förhindrandet av tillkomsten av väpnade privata sammanslutningar, samt om framläggande snarast möjligt av förslag i ärendet, i den mån riksdagens medverkan vore påkallad.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon kammarens åtgärd föranleda.

Uti en vid utlåtandet fogad reservation hade herrar *Hällgren*, *Lundbom*, *Ekberg*, *Mårtensson* och *Selberg* förklarat sig anse att utskottet bort hemställa, att andra kammaren för sin del måtte besluta — lika med motionen — snarast möjligt framläggas.

Ang. viss utredning rörande väpnade privata sammanslutningar.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Måndagen den 1 februari i år ställdes till mig av herr *Öhman* en interpellation rörande den munckska kåren. Interpellationens fråga lydde: Anser herr statsministern att den munckska kåren och dess beväpning är ett överskridande av gällande lag, och, om så är fallet, ämnar regeringen ingripa för att förhindra dess verksamhet?

Då jag närmare tog del av denna interpellation, dess förutsättningar och

Ang. viss
utredning
rörande väp-
nade privata
sammanslut-
ningar.
(Forts.)

innehåll, fann jag, att något svaromål därpå i vanlig ordning icke kunde ifrågakomma. Frånsett att redan före interpellationens framställande en motion — den i det nu föredragna utskottsbetänkandet behandlade motionen — redan blivit väckt och frågan alltså i varje fall komme under riksdagens prövning, förelåg »den munckska kåren och dess beväpning» på olika sätt till handläggning hos åklagarmyndigheter och rättsinstanser. Under årets lopp ha flera domar i ärendet fallit. En del av de ifrågavarande vapnen ha insamlats av polisen. En medagerande vid beväpningen har blivit utvisad. Ytterligare ett åtal har i dagarna anbefallts. Under dylika förhållanden är det självfallet, att jag måst anse mig förhindrad att föregripa domstolsprövning — genom att i riksdagen upptaga en debatt rörande regeringens mening om lagligheten hos »kåren» och dess beväpning. Och i samma läge kommer uppenbarligen detta ärende att befinna sig under hela den tid årets lagtima riksdag är samlad.

Vad frågan — principiellt sett — om enskilda beväpnade kårer angår har jag redan i andra sammanhang haft anledning att därom uttala mig. Jag har därvid förklarat, att jag anser dylika kårer icke önskvärda samt betonat, att samhället självt bör genom sina organ ansvara för ordningen samt att statsmakterna måste sörja för att landets myndigheter erhålla därför erforderliga hjälpmedel i sin hand.

Jag har sålunda, herr talman, vid föredragningen av det nu behandlade utskottsutlåtandet velat upplysa interpellanten och kammaren om, att jag icke har för avsikt att lämna annat svar å den nyss nämnda interpellationen än som framgår av vad jag nu anfört.

Herr Öhman: Herr talman! Hans excellens statsministerns svar på min interpellation om den munckska kåren var ju synnerligen kortfattat. Orsakerna härtill torde vara flera, men man tager säkerligen icke fel, om man går ut ifrån, att det finns en hel del saker i samband med den munckska kåren, dess beväpning och dess verksamhet, som måhända vederbörande tro sig bäst kunna komma ifrån på det här sättet. Herr statsministern anförde i sitt svar, att han med hänsyn till att den munckska kåren och dess beväpning på olika sätt är upptagen till handläggning hos åklagaremyndigheter och rättsinstanser, anser sig förhindrad att i en riksdagsdebatt uttala regeringens mening om lagligheten hos kåren och dess beväpning. Jag måste ju säga, att statsministerns ställningstagande förefaller mig vara mycket blygsamt. Hans excellens är ju icke känd för att vara den, som icke vill och brukar uttala sin mening. Här är det fråga om munckska kåren, beträffande vilken det ådaga-lagts och dokumentariskt styrkts, att den existerat och bedrivit sin verksamhet i landet under flera år, en kår som t. o. m. har beväpnats med vapen, som insmugglats till landet, en kår som genom sin sammansättning, sin ledning och sina uttalade avsikter, klart tillkännagivit, att den riktar sin verksamhet emot vissa medborgargrupper, men huruvida den kåren, dess beväpning, dess verksamhet, står i överensstämmelse med gällande lagar och förordningar, därom vill statsministern för sin del icke uttala regeringens mening. Statsministern har visserligen sagt, att han personligen hyser den uppfattningen, att beväpnade kårer icke äro önskvärda. Ja, herr statsminister, jag har icke frågat efter herr statsministerns privata mening i det här fallet. Jag har frågat: Vilken ståndpunkt intar regeringen såsom sådan ifråga om fascisternas beväpnade kårer och deras förehavanden här i landet? Varpå beror nu detta, att statsministern inte alls vill giva tillkänna regeringens mening utan kryper bakom ryggen på andra myndigheter? Sammanhänger det kanhända med den omständigheten att vissa ledamöter i den förra Ekmanska regeringen, i varje fall den i den regeringen sittande socialministern, redan år 1927 hade känne-

dom om den munckska kåren och dess beväpning? Är det kanske därför som regeringen av i dag och statsministern är så färglös, att han icke alls inför riksdagen vill uttala sin mening beträffande den kårens existens och lagligheten av dess förehavanden?

När det under förra hösten genom den kommunistiska pressen blev uppenbart, att till och med förre polismästaren Härleman varit behjälplig med att utfärda vapenlicenser, ställda till den munckska kårens förfogande, och när han tack vare de dokument, som lades offentligen på bordet, icke längre kunde förneka, att han haft vetskap om såväl kårens existens som det sätt varpå han varit behjälplig med att utfärda licenser för dess vapen, lät han ju offentligen i vissa högertidningar i landet uttala, att förre socialminister Pettersson var underkunnig om vad som här skedde. Och förre socialminister Pettersson har ju också i högerpressen meddelat, att han varit underrättad genom Härleman om den munckska kåren, dess existens och dess beväpning, och att han till och med förklarat, att andra ledamöter i den då sittande regeringen hade reda på vad som här försiggått. Jag vet icke, huruvida hans excellens statsministern tillhörde de förtrogna, som förre socialminister Pettersson brukade meddela sig med, men det förefaller mig åtminstone mycket antagligt att så var fallet. Således skulle det redan på den tiden varit uppenbart för statsministern av i dag, att den munckska kåren existerat och vad syftet med dess verksamhet i realiteten är, och det är därför fullt berättigat att vi fråga: Varför förbjöd icke herr Ekman och den då sittande regeringen redan vid den tiden fascisternas beväpning här i landet?

När man nu har kännedom om alla dessa fakta, som föreligga i fråga om den munckska kåren och dess förehavanden, kan man mycket väl förstå, varför regeringen av i dag icke alls vill deklarerat sin uppfattning till frågan, huruvida tillkomsten och beväpningen av den munckska kåren står i överensstämmelse med gällande lagar och förordningar. Regeringens tystnad eller dess försök att gå förbi kärnpunkten av vad som här förekommit måste ändå leda dithän, att Sveriges arbetareklass, emot vilken fascisternas beväpning är riktad, kommer att draga vissa slutsatser och hämta vissa lärdomar.

Statsministern säger vidare i sitt svar, att under årets lopp ha flera domar fällt. Ja, det är riktigt så till vida som den vapensmugglande kapten Gyllencreutz ju dömts till 7 dagars arrest för sina insatser, när det gällt att på olagliga vägar skaffa den munckska kåren beväpning. Chefen för kåren, om jag icke minnes fel, har också dömts till några kronors böter, men något förbud mot den munckska kåren och dess existens, några åtgärder från regeringens sida för att försöka avvärja kåren, har man icke sett och detta trots att general Munck själv förklarat, att kåren består och skall bestå.

Herr statsministern anförde slutligen i sitt svar, att en del av ifrågavarande kårs vapen insamlats av polisen. I hur stor omfattning har polisen lagt beslag på fascisternas vapeninnehav? Det är ju känt, att den munckska kåren räknat 2,000 medlemmar, och att samtliga voro utrustade med vapen och 50 skarpa skott var. Hur många av kårens medlemmar äro avvärjande? Hur många av dem ha åtalats för olaga vapeninnehav? I hur stor utsträckning är militärt befäl, avlönat av svenska staten, aktiva medlemmar av den munckska kåren? Det är dessa frågor, som man i detta sammanhanget har full rätt att få klart besked om ifrån regeringens sida.

Sammanfattar jag slutligen intrycket av det svar, som herr statsministern här lämnat på min interpellation, så måste jag ju säga, att det ger uttryck åt, att regeringen saknar både intresse och vilja att ingripa, när det gäller att gå tillrätta med fascisterna och deras vapenskrummel. Jag vill icke direkt påstå, att det ligger till på det sättet, att det är tillräckligt för regeringen att vederbörande kår deklarerar att den skall komma att använda sina vapen på ett

Ang. viss utredning rörande väpnade privata sammanslutningar.

(Forts.)

Ang. viss utredning rörande väpnade privata sammanslutningar.
(Forts.)

visst sätt, alltså emot en viss grupp av samhällsmedborgare, mot arbetarklassen. Men det ligger mycket nära till hands att draga den slutsatsen, när man hör hur färglös, intetsägande och på sidan av den verkliga saken regeringen och dess chef ställer sig till dessa problem. I varje fall skall Sveriges arbetareklass genom vad som skett, genom det svar som herr statsministern lämnat på denna interpellation, säkerligen förstå, hur landet ligger till, och att det är tillåtet i detta land, att väpnade kårer existera. Huvudsaken är, att dessa kårer rekryteras på visst sätt, att i dess ledning sitta personer i hög och framskjuten samhällsställning. Det komma, ers excellens, Sveriges arbetare att förstå, och det skall säkert bidra till att vi kunna samla de krafter, som erfordras för att omöjliggöra en sådan ordnings upprätthållande i längden.

Herr Hällgren: Herr talman! Det får ursäktas, att jag mera kommer att yttra mig om det föreliggande utskottsutlåtandet än den interpellation, som här blivit besvarad. Om man ser på det föreliggande utskottsutlåtandet, så observerar man ju, att i utskottet fem ledamöter stå för utskottets förslag och fem ledamöter för den reservation, som jag för min del har varit med om att avgiva. En motion är ju väckt av herr P. A. Hansson m. fl., och den innehåller ju en begäran om en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning rörande förbud mot tillkomsten av väpnade privata kårer och eventuellt ett lagförslag, i den mån riksdagens medverkan behöves.

Motiveringen för motionen utgör ett påpekande av förhållandena i andra länder, där sådana väpnade privata kårer förefinnas. Vidare ha vi avslöjandena från vårt eget land beträffande den s. k. munckska kåren. I motionen begäras flera olika åtgärder och ha givits åtskilliga direktiv. Man har ifrågasatt dels generellt förbud för tillvaron av dylika kårer och dels en skärpning av bestämmelserna i vapenförordningen. Man har även ifrågasatt en ny vapeninventering och en undersökning i vad avseende skytterörelsens och landstörmsavdelningarnas vapen skulle kunna utnyttjas för liknande ändamål som det, dessa kårer bruka ha. Man har vidare föreslagit en viss åldersgräns i fråga om rättigheten att handha och bruka vapen och en del andra kompletterande åtgärder till nu gällande bestämmelser.

Utskottet har yrkat avslag på motionen med i huvudsak den motiveringen, att om man skulle lagstifta på detta område, sålunda ett generellt förbud skulle utfärdas, så skulle detta drabba även lojala sammanslutningar. Det har naturligtvis aldrig varit meningen med motionen. Utskottet säger, att om privata personer inneha vapen, skulle en dylik lagstiftning kunna hindra dem att tillhöra en förening. Det är naturligtvis en felaktig tankegång. Man kan icke draga denna slutsats ur motionen, ty den innehåller intet rörande tillkomsten av skytteföreningar eller jaktvårdsföreningar — medlemskapet i en senare förening förutsätter ju att vederbörande åtminstone har ett jaktvapen — utan motionen vänder sig naturligtvis emot sådana väpnade privata sammanslutningar, där avsikten är att genom ett brukande av dessa vapen ingripa i samhällslivet, och då enkannerligen i politiskt syfte.

Vidare säger utskottet, att vapenförordningen är så ny som sedan år 1927 — det är dock fem år sedan dess — och i anledning härav skulle någon förändring i denna förordning icke vara motiverad. Men om man pekar på det förhållandet, att förre polismästaren Härleman i Stockholm å ena sidan och justitiiekanslern å den andra ha olika tolkningar beträffande tillämpningen av denna vapenförordning, och då denna vapenförordning har kunnat användas på det sättet, att man har beviljat licenser i sådan utsträckning, som man gjort till den s. k. munckska kåren i Stockholm, så säger ju enbart detta, att förordningen behöver förtydligas, så att den ger större klarhet beträffande sin tillämpning.

Utskottet har vidare farhågor för att, såsom överståthållarämbetet framhåller, konsekvenserna av sådana bestämmelser som exempelvis ett generellt förbud skulle innebära, att husrannsakan och dylika störande ingripanden i medborgarnas privata liv skulle förekomma. Men man har ju heller icke i motionen ifrågasatt, att man skulle gå så långt i sitt ingripande beträffande privatlivet. Fast redan nu kan man ju säga, att husrannsakan är tillåten i vissa fall, när det t. ex. gäller personer, som ha olovligen infört gods till riket, när det gäller hembränning o. s. v. Så det är intet nytt i vår svenska lagstiftning, i den händelse man under vissa former skulle vara tvungen att vidtaga undersökningar för att konstatera, huruvida sådana kårer existera.

Vidare säger utskottet, att i de större städerna, där tillämpar man en mera ingående prövning vid licensförfaranden, och utskottet rekommenderar, att man skulle göra någonting liknande över hela landet. Men jag tror, att den svenska landsorten vore tacksam, om man kunde slippa ett sådant licensförfarande, som tillämpats här i Stockholm. I reservationen taga vi reservanter principiellt avstånd från de privata väpnade kårerna. Vi ha gått in för ett bifall till motionen. Vi ha — med samma motivering, som anförts i motionen angående förhållandena i andra länder, exempelvis Österrike, Tyskland och Finland, samt beträffande förhållandena i vårt eget land — ansett, att man bör gå in för en utredning, huruvida man på lagstiftningens väg kan förhindra tillkomsten av dylika beväpnade sammanslutningar.

När vi i utskottet ha sysslat med frågan, har jag, såsom intresserad för densamma, blivit i tillfälle att studera en hel del material för bedömande av huruvida den åtgärd, som föreslås, nämligen ett ingripande mot sådana kårer, kunde vara nödvändigt. Jag skall icke upptaga kammarens tid med att nu citera alla de skrifter och den korrespondens, som förut ha innehafts av Sveriges fascistiska kamporganisation, och ej heller de polisrapporter, jag varit i tillfälle att studera. Men jag har fått den uppfattningen av allt detta material, som jag haft till mitt förfogande, att det går en röd tråd igenom hela denna organisation, ifrån Västkusten, där man fantiserar om den framtida fosterländska revolutionen, till olika militära personer uppe i Stockholm. Jag vill erinra om, att en löjtnant Hedengren blev ledare för Sveriges fascistiska kamporganisation, man intresserade bankiren Högman för att bekosta vapen, och sedan intresserades en tysk kapten för att vara ombud vid den vapensmuggling, som följde, och som sedan lyckades genom att andra personer av militär rang gingo in för uppgiften. Jag påminner om, huru man lyckades få general Munck att ställa sig som ledare för kåren, och huru förre polismästaren Härleman intresserades för densamma, huru man lät påskina i alla dessa kretsar, att kåren t. o. m. hade sympatier på regeringshåll, och huru man satte i gång hela denna apparat, som vi känna till genom tidningspressens avslöjanden.

Nu vill jag icke säga, att general Munck hade del av alla de planer, som en löjtnant Hedengren hade kännedom om, beträffande nedslåendet av ett kommunistuppror i Stockholm, alla planer, huru man skulle bygga barrikader på gatorna genom att plocka upp gatstenar och vräka ikull bilar o. s. v. Men den ena personen i denna kedja har haft förbindelse med den andra, och slutligen har man fått fram hela denna organisation, som bestått av ett par tusen medlemmar, som fått licenser för cirka 1,200—1,300 vapen förutom ammunition. Man har ifrån Tyskland smugglat in mellan 500 och 600 vapen, och det lär framgå, att en del av det partiet hamnat icke hos den munckska kåren utan hos Sveriges fascistiska kamporganisation.

En del av de förhållanden, som jag här i korthet har relaterat, äro, som jag förut nämnde, fastslagna och återopade i de polisrapporter, som föregått vissa åtal. De fakta, som kunna konstateras, äro följande: Det finnes en privat beväpnad kår på ett par tusental medlemmar, och den kårens uppgift skulle

Ang. viss utredning rörande väpnade privata sammanslutningar.

(Forts.)

Ang. viss
utredning
rörande väp-
nade privata
sammanslut-
ningar.

(Forts.)

vara att bistå ordningsmakten, och den skulle vara gillad av denna ordningsmakt. Det kan också fastslås, att i den nämnda kåren eller i samarbete med densamma har opererat en hel del fascistiska element, och att man anskaffat vapen på olovlig väg, att ledaren förklarar, att han icke har reda på att dessa vapen äro anskaffade på olovliga vägar, och att han blivit dömd till 500 kronors böter, för att han underlåtit att deklarerat dessa vapen. Före polismästaren i Stockholm står ju också genom initiativ av J. K. i beredskap att gå till mötes ett åtal för sina vapenlicenser åt kåren. Den tyske kaptenen, som biträtt med vapensmugglingen eller anskaffningen av vapen i Tyskland, har utvisats. Men trots allt detta annonserar dock general Munck i tidningarna, att denna skyddskår »skall bestå, så länge ett politiskt parti, understött av utländsk makt, arbetar för att med våld omstörta samhället». »En dylik kår kan icke improviseras utan kräver årslångt organisationsarbete» fortsätter han. Vidare säger han: »Kåren är en opolitisk organisation, vars enda verksamhetsform är att vid behov stå till myndigheternas disposition. Medborgarens plikt att vid behov ställa sig till samhällets förfogande är den bärande tanken för skyddskårens medlemmar.» Såsom lök på laxen tillkommer, att denna kår fått amiral Lindmans välsignelse, såsom om dess uppgift vore en samhällsgagnande gärning.

Jag tror i alla fall, att ifrån demokratiskt håll, som jag har äran representera i denna kammare, man har en annan syn på denna sak. En organisation på ett par tusen medlemmar, som icke har några stadgar, som kunna vara denna organisations rättesnöre, och en organisation där den s. k. ledaren har så liten kännedom om vad som sker inom denna kår, att han icke vet, att vapen, som äro inköpta från Tyskland, kommit hit på olaglig väg, en sådan kår kan givetvis icke vara någonting att lita på. Och beträffande ordningsmaktens behov i kritiska situationer så betackar sig även svenska polisförbundet för äran att samarbeta med en dylik kår.

Det har från vissa håll sagts, att alldenstund general Munck står i spetsen för denna kår, man förstår, att denna kår icke kan användas till några illojala syften.

Jag skall taga ett litet citat ur polisrapporten, ett ganska kort citat, för att framhålla, huru litet inflytande — om jag så får säga — general Munck har över denna kår och vad där sker. Det står i polisrapporten, att den tyske kaptenen Pflugk-Harttung, som var ombud vid vapenanskaffningen, hade förnekat, att han här i riket varit medlem av någon politisk organisation eller deltagit i det politiska arbetet. Men han har uppgivit, att han vid något tillfälle i februari år 1928 av general Munck i närvaro av kapten Watrang och en annan officer erhöll ett cigarrskrin av silver, försett med följande inskription: »Till kapten Pflugk-Harttung från svenska kamrater 1928». Samtidigt därmed hade general Munck framfört sitt tack till kaptenen för den hjälp han lämnat, därvid generalen tydligt åsyftade den hjälp han lämnat i och för anskaffande av vapen till kåren. Jag menar, att en sådan organisation icke kan vara någonting för samhällets ordningsmakt att lita till.

Jag ämnar yrka bifall till reservationen, därför att jag anser, att man här har så många medel i vårt nuvarande samhälle till sitt förfogande för ett ingripande i samhällslivet av de minoritetsgrupper, som ha en annan åsikt än den för tillfället härskande, och även för att vid orostillfällena och revoltförsök återställa samhällsordningen, att man icke har användning för väpnade privata kårer. I stället äro dessa kårer — det har visat sig inom andra länder — ett irritationsmoment, som framkallar beväpning från det motsatta hållet, vars konsekvens, om den får utvecklas, ovillkorligen leder till inbördes krig.

Ifrån dessa synpunkter ha vi gått in för bifall till motionen, och jag yrkar bifall till den reservation, som vi ha avgivit vid detta utskottsutlåtande.

Herr **Gardell** i Stenstu: Herr talman! Med anledning av den s. k. munckska kåren, d. v. s. frivilliga beredskapsföreningen för Stockholms luftförsvaret, har det socialdemokratiska partiet gripits av oro för den demokratiska utvecklingens lugna framtid i Sverige. Man har därför motionerat om en utredning rörande förhindrandet av tillkomsten av väpnade privata sammanslutningar. De föregående talarna ha ju ganska mycket uppehållit sig vid den munckska kåren, och jag tror, att kammaren ursäktar mig, om jag inte talar så mycket om den. Motionärerna frukta, att den munckska kåren skulle frammana andra väpnade privata sammanslutningar, och att de politiska och sociala striderna skulle kunna komma att skärpas i vårt land. De mena därför, att man bör vidtaga åtgärder för att förhindra en dylik utveckling.

Ingen vet ju med absolut visshet, hur den framtida utvecklingen kan komma att gestalta sig i vårt land. Men nog tycker man, att en sådan utveckling, som den motionärerna här skisserat, ter sig ganska verklighetsfrämmande i vårt svenska rättssamhälle. Såväl motionärerna som reservanterna ha åberopat sig på utvecklingen i andra länder, men förhållandena där torde knappast vara jämförbara med förhållandena i Sverige. Få länder torde nämligen vara så lyckligt lottade som Sverige, som äger en ovanligt homogen befolkning. De sociala och ekonomiska problemen äro icke alls så elakartade hos oss som i så många andra länder. Dessutom äger Sverige en befolkning, som av gammalt gjort sig känd för sitt lugna och sansade uppträdande. Man kan vara förvisad om att dessa egenskaper skola göra vårt folk skickat att bemästra även mycket svårartade situationer. Detta har även med skärpa vid upprepade tillfällen framhållits i riksdagen från olika partier. Så yttrade för några veckor sedan, då lagen om polisväsendet i riket behandlades i denna kammare, en av socialdemokraternas främste talesmän följande: »I motsats till vad fallet är i en rad främmande länder kunna vi här i landet bygga på en instinktiv begåvning hos folket i organisationsmässig och ordningsälskande riktning.» De som känna andra nationer och deras kynnen något, torde vara ense i omdömet, att det är få nationer som med samma grad av självbehärskning och kallblodighet som den svenska nationen kunna möta vanskliga och kritiska situationer. Jag tror, att man i allt kan vitsorda detta uttalande.

Det finnes sålunda mycket, som talar för att motionärernas farhågor angående den kommande utvecklingen icke äro så befogade, som de ha tänkt sig. Problemet är emellertid så pass allvarligt, att motionärernas önskemål ej utan vidare bör avvisas. Privata väpnade kårer äro icke önskvärda i vårt svenska samhälle. Detta bör sägas ifrån klart och tydligt. Alla torde vara ense därom, att samhället självt genom sina ansvariga myndigheter ensamt bör svara för ordningens upprätthållande. Denna uppfattning delades också av herr socialministern vid debatten om polislagen för några veckor sedan. Han yttrade i detta sammanhang följande: »Samhället bör icke lita på eller ens tolerera, att enskilda sammanslutningar beväpna sig för att träda ordningsmakten till hjälp. Det är på samhället självt plikten att svara för ordningens upprätthållande skall vila.» Samma synpunkter ha nyss understrukits av hans excellens herr statsministern.

För att samhället skall kunna fylla denna ansvarsfulla uppgift fordras emellertid, att den ordinarie ordningsmakten verkligen besitter sådan styrka, att den förmår hålla alla samhällsfientliga element i styr. Kunde den nu antagna polislagen realisera detta önskemål, skulle det vara mycket lyckligt och säkerligen mera än något annat bidra till att förhindra uppkomsten av väpnade privata sammanslutningar.

Motionärerna peka på två vägar, genom vilka man skulle kunna förhindra tillkomsten av väpnade privata sammanslutningar. Den första vore att utfärda ett generellt förbud för bildandet av dylika. Emellertid synas motionärerna

Ang. viss utredning rörande väpnade privata sammanslutningar.

(Forts.)

*Ang. viss
utredning
rörande väp-
nade privata
sammanslut-
ningar.*

(Forts.)

själva hysa starka tvivelsmål angående möjligheten av att på denna väg kunna nå sitt mål. Svårigheten därvidlag synes dem bestå däri, att en så anpassad lagstiftning uppenbarligen lätt skulle kunna kringgåas genom att sammanslutningarna i fråga uppgiva sig äga ideella syften, vilka som helst, fastän deras medlemmar förskaffat sig vapen. De sluta med följande: »Även om ett förbud i antydd riktning skulle kunna stadgas i lagen, anse vi sålunda icke en dylik bestämmelse tillräcklig.»

Utskottet hyser den uppfattningen att ett generellt förbud mot upprättandet av väpnade privata sammanslutningar av varje slag ej bör i lag stadgas.

Reservanternas förmena visserligen, såsom även förut under debatten framhållits, att man skulle förbjuda endast sådana väpnade privata sammanslutningar, som äro direkt samhällsfientliga och som ha för avsikt att använda sina vapen mot andra samhällsmedborgare. Detta förslag torde dock vara mycket svårt att realisera, då man väl icke kan utgå ifrån att samhällsfientliga organisationer öppet skola tillkännage sina verkliga avsikter.

Ett lagbud, som stadgar, att personer som inneha vapen, skola vara förhindrade att sammansluta sig i en förening, strider mot de rättsprinciper, som hittills varit rådande i vårt land. Efterlevnaden av en sådan bestämmelse torde bli omöjlig att effektivt övervaka. Ett så allvarligt ingrepp i föreningsrätten synes icke kunna ifrågakomma såsom en isolerad åtgärd utan kan vidtagas först i samband med en ingående beskärning av föreningsrätten i allmänhet.

Även reservanternas framhålla, att en lagstiftning på ifrågavarande område givetvis bör vara försiktigt anpassad, så att den enskilde medborgarens fri- och rättigheter icke i onödigt hög grad beskäras.

Den andra utvägen, som motionärerna peka på för att förverkliga sina önskemål, skulle bestå i en skärpning av de nuvarande bestämmelserna rörande förvärv av vapen. Dessa bestämmelser återfinnas, som förut är nämnt, i Kungl. Maj:ts kungörelse av år 1927, som i sin tur innebär en skärpning av en tidigare förordning rörande handeln med vapen och ammunition. Åtskilligt tyder på, säga motionärerna, att icke ens denna sista förordning erbjuder samhällsmakterna tillräcklig möjlighet att förhindra ett illegalt innehav av vapen. Motionärerna framkasta med anledning härav förslaget, att endast personer, som erhållit licens, skulle äga rätt att handhava vapen. Detta är ju ett starkt ingrepp i vederbörandes rättigheter, och det bör ju ha kommit ganska långt, innan ett sådant ingripande verkligen bör äga rum. Beträffande en dylik skärpning framhåller överståthållarämbetet, att något teoretiskt hinder inte torde möta för utformande av stadganden för ernående av motionens syfte. Emellertid anser sig överståthållarämbetet ej kunna tillstyrka en dylik skärpning och slutar med följande uttalande: »Överståthållarämbetet kan för sin del icke inse, att fördelarna av en, i praktiken så föga effektiv, lagstiftning skulle bli värdelösa men håller däremot före att bestämmelserna med all sannolikhet skulle, utan avsevärt gagn, bli betungande för lojala medborgare, kräva mycket arbete av vederbörande tjänstemän och belasta det allmänna med betydliga kostnader.»

Denna uppfattning delas av utskottet, som håller före, att tillräcklig anledning, åtminstone för närvarande, ej förefinnes att skärpa 1927 års bestämmelser. Man bör inte, om det ej är oundgängligen nödvändigt, beskära den enskilde medborgarens frihet. Man har ju, jag vore frestad att säga nästan till leda fått höra från ett visst parti här i kammaren, att man noga bör akta sig för att beskära föreningsfriheten och föreningsrätten. Jag tycker därför att det är litet underligt, att vederbörande nu tycks ha glömt bort detta. Enligt utskottets mening äro de nuvarande lagbestämmelserna på här förevarande område tillräckliga för att skydda samhället mot alla överraskningar. Utskot-

tet vill emellertid understryka vikten av att vederbörande myndigheter med största noggrannhet övervaka tillämpningen av gällande föreskrifter angående vapenlicenser och med alla till buds stående medel vaka över att inga vapen komma i händerna på ansvarslösa, ovärdiga individer. Dessutom bör man tillse, att en så enhetlig tillämpning som möjligt av bestämmelserna kommer till stånd över hela landet — detta senare med anledning av motionärernas förmodande, att så inte alltid skulle vara fallet.

Den föregående ärade talaren tyckte inte om detta. Han sade, att landsbygdens polismän nog skulle betacka sig för en dylik generalisering. Jag kan emellertid inte förstå, varför de skulle ha något emot detta, om därigenom missförhållanden skulle kunna undvikas. Skulle nu mot förmodan förhållandena bli sådana, att en skärpning av den nuvarande vapenförordningen verkligen bleve nödvändig, torde Kungl. Maj:t äga rätt att på administrativ väg utfärda sådana skärpta bestämmelser. Denna uppfattning har ju också delats av motionärerna, som säga, att i den mån riksdagens medverkan är påkallad, förslag måtte framläggas för riksdagen. Detta förutsätter ju, att riksdagen inte nödvändigt behöver höras, utan att Kungl. Maj:t på egen hand kan utfärda bestämmelser i ämnet. Skulle eventuellt någon utredning behöva ifrågakomma, är det ju ganska lätt för Kungl. Maj:t att inom departementet låta verkställa en dylik.

Av det sagda torde kammarens ärade ledamöter finna, att utskottet ej anser sig kunna förorda den av motionärerna föreslagna utredningen, i synnerhet som en dylik knappast torde kunna leda till åtgärder, som bättre än de nuvarande lämpa sig efter tidslägets krav.

Vad den munckska kårens vapeninnehav beträffar är för övrigt att märka, att en betydande del av dess vapen anskaffats på olaglig väg. Det erkännes ju både av motionärerna och reservanterna. Det är inte heller fullt klart, huruvida beviljandet av vapenlicenserna till munckska kåren såsom sådan är i överensstämmelse med gällande författning. Som redan framhållits har för några dagar sedan justitiekanslern anbefallt åtal mot polismästare Hårleman för att han förfarit felaktigt vid beviljande av licenser för inköp av vapen åt munckska kåren. Den föregående ärade talaren nämnde i detta sammanhang, att justitiekanslern och Hårleman hade olika uppfattning angående vapenförordningens tolkning. Det var emellertid inte angående vapenförordningen, som de hade olika uppfattning, utan huruvida munckska kåren hade rättskapacitet vid tiden för licensernas utfärdande. Saknade kåren då rättskapacitet, hade ju inte Hårleman laglig rätt att bevilja några licenser. Det är alltså möjligt, att vederbörande domstol kommer att förklara polismästare Hårlemans tillvägagångssätt oriktigt. Dessförinnan föreligger väl inte något större behov att ändra lagen, utan man bör först ha klarhet i denna fråga.

Innan jag slutar mitt anförande skulle jag vilja påtala det något egendomliga sätt, på vilket reservanterna åberopa sig på överståthållarämbetets yttrande. De citera: De i motionen åsyftade förhållandena äro emellertid av den vikt för samhället att en utredning i ämnet kan anses motiverad. Punkt och slut. För att inte de av kammarens ärade ledamöter, som tilläventyrs endast läst detta brottstycke av överståthållarämbetets yttrande, skola få en något ofullständig uppfattning om dess innehåll, skall jag be att få läsa upp även fortsättningen, som lyder: Men kommer en sådan till stånd, bör den enligt överståthållarämbetets redan här ovan uttalade mening främst avse dels åtgärder mot sådan revolutionär propaganda, som här ovan berörts, dels åvägbringande av full effektivitet åt ordningsmakten samt lämpligaste sättet för anordnande vid extra ordinarie tillfällen av den förstärkning av den ordinarie ordningsmakten, som under alla förhållanden och särskilt med hänsyn till den revolutionära propagandan måste vara erforderlig.

Ang. viss utredning rörande vapenlicenserna.

(Forts.)

Ang. viss utredning rörande väpnade privata sammanslutningar.

(Forts.)

Detta är ju inte precis samma sak som att den av motionärerna begärda utredningen kunde anses motiverad.

Det torde utan vidare vara klart, att ett tillfälligt utskott inte har befogenhet att förorda en dylik utredning i samband med den föreliggande motionen. Man kan ju tycka, att det inte varit så farligt, om utskottet tillmötesgått motionärernas hemställan om en allsidig utredning av denna fråga. Utskottsmajoriteten har emellertid haft den uppfattningen, att man inte bör skriva till Kungl. Maj:t, då man inte kan ange några klara riktlinjer för sina önskemål. I föreliggande fall har detta inte varit möjligt. Till och med reservanterna ha måst inskränka sig till att säga: vilka lämpliga lagstiftningsåtgärder, som böra tillgripas, bör en blivande utredning söka klarlägga. Att avlåta en dylik konturlös skrivelse till Kungl. Maj:t har utskottet ej ansett sig kunna förorda, så mycket mindre som Kungl. Maj:t själv, om så befinnes nödigt, kan taga upp frågan till avgörande.

Med dessa ord, herr talman, skall jag be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Carlsson: Herr talman! Redan vid ett föregående tillfälle, nämligen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition om organisationen av och anslaget för statspolisen, hade jag för min del anledning att framhålla som min mening, att statsmaktens auktoritet först och främst krävde, att statsmakten själv eller dess underordnade organ hade erforderliga medel i sin hand för ordningens upprätthållande. Då brister i detta avseende förefunnos, var det regeringens plikt att tillse, att dessa brister fylldes. Då uppstod frågan: hur blir det allmännas ställning till en väpnad privat kår, som enligt sina stadgar eller eljest enligt grunderna för dess tillkomst har samma ändamål som en poliskår, det vill säga ordningens upprätthållande, och om denna kår erbjöde sin hjälp i sådant hänseende? Jag vill därvidlag säga, att om staten godkände ett sådant erbjudande, så läge ju redan i detta ett erkännande från statens sida, att staten icke själv kunde upprätthålla ordningen. Enligt min mening skall det emellertid, som jag redan nämnt, vara statens plikt att svara för ordningens upprätthållande, och dess organ härför äro polisen och polisorganisationen.

När man talar om dessa väpnade sammanslutningar, får man för övrigt icke förbise, att det genom dylika kan framkallas vissa sociala irritationsmoment, som man bör söka undvika, och själva tillvaron av en dylik väpnad privat sammanslutning har benägenhet att skärpa motsättningarna mellan olika samhällslager.

Vad sedan beträffar dessa sammanslutningar vill jag säga några ord, som jag vet, att var och en säkerligen redan förut tänkt på, men som jag anser höra till en motivering i detta fall. Det är, att om man godkänner en väpnad privat sammanslutning, så måste man skaffa sig kontroll över dispositionerna av densamma, och denna kontroll, tror jag, är omöjlig att realisera, när den väpnade sammanslutningen faller utanför polisorganisationen.

För övrigt säger det ju sig självt, att i ett så demokratiserat land som Sverige skulle en väpnad privat sammanslutning, som man ju åtminstone i regel måste tänka vara på något vis politiskt betonad, framkalla någon annan dylik sammanslutning på motsatt håll. Detta gör, att en väpnad privat sammanslutning, som säger sig stå till ordningsmaktens disposition, kan framkalla en annan väpnad sammanslutning på revolutionärt håll, och man ser naturligtvis samma företeelse, om man kastar om bilden. Vad beträffar den sammanslutning, som det nu i kväll särskilt är tal om, kan man ju också säga, att den uppstått på grund av en verklig eller inbillad revolutionär sammanslutning eller rörelse.

Under sådana förhållanden har jag för min del velat ange mina motiv för

att jag anser, att samhällets lugna utveckling kräver ett förhindrande av tillkomsten av privata, väpnade sammanslutningar. Jag för min del kan emellertid icke finna, att man för att gå in till Kungl. Maj:t med en skrivelse i det avseendet skulle, som den siste ärade talaren sade, behöva ge Kungl. Maj:t direktiv, utan jag tycker att redan i sakens natur ligger, att några direktiv skola icke lämnas från riksdagens sida, utan att det är Kungl. Maj:t själv, som i det fallet skall giva direktiven för den utredning, som kan erfordras.

Då den reservation, som är fogad till utskottets utlåtande, begär en allsidig utredning i det angivna syftet, kommer jag för min del att biträda densamma.

Herr Engberg: Herr talman! Eftersom jag är en av motionärerna i denna fråga, skall jag be att få säga ett par ord. Vad som synes mig vara ägnat att tilldraga sig det största intresset i denna debatt är den deklaration, som vi redan från början fingo från regeringsbanken, från hans excellens herr statsministern. Denna deklaration var så mycket mera värdefull som statsministern, såvitt jag kunde fatta, utan förbehåll ställde sig på samma principiella ståndpunkt som den vi motionärer ha förfäktat, och som kommit till uttryck i reservanternas motivering, den ståndpunkten nämligen, att samhället självt bör sörja för ordningsuppgiften, och att privata kårer med det självtagna uppdraget att bättra på och komplettera samhällets ordningsmakt icke böra tolereras. Denna deklaration från statsministern i den nuvarande regeringen anser jag mig ha så mycket större skäl att stryka under, som den på ett ganska flagrant sätt svar mot den deklaration, som på sin tid avgavs av högerpartiets ledare i denna kammare i en till pressen genom T. T. utsänd kommuniké måndagen den 9 november 1931. Där förklarade herr Lindman efter att ha utvecklat vissa skäl följande:

»På de skäl jag nu anfört har jag med sympati omfattat den tanken, som tagit sig uttryck i bildandet av den sammanslutning, vartill generallöjtnant Munck tagit initiativet i syfte att ställa densamma till polismyndighetens föfogande, därest ett allvarligt ingrepp mot samhället skulle ifrågakomma. Polismyndighetens uppgift är att hålla ett skarpt öga på den samhällsfarliga agitationen — en uppgift, som den enligt min mening fyllt på ett synnerligen tillfredsställande sätt — och den är följaktligen bättre än någon annan i tillfälle att avgöra om och när en så överhängande fara för den lagliga ordningen föreligger, att frivillig förstärkning av dess krafter måste anlitas.

Vid samtal, som jag haft med polismästare Härleman, har jag fått del av hans synpunkter i denna fråga och därvid kommit till den bestämda övertygelsen, att han handlat med stark ansvarskänsla och i renaste uppsåt, då han på frivillighetens väg sökt tillgodose ett underskattat samhällsbehov av vital betydelse för den medborgerliga säkerheten. Ingen kan emellertid livligare än jag önska, att den allmänna meningen i vårt land äntligen vaknar upp till medvetande om samhällets plikt att med egna krafter skydda sig själv och sina medborgare. Den uppfattning, som sålunda varit för mig bestämmande, har dåvarande utrikesminister Trygger och socialminister Lybeck, med vilka jag särskilt samrått i ärendet, förklarat sig i allo dela.»

Det anmärkningsvärda i denna deklaration synes mig framför allt ligga däri, att deklaranten, när han själv var regeringschef efter valutgången år 1928, icke begagnade sin ställning för att föreslå riksdagen de förstärkningar, som han ansåg nödvändiga. Han synes i det fallet befinna sig i samma predikament som i en annan fråga, som passerade kamrarnas bord för åtskillig tid sedan, nämligen frågan om särskild lagstiftning gentemot så kallat fosterlandsförräderi. På de direkta frågor vi från socialdemokratiskt håll den gången ställde till herr Lindman, varför han icke begagnade tillfället att själv taga initiativet, när han var regeringschef, blev han oss svaret skyldig, och

Ang. viss utredning rörande väpnade privata sammanslutningar.

(Forts.)

det är därför med en viss nyfikenhet jag för min del motser, hur han vill besvara frågan, varför han, när han har den uppfattningen, att det här var otillräckligt sört ifrån statens sida i fråga om säkerhetsåtgärder för ordningens upprätthållande, icke underställde riksdagen förslag i denna riktning. Det är ju ganska egendomligt, att man, när man tidigare själv har underlåtit att taga ett dylikt initiativ, sedan träder fram och deklamerar om nödvändigheten av slika frivilligkårer. Jag menar därför, att den deklaration, som avgivits av den nuvarande regeringschefen, sammanställd med den deklaration, som avgivits av herr Lindman, visar en motsättning mellan syn- och ståndpunkterna i denna fråga, som är rätt anmärkningsvärd.

Jag vill för övrigt säga, att jag beträffande sakens konstitutionella sida haft tillfälle att inom konstitutionsutskottet granska de papper, som beröra densamma, varvid jag funnit att den relation, som gavs av en förutvarande socialminister, nämligen herr Jakob Pettersson, stämmer till punkt och pricka med vad papperen utvisa, och jag hade därför ingen anledning att inom konstitutionsutskottet fullfölja denna undersökning. Men så mycket vill jag för min del ha sagt, att den gällande lagstiftningen näppeligen givit någon möjlighet för en regering att inskrida, ty denna fråga sammanhänger med föreningsrätten på ett sådant sätt, att man icke utan vidare kan inskrida, om det icke finns en särskild lagstiftning att stödja sig på. Det var just i den känslan som vi motionärer ifrån det socialdemokratiska förtroenderådets sida ansågo det önskvärdt att få till stånd en ändrad och ändamålsenlig lagstiftning, som utan att kränka föreningsrätten likvisst möjliggör att på effektivare sätt än förut hindra en underjordisk väpnad frikårsrörelse.

Med dessa erinringar inledningsvis, herr talman skall jag be att få säga några ord om själva den sak det här gäller. Det är alldeles uppenbart, att den föregående ärade talaren slog huvudet på spiken, när han sade, att därest staten tolererar dylika frivilliga kårer med det självtagna uppdraget att svara för ordningens upprätthållande, så erkänner staten därmed indirekt, att den icke är i stånd till att själv svara för ordningen. Det är ju en mycket graverande omständighet för en stat, som vare sig direkt eller indirekt erkänner något sådant, och jag måste därför verkligen förvåna mig över, att man icke på högerhåll, där man har givit sin välsignelse åt dessa privata kårer, har beaktat den sidan av saken. Genom att man i det här fallet ställt sig som beskyddare av dylika företag, riktar man en mycket stark kritik mot statsmakten själv. Har man därtill, som herr Lindman själv, icke dragit konsekvenserna av sin kritik genom att när man befann sig i regeringsställning föreslå åtgärder, blir denna hållning så mycket mera egendomlig.

Det är också, såvitt jag kan förstå, uppenbart, att vi här i Sverige ha mindre behov av dylika företag, än vad fallet är i de länder, som varit med i världskriget och alla dess ohyggliga förhållanden, och där samhällsgrunden på ett helt annat sätt än hos oss är söndersliten och uppriven, och där klyftorna gapa djupare än i vårt land med dess starka, demokratiska tradition. Om vi se på förhållandena i Österrike och i Tyskland, nödgas vi säga, att ett olyckligare läge kan knappast ett land råka in i än vad fallet är med dessa länder. Vi ha ju fått bevittna, hurusom det i Österrike har blivit en kapprustning mellan klasserna, hurusom klasskampen till den grad militariserats att vi å den ena sidan ha borgerliga värn och å den andra sidan arbetarvärn. Vi ha vidare sett en specialisering inom de borgerliga värnen ända därhän att husägarna i Wien ha sin egen privata kår. När man kommit dithän, att man på aftonen knappast vet, huruvida det icke blir en militärkupp under natten, då har man sannerligen kommit in i mycket olyckliga förhållanden. Det är därför, såvitt jag förstår, en riktig och sund grundsats, att i den mån staten behöver hålla en ordningsmakt, skall den själv ha den helt och hållet i sina händer. Jag hävdar beträffande

det militära precis samma uppfattning, att så länge den svenska staten har behov av ett militärväsende, bör den ha hela utbildningen i sin egen hand och inte överantvarada den åt privata sammanslutningar. En demokratisk stat gör klokt i att starkt hålla på en dylik grundsats, ty gör man undantag och eftergifter, vet man inte, var man en vacker dag hamnar.

En sak, herr talman, har samband med den privata kår, som närmast föranlett om också inte förorsakat vår motion, en sak, som har väckt en särskild och pinsam uppmärksamhet, och det är de stora och omfattande engagemang, som medlemmar av den svenska officerskåren ha tagit i dessa underjordiska och mer eller mindre konspirativa rörelser. Jag måste säga, att en officerskår, som bebländar sig med dylikt, officerare, som ertappats med saker av det slag, varom i detta fall varit fråga, invecklade i tvetydiga smugglingsaffärer, sammanblandade med tvetydiga, tillfälligt importerade utländska äventyrare, insytlade i allehanda skumraskmanövrar, en sådan officerskår och sådana officerare, som handla på detta sätt, draga över sig ett sken av tvetydighet, så att de få skylla sig själva, om omdömet illojalitet kommer på mångas läppar. Den svenske officeren bör vara medveten om, att han i sin ställning som officer är rätt och slätt statens tjänare, och han skall inte giva sig in på företag av den skumrasknatur, som det här är fråga om. Det har inte bara inom socialdemokratiska kretsar utan jag vet långt in i det borgerliga lägret väckt bland lojala medborgare en hög grad av pinsam uppmärksamhet, att så många medlemmar av den svenska officerskåren ansett det förenligt med sin ställning att deltaga i dessa historier. Dessa officerare ha på detta sätt dragit in sin kår i en trafik, som naturligt har förgiftat diskussionen kring officerskåren själv i det att dess sak näppeligen kunnat skiljas från den munckska kårens. Jag måste för min del, herr talman, uttala den bestämda förväntan, att för framtiden den svenska officerskåren bör hålla sina fingrar borta från dylikt, ty det ingår icke i dess uppgifter. Det är saker, som den såsom en lojal kår inte på något sätt bör befatta sig med.

Å andra sidan är det mycket lätt att förstå den psykologiska bakgrunden. Det är många trådar, som löpa till året 1927, och studerar man historien både inifrån och utifrån finner man, hur det är ett komplex av händelser, som se ut såsom tankar. Jag har sagt en gång förut i denna kammare, att år 1927 och däromkring var Kalle Kilbom som värst krigsmålad, när han stod i tredje internationalens armé, låt vara såsom en korpral bland andra korpraler i den arméns utkanter. Han satte sådan skräck i herr Lindman, att när herr Lindman gör denna deklaration, som jag nyss läste upp en bit av, sysslar han allvarligt och ingående i det inledande kapitlet med den oerhörda fara, som enligt hans mening kommunisterna skulle utgöra. Ja, den dag som i dag är få vi väl säga, att det är en spänd förväntans upplösning i intet. Kalle Kilboms förskräcklighet, hans farlighet för den nuvarande samhällsordningen tror jag mig kunna hänvisa till legenden. Jag har den uppfattningen, att han så långt ifrån faller utom ramen för denna officiösa samhällsordning, att han tvärtom på ett alldeles förträffligt sätt, att döma åtminstone av vissa veckotidskrifter, är både typ och representant för densamma och dess kultur. Jag tror därför också, att man gör honom blodig orätt, när man åberopar honom såsom ett exempel, som skulle motivera existensen av dylika kårer. Om vi för övrigt se på utvecklingen sedan 1927, tror jag vi nödgas medgiva allesammans, att den roll, som kommunisterna spela här i landet, har blivit till den grad liten, att det är egentligen ingenting att tala om längre. Vad som emellertid frapperar är, att vi ännu inte fått fram några bevis för existensen av de väpnade kårer, för vilkas skull den munckska kåren skulle kommit till. Jag har försökt att utnyttja alla förbindelser både direkta och indirekta, som jag kan ha, för att skaffa reda på, om det finns något sakligt underlag för talet om dylika be-

Ang. viss utredning rörande väpnade privata sammanslutningar.

(Forts.)

Ang. viss
utredning
rörande väp-
nade privata
sammanslut-
ningar.

(Forts.)

väpnade kommunistiska sammanslutningar. Så långt jag har nått, har jag inte kommit längre än till att det visserligen finns sammanslutningar, som ha några sorts övningar i hälsningssceremoniel och andra mystiska ritualer, men inte ens så mycket som en knallpulverpistol har det lyckats mig att komma på spåren. Jag är inte säker på att man på kommunisthåll skulle tåla dånet av några större skjutvapen än just korkbössor och knallpulverpistoler. Det har varit, såvitt jag förstår, ett slags ceremoniel, som man samlats omkring och efter vars regler man åbakat sig. Jag läste bland annat en förskräcklig och fruktansvärd faned, som svärjes av dessa moskvakommunister, i fyra eller fem punkter, där de svärja obrottslig trohet mot sin fana och mot den tredje internationalen, men jag är övertygad om, herr talman, att om denna fruktansvärda och hiskliga ed skulle komma från ord till handling, ginge det med edsavläggarna precis som med de berömda revolutionärer, som en gång infunno sig hos salig Kalle Lundberg för att med honom rådslå om den svenska revolutionen. Sedan han avfyrat sina två revolverar i taket för att sätta de besökande på prov, hittades dessa undanstuckna under hans säng. Större hjältar voro de inte. Jag säger detta därför att jag tror, att man bör reducera först som sist hela denna skräck för kommunisterna till dess rimliga proportioner.

Vi ha deklarerat från vårt håll under debatten om statspolisen, att vi inte vilja pruta på ordningskravet. Vi ha sagt, att enligt vår mening var denna statspolis onödig och överflödig för uppgiften — det kunde räcka med anlittande av reservpolis — men vi ha med energi betonat, att vi hålla på god ordning. Härav följer också, att i den mån ordningskravet skall tillgodoses, skall det tillgodoses genom statens och samhällets egen försorg, icke överlätas åt privata kårer. Vad blir följden, herr talman, om man här ser genom fingrarna med dessa sammanslutningar och låter den ena kåren efter den andra privat beväpnas sig? Jo, följden blir, att en vacker dag gå dessa kårer ur deras händer, som kanske med subjektivt honetta om också tanklösa syften ställt sig i spetsen för dem, och börja operera på egen hand. Det läggs minor och kontraminoer, och en vacker dag stå vi mitt uppe i en situation, som ingen vettig människa önskat.

Vi få komma ihåg, att de psykiska och faktiska förutsättningar som föreligga i Tyskland och Österrike äro, som jag nämnde, helt andra än de vi här ha. Den ärade talesmannen för utskottet, herr Gardell i Stenstu, erkände öppet i sitt anförande, att vi svenskar på grund av vår läggning och tradition ha ett sinne för ordningens bevarande, som är bättre utpräglat än vad fallet är i övriga länder. Varför då icke anknyta till detta? Det är ur den synpunkten, som tolererandet av dessa privata kårer på sätt och vis verkar provocerande. De skapa irritation i onödan.

Då det nu har visat sig, att man behöver ha en eftersyn, hur det står till med gällande författning på detta område, om den är brukbar och ändamålsenlig för att komma denna trafik till livs, så borde det vara rimligt, såsom utskottsreservanterna här ha hemställt om, att man får en allsidig och förutsättningslös undersökning. Jag fäster uppmärksamheten på, herr talman, t. ex. licensfrågan, den nu bland juristerna livligt diskuterade frågan, huruvida, när det står här i författningen, att man skall vara känd för ordentlighet för att få licens, detta kan vara tillämpligt på annat än fysiska personer, huruvida det alltså kan vara tillämpligt på en förening.

Ja, slikt säger oss, att här äro punkter att utreda redan beträffande licensgivningen för vapeninnehav. Det behövs också utredas vissa andra ting. Varför då icke skicka det hela till en förutsättningslös utredning, ur vilken det tvivelsutan kommer att framgå ett förslag som kan hjälpa oss ut ur det nuvarande oeffterättlighetstillståndet.

Jag vet, herr talman, att efter mig kommer herr Forssell med sin vältalighet,

och kanske ock herr Per Pehrsson med sin att visa — med både världsliga och gudomliga argument — att här behövs den munckska kåren. Det kommer att bli bugningar för dess ledare och hans stora lojalitet. Jag vill i förskott säga, herr talman, att detta icke imponerar på mig ett enda dugg. Jag har snarast en känsla utav, att den ärade ledaren för den munckska kåren, trots sina goda och solida förbindelser på högsta ort, själv är föga medveten om hela det spel, vari han är någon slags dekorativ toppfigur, och jag tror, att man här kan följa den gamla goda regeln: »Skjut inte på pianisten, han gör så gott han kan.» Men skjut på de andra, på de verkligt skyldiga, på dem, som givit pianisten hans noter, på dem som ligga bakom, och till vilka jag räknar, det säger jag öppet, herr talman, den högerledning, som sent omsider måste träda fram och sträcka ut välsignande händer över sin tjänare och dennes kår. Det är på denna punkt, alltså i högerledningens insyftning i saken det allvarliga och sorgliga ligger.

Jag hemställer för min del om bifall till reservanternas framställning, som jag finner vara väl öfvervägd och måttfull, och som med säkerhet tillgodoser vad flertalet inom den svenska nationen önskar skall ske i detta fall.

Herr Selberg: Herr talman! Då jag kommit att tillhöra den halva av femte tillfälliga utskottet, som nu står för reservationen, har det icke varit därför, att jag hyst någon så oerhörd stor fruktan för de skadegörelser, som speciellt den munckska kåren skulle kunna eller vilja åstadkomma, utan anledningen har fastmer varit, att jag, på grund av vad jag sett i tidningspressen, kommit till den uppfattningen, att de väpnade sammanslutningar, som i andra länder åstadkommit irritation och oro för sina respektive länder, i många fall skapat en ställning, som varit mycket svår och olidlig.

Mitt ståndpunktstagande härvidlag har icke heller rönt nämnvärt inflytande av den motion, som här framkommit. Redan innan jag såg denna motion, var min ståndpunkt den, att knytnävsrätten inom samhället icke var lämplig, och att den icke borde få förekomma, och att, om det sålunda icke var lämpligt att använda knytnäven, de olika samhällsgrupperna emellan, var det ännu mindre lämpligt att använda eldvapen gentemot varandra. Det har sålunda varit min allmänna inställning till dylika saker, som gjort, att jag här sållat mig till reservanternas.

Jag kan dock säga, att jag inte bara godkänner en del utav vad utskottsmajoriteten skrivit, utan till och med vill understryka detsamma i vissa stycken. Utskottsmajoriteten säger nämligen här i sitt utlåtande: »I likhet med motionärerna håller utskottet visserligen före, att samhället självt genom sina organ och myndigheter bör ansvara för ordningens upprätthållande.» Om man stryker bort detta »visserligen», som utskottet här har, vill jag för min del stryka under allt det övriga. Därefter talar man om, att det föreligger förslag om att förstärka ordningsmakten, och jag vill då för min del påpeka, att den förstärkningen har ju riksdagen redan beslutat.

Det förefaller dock som om utskottets majoritet som främsta motiv för sitt avstyrkande av motionen skulle haft följande, som jag citerar ur dess utlåtande: »Som överståthållarämbetet i sitt yttrande framhållit, skulle vidare med all säkerhet de kretsar av befolkningen, som äro fientligt inställda mot den nuvarande samhällsordningen och ej sky en våldsamt omstörtning av densamma, icke lojalt ställa sig skärpta bestämmelser till efterrättelse.» Den ståndpunkt, som man här intager på höger och bondeförbundshåll, är mycket egenomlig. Man vill icke gå in för en lagstiftning, som man dock innerst inne anser behöfvig, därför att man tror, att vissa samhällsmedborgare icke skulle ställa sig denna lagstiftning till efterrättelse. Hur skulle det nu vara, om vi på andra områden tillämpade samma tankegång, om vi t. ex. sade: Vi lagstifta

*Ang. viss
utredning
rörande väp-
nade privata
sammanslut-
ningar.
(Forts.)*

*Ang. viss
utredning
rörande väp-
nade privata
sammanslut-
ningar.*

(*Forta.*)

icke i detta fall, därför att det finns vissa personer, som icke komma att finna sig i detta utan komma att bryta mot lagen. — Vi veta ju, att mot varje lag som skapas blir det vissa lagbrott, men vi skapa lagar ändå, och vi ge ordningsmakten möjlighet att upprätthålla lagen, och därest ordningsmakten icke förslår att se till, att lagarna efterlevas, stärka vi ordningsmakten. Det ha vi ju redan gjort härvidlag.

När jag, som jag nämnde, kan understryka en del av vad utskottet här sagt, får jag emellertid säga, att detta leder mig till en helt annan slutsats än den utskottet kommit till, då den avstyrkt denna motion. Jag har verkligen levat i den lyckliga eller olyckliga okunnigheten, att jag trodde, att man med nuvarande lagstiftning skulle ha möjlighet att hämma eller motverka eller omöjliggöra väpnade sammanslutningars tillkomst, d. v. s. tillkomsten av sådana väpnade sammanslutningar, som ha till uppgift att med vapen i hand uppträda för att på det sätt, som varje sådan sammanslutning anser lämpligt och nyttigt, upprätthålla den ordning, som den vill ha i samhället. Det har dock utav de uttalanden, som framkommit i pressen ifrån vederbörligt håll, framgått, att man med nuvarande lagstiftning icke har möjlighet att komma dylika väpnade sammanslutningar till livs, och då synes intet annat vara att göra än att åstadkomma en lagstiftning, som möjliggör detta. Men denna lagstiftning kan icke åstadkommas, utan att man först företar en utredning om hur densamma bör göras för att verka på lämpligaste sätt.

När jag hörde utskottets ärade ordförande alldeles nyss tala om det svenska folkets lugn, och att detta var anledning till att det icke behöfves någon utredning i den här saken eller något försvårande av väpnade kårers tillkomst, så kunde jag icke annat än göra en liten jämförelse med den ställning man annars brukar inta på höger- och bondeförbundshåll, när det gäller sådana här saker. Jag skall icke ge mig in på att nämna några exempel, men jag vill dock med detta ha antytt, att det synes vara en omvänd ståndpunkt man intagit i den här frågan. Och när utskottets ärade ordförande som stöd för sitt avstyrkande av motionen refererade till vad socialministern och hans excellens statsministern anfört i den här saken, då måste jag verkligen säga, att utskottets ärade ordförande en smula åt ur matsäcken för mig. Jag hade nämligen för min del funnit, att vad statsrådet och chefen för socialdepartementet anfört var ett tydligt bevis för, att vi, d. v. s. reservanterna, voro inne på de rätta vägarna. Statsrådet ville icke heller ha dylika väpnade sammanslutningar, men han framhöll, att man icke kunde motverka dem eller få bort dem med nuvarande lagstiftning. Ja, vad är då annat att göra än att lagstifta så att dylika kårer icke kunna komma till stånd eller existera? Att tolka detta herr statsrådets uttalande på det sätt, som herr Gardell i Stenstu gjorde, nämligen som ett försvar för ett avstyrkande av motionen synes mig därför vara fullständigt oriktigt.

Utskottets ordförande påstod också, att reservanterna icke hade refererat riktigt vad överståthållarämbetet hade sagt. Det framgick nog för dem som hörde på, förmodar jag, att referatet var riktigt i en viss punkt, även om yttrandet icke var utförligt refererat. Överståthållarämbetets hela yttrande finns dock bilagt det utskottsutlåtande, som vi här behandla, och det finns därför för vem som det vill tillfälle att se vad här sagts. Utav den motivering reservanterna anfört för sitt tillstyrkande av motionen framgår det dock vad man vill ha utrett, och reservationen är icke, såsom herr Gardell i Stenstu sade, så förfärligt otydlig, att man icke av densamma kan få fram vad det är som motionärerna och som utskottets reservanter önska få utrett och lagstiftat om.

Jag skall icke upptaga tiden längre. Jag skall bara be att få tillägga, att då jag anser, att väpnade politiska sammanslutningar icke kunna vara till något gagn för samhället, utan att de i stället äro irritations- och oroselement, sam-

hället icke heller bör tillåta, att dylika sammanslutningar få förekomma. Då jag dessutom anser mig uti vad jag här anfört stå i full samklang med det uttalande som här gjorts såväl av herr socialministern som av hans excellens statsministern om obehövligheten och olämpligheten av dylika kårers förekomst anser jag mig med gott samvete kunna yrka bifall till vad reservanterna här hemställt om, nämligen om bifall till motionen.

Ang. viss utredning rörande väpnade privata sammanslutningar.
(Forts.)

Herr Lundquist i Rotebro: Herr talman! Utskottets ärade ordförande har ju redan givit uttryck åt den uppfattning, som utskottsmajoriteten hyst, samt också motiverat den ståndpunkt, majoriteten intagit i denna fråga.

Då emellertid under debatten flera talare från det motsatta lägret ha försvarat den ståndpunkt, som kommit fram i motionen och reservationen, kanske det tillåtes mig att säga några ord utöver vad som sagts av utskottets ordförande. Beträffande den föreliggande motionen skulle jag då för min del allra först vilja fästa uppmärksamheten därpå, att det enda motiv, som man i denna motion anför för sitt krav på en skärpt lagstiftning, är tillvaron av den s. k. munckska kåren, vilken kår i motionen t. o. m. påstås »utgöra ett hot emot samhället och dess lagbundna utveckling». Det finns icke i motionen ett enda ord nämnt om kommunisternas och andra ytterlighetsgruppers fiendliga inställning till samhället och samhällsordningen eller om de allvarliga och reella faror, som från det hållet hota.

Reservanterna ansluta sig helt och fullt till de synpunkter, som i motionen framföras. Icke på en enda punkt har man i reservationen ansett sig böra ta avstånd ifrån de uttalanden, som äro gjorda i motionen, och jag måste, herr talman, säga, att det ändå är ganska beklämmande att finna, hurusom reservanterna sålunda sätta ett likhetstecken — utan någon som helst reservation — emellan å ena sidan de rörelser, som till och med med våld sträva efter att omstörta vår nuvarande samhällsordning, och på andra sidan en organisation, som dock icke har till syfte något annat än att slå vakt om samma borgerliga samhällsordning. Herr Engberg har ju nu också på sitt kända maner ådagalagt sin solidaritet med den uppfattning, som kommit till uttryck i reservationen. Jag kan emellertid icke finna, att det uttalande, herr Engberg på den punkten gjort, på något sätt har förbättrat — åtminstone icke i mina ögon — den ståndpunkt, reservanterna hava intagit. Här talas i reservationen bland annat om »privata sammanslutningar med uppgift att på våldets väg ingripa i samhällsfunktionerna». Här säges, att »ett våldsamt ingripande äventyrar en fredlig samhällsutveckling». Här säges vidare, att »förändring av lagarna för medborgarnas sammanlevnad bör alltid ske på demokratiens väg». Jag vågar påstå, herr talman, att intet av dessa uttalanden eller liknande som återfinns i reservationen, kan ha avseende på den sammanslutning, som i motionen åberopas. Även om meningarna kunna vara delade om behovet av den kår, som det här är fråga om, eller om lämpligheten utav den organisation och det arbetssätt, som den har haft, så tycker jag ändå, att alla borde kunna vara eniga på den punkten, att syftet har varit fullständigt lojalt.

Hotet mot vårt svenska borgerliga samhälle och mot en fredlig samhällsutveckling kommer sannerligen icke från det hållet utan från helt annat, men det, herr talman, tiger man givetvis med lika väl nu som eljest. Herr Engberg har ju nyss, med all den förmåga, han besitter, sökt sprida löjets skimmer över hela denna kommunistfara och allt vad därmed sammanhänger. Jag tror emellertid, att, hur värtalig herr Engberg än må vara, vi dock icke i honom och hans uttalanden på den punkten anse oss ha några fullt betryggande garantier för att det icke är någon verklig fara att vänta ifrån dessa ytterlighetskretsar.

Ang. viss
utredning
rörande väp-
nade privata
sammanslut-
ningar.

(Forts.)

Reservanterna erinra, såsom redan har påpekats, om att överståthållareäm-
betet självt har förordat en utredning. Utskottets ordförande har emellertid
påvisat, att den utredning, som överståthållarämbetet för sin del vill ha till
stånd, ligger på ett helt annat plan än som avses med den motion, som det här
gäller. Utskottets ordförande har redan läst upp överståthållarens uttalande
på den punkten. Jag skall icke trötta med att återupprepa detsamma, men
jag vill för min del säga och understryka, vad utskottets ordförande har sagt,
nämligen att en utredning sådan som överståthållarämbetet här föreslår och
mot vilken jag för min del icke har något alls att erinra, faller helt och hållet
utanför ramen för denna motion. Den skulle däremot mycket naturligt ha
kunnat anknytas till högerns s. k. förräderimotion, som avgavs i början på
riksdagen. Men, mina herrar, när den motionen var föremål för överläggning
i denna kammare, då hörde man icke någon vare sig ifrån socialdemokratiskt
eller frisinnat håll, som ville fästa det allra minsta avseende vid den mening,
som överståthållarämbetet redan då uttalat, och vilken mening då också var
för kammaren känd.

Herr talman! Motionärerna och reservanterna ha emellertid icke nöjt sig
med att begära utredning om förbud för kårer sådana som den s. k. munckska
kåren, utan man har också ansett förhållandena påkalla en närmare undersök-
ning om de vapeninnehav, som finnas hos landets skytteföreningar och land-
stormsavdelningar. Förlåt mig, herr talman, men jag måste säga, att det skall
bra mycken undfallenhet till för skarorna till vänster och bra mycket av par-
tiskhet i den allmänna inställningen för att man på detta sätt skall vilja och
kunna öppet misstänkliggöra olika emot samhället fullt lojala organisationer,
men samtidigt inte ha ett enda ord att säga om de grupper, som äro direkt fient-
ligt inställda gentemot landet och dess rättsordning, och vilka icke ens skulle
sky att tillgripa våld för att omstörta den nuvarande samhällsordningen.

Att emellertid socialdemokraterna inom femte tillfälliga utskottet slutit upp
kring den socialdemokratiska motionen, är ju kanske i och för sig icke så un-
derligt. Det är ju dock en socialdemokratisk partimotion, och man kan där-
för förstå, att de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet också velat slå
vakt om densamma. Men nog måste man säga, att det är svårförståeligt, att
även en representant för ett borgerligt parti och därtill regeringspartiet har ve-
lat sätta även sitt namn under denna reservation och dermed också själv velat
göra till sina alla de uttalanden och de insinuationer, som i reservationen före-
komma emot den kår, som det här närmast är fråga om. Jag kan ju få fästa
kammarens uppmärksamhet på, att tydligen även socialdemokraterna i första
kammarens första tillfälliga utskott hava funnit den här reservationen något
för »vågad». Om kammarledamöterna vilja göra sig besvär med att jämföra
denna reservation med den, som återfinnes i motsvarande utskottsutlåtande i
första kammaren, skola de nämligen lätt finna, att man i första kammarens
första tillfälliga utskotts utlåtande har plockat bort betydande delar utav de
uttalanden, som återfinnas i den Hällgrenska reservationen. Jag vågar för
min del hoppas, att herr Selberg skall stå ganska isolerad inom sitt parti i den
fråga, som det här nu gäller.

Jag måste ju säga, att det väl eljest för den allmänna opinionen skulle
förefalla ganska egendomligt, ifall regeringspartiet, efter att i början av riks-
dagen ha motsatt sig ett förslag från borgerligt håll om skärpt lagstiftning
emot *revolutionär* propaganda och *revolutionär* verksamhet, nu på grund utav
ett yrkande ifrån socialdemokratiskt håll självt skulle kräva skärpt lagstift-
ning, som riktar sig mot och tar sikte först och främst på en organisation, som
dock icke vill något annat än slå vakt om vår urgamla borgerliga samhälls-
ordning.

Herr talman, jag ber att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Forssell: Herr talman, mina herrar! Den förda debatten har ju gått fram efter två linjer, den har rört sig på tvenne skilda plan. Dels har den nämligen kretsat omkring den organisation, som kallas den munckska kåren och vad därmed kan sammanhänga, dels har den också rört sig på det mera principiella planet i fråga om statsmakternas befogenhet att i kritiska situationer ty sig till lojala samhällskrafter, som kunna stå till förfogande för den lagliga ordningens upprätthållande. Vad den första frågan angår, den om munckska kåren alltså och vad därmed sammanhängar, skall jag icke djupare ingå därpå, alldenstund jag redan tidigare ifrån denna talarstol vid den stora remissdebatten i januari hade tillfälle att till kammarens protokoll om denna sak uttala min mening. Dock skall jag be att få säga ett par ord med anledning av vad som här i kväll förekommit.

Herr Engberg gjorde sig mycket lustig över den skräck, den ogrundade skräck, som enligt hans mening skulle varit upphovet för den munckska kåren. Det var ju, menade han, endast en fantasi detta, att det finnes någon risk. Kalle Kilbom var ju enligt hans mening endast en kasperfigur, som man inte skulle ta på allvar och inte hade någon anledning att befatta sig med i det sammanhanget. Ja, herr Engberg, jag vågar ändå ifrågasätta, när man tänker tillbaka på de gångna åren, om det ändå icke även i herr Engbergs tillvaro har funnits ögonblick, då herr Engberg kanske sagt sig: måhända finns det ändå här i samhället element, som kanske inte äro så trevliga. Hur var det, herr Engberg, den där minnesrika majaftonen på Norra Bantorget här i Stockholm 1931, vid detta laget alltså för tolv månader sedan? Det föreföll av pressreferaten att döma, som om även Social-Demokratens redaktion vid detta tillfälle hade haft en viss fördel av en stark ordningsmakt i Stockholm gentemot en del tämligen otrevliga röda element. Jag behöver väl endast erinra om detta och den stämning, som då rådde i Stockholm, för att herrarna skola kunna dra sig till minnes och kanske inse, att det finnes samhällselement, som det är skäl att hålla ögonen på. Jag har i samband med frågan om munckska kåren velat draga fram denna lilla episod, som kanske säger mera än långa resonemang om risker o. s. v.

Därutöver vill jag i fråga om den munckska kåren tillåta mig att säga några ord med anledning av hans excellens statsministerns deklaration. Hans excellens avböjde att uttala sig rörande denna munckska kår av mycket legitima skäl. Excellens hänvisade till, att frågan ju var föremål för behandling i vederbörande instanser, och excellensen erinrade också om vissa slutsatser, som dessa instanser kommit till i sitt arbete. I detta sammanhang yttrade också hans excellens ett par ord, som väl voro värda att lägga märke till. Hans excellens sade nämligen, att en av dem, som haft med denna sak att skaffa, hade blivit utvisad. Nu förstår ju envar, på vilken hans excellens därvid måste ha syftat, det måste ha varit på Pflugk-Harttungs utvisning.

Jag ber att få till hans excellens statsministern framföra ett tack för, att hans excellens yttrade detta. Var och en, som följt med debatten i vintras måste erinra sig, att det vilade en stor oklarhet över motiven till regeringens beslut att utvisa Pflugk-Harttung. Man dryftade frågan i pressen och man och man emellan och frågade sig, om det vore förbindelserna med munckska kåren eller om det till äventyrs vore förbindelserna med vissa fascistiska element, som vållat denna utvisning. Nu har hans excellens statsministern talat om för oss, att det var förbindelsen med munckska kåren, som förklarade denna utvisning. Jag måste då tillåta mig den vördsamma randanmärkningen, att när det står i utvisningslagen — jag vill minnas § 36 — att, »konungen

Ang. viss utredning rörande väpnade privata sammanslutningar.

(Forts.)

*Ang. viss
utredning
rörande väp-
nade privata
sammanslut-
ningar.*
(Forts.)

äger att fatta beslut om sådan politisk utvisning, då rikets säkerhet det kräver», måste det väl ändå vara litet egendomligt att utvisa en person därför, att han har förbindelser med en kår, som står i den allra intimaste kontakt med och under ledning av polismästaren i Stockholm. Herr excellens, ni har en prinsessas fina skinn, när det gäller att känna, vad som kan vara för riket menligt, när ni på det viset anser er böra ur riket utvisa personer, som ha förbindelser med en kår, som står under ledning av Stockholms stads polismästare, vilken egentligen i eminent mening är konungens troman och har så varit sedan väl 150 år tillbaka. Detta om hans excellens statsministerns mycket remarkabla förklaring rörande anledningen till utvisandet av Pflugk-Hartung.

Efter detta, herr talman, skall jag be att få säga några ord om den principiella sidan av saken. Den munckska kåren var alltså den ena sidan vi dryftat, den andra sidan är den principiella.

Jag vill då deklarerera, att jag med en liten ändring, med ett litet tillägg kanske snarare, skulle vilja helt ansluta mig till ett yttrande, som här är fällt av överståthållare Elmquist, vilket återfinnes på sidan 7 i utskottsutlåtandet. Där står det nämligen, att »givetvis är det av stor vikt att icke inom samhället finnas privata väpnade sammanslutningar, som för sina särskilda intressen kunna förfoga över maktmedel, som för den ordinarie ordningsmakten försvåra eller måhända rentav omöjliggöra att upprätthålla samhällsordningen, även om» — fortsätter överståthållare Elmquist — »en sådan sammanslutning sker i det lojala syftet att vid behov biträda ordningsmakten, är den tydligen icke i och för sig önskvärd, ehuru» — fortsätter överståthållaren, och jag ber att få understryka detta, herr talman — »ehuru den visserligen, där den ordinarie ordningsmakten är otillräcklig för samhällets skydd, kan bli nödvändig.» Den är icke önskvärd, men den kan bli nödvändig. Jag för min del skulle härtill vilja foga de orden, att den är ytterst önskvärd i det fall, att den är nödvändig, ty om situationen är den, att den är nödvändig, och den icke finns — ja, då står det verkligen illa till. Jag vill ansluta mig, herr talman, till herr Elmquists uttalande med det tillägget, att i det fall, att denna kår är nödvändig, är den också ytterligt önskvärd.

Ja, herr talman, emot denna principiella synpunkt och till detta principiella uttalande ha nu från herr Engbergs sida ju anförts varjehanda skäl, som han åberopar. Han har talat om, att en sådan situation, i vilken man inkallat polismakten — men därjämte anlitar medverkan av enskilda personer, som annars och regelmässigt icke tillhöra ordningsmakten — en sådan situation vore ju ett fruktansvärt bevis på statsmaktens förfall och undergång. Jag ber till att börja med att få lyckönska herr Engberg till denna nya uppskattning av statsmaktens auktoritet. Jag vill erinra om de tillfällen, då statsmakten, följande herr Engbergs regel att skicka ut sin vanliga polismakt, har mötts av en storm av indignation från det läger, herr Engberg företräder, just emedan statsmakten vågat uppträda med sin polis för att upprätthålla ordningen. Det hände senast förliden vår uppe i Sundsvall, då man fordrade reservpolisens från Stockholm tillbakaskickande till huvudstaden. Vederbörande inom fackföreningsvärlden fordrade, att fackföreningsvärlden skulle få överta ansvaret för ordningens upprätthållande däruppe. Det var icke mycket bevänt med respekten för statsmaktens auktoritet vid detta tillfälle. Nej, herr Engberg, det förhåller sig nog så, att detta argument är ett argument, som kan göra sig så fint i en debatt sådan som denna men när man kommer till realiteter, när man kommer till den kritiska situationen, då har det varit ganska klen beställt med herr Engbergs och hans partivänners vördnad för statsmakten. Vad statsmaktens verkliga styrka angår, är det ett misstag att identifiera den med effektiviteten hos den dock alltid fåtaliga byråkrati, som har ordningens

upprätthållande till sin uppgift. Visar sig den byråkratin i en viss situation för svag, då är det ett bevis på statstankens styrka, att denna byråkrati får hjälp från medborgarnas sida. Ty det är verkligen på det sättet, att de personer, som rycka in, de göra det, därför att de vilja upprätthålla statsmaktens auktoritet, de rycka in, därför att de känna, att statsmaktens ordinarie organ i denna situation, i detta ögonblick äro svaga och icke räkka till. De rycka in just för att ådagalägga den verkliga statsmaktens styrka och för att möjliggöra för staten att förverkliga sin uppgift.

Herr talman, jag skall bara begränsa mig till att uttrycka denna principiella uppfattning i ifrågavarande betydelsefulla stycke. Med denna utgångspunkt, herr talman, är det ju alldeles självfallet, att jag ingalunda kan ansluta mig till det åskådningssätt, som kommer till uttryck i reservationen, utan ber jag att härmed få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Lindman**: Herr talman! Efter de anföranden, som senast hållits av de två före mig uppträdande talarna, skulle jag ju kunna inskränka mig till ett ganska kort yttrande, och jag skall också försöka göra det.

Jag skall därför icke gå in på herr Engbergs alla framställningar av denna sak, rörande vilken jag naturligtvis har en åskådning, som avviker från hans i högst betydande grad. Jag skall heller icke ingå på att vidare argumentera om den framställning, som gjorts av överståthållare Elmquist, ty det gjorde ju den näst föregående talaren. Därvidlag tycker jag det är så mycket sagt, att man enbart därutav kan få fram åtskilligt, som talar emot den argumentering, som här från vissa håll är förd.

Herr Engberg gjorde den frågan, varför man icke på den tid jag var statsminister hade gjort något för att stärka polismakten, om man nu hade ansett att detta varit av behovet påkallat. Jag vill säga herr Engberg, att då var helt nyligen en organisation av reservpolisen genomförd — på en socialdemokratisk regerings förslag, om jag icke minns orätt. Detta trädde i kraft 1926 och ingen skall väl få mig att tro, att om man då hade gjort några försök att få en ytterligare förstärkning av polismakten, man också hade fått det, innan man hunnit erfara verkningarna av denna organisation och av vad den kunde åstadkomma. För övrigt är det väl ganska egendomligt att ifrån herr Engberg få höra detta, då ju herr Engberg själv helt nyligen, häromdagen, varit med om att rösta emot statspolisens införande och alltså emot ett förstärkande av polismakten i vårt land. Ty detta var ju herr Engberg emot.

De uttalanden herr Engberg åberopade, vilka fälldes av mig, offentliggjordes i tidningarna, den 9 november tror jag det var. Dessa uttalanden voro uttryck för en mycket naturlig reaktion emot våldsamma angrepp emot en oförvitlig man, angrepp, vilka herr Engberg var den förste att deltaga uti, och detta på ett sådant sätt, att man knappast skulle kunna låta bli att ta till orda och säga ett ord emot allt detta, som då framfördes.

Såsom emellertid förhållandena nu äro, ha vi ju fått en statspolis, något som herr Engberg varit med om att försöka förhindra. Det är alldeles uppenbart, att jag liksom varje annan menar, att det är statsmaktens skyldighet att upprätthålla ordningen och att söka värja oss emot uppror eller upplopp av vad slag det vara må. Detta är alldeles uppenbart, liksom ock att polismyndigheten är den, som skall stå till förfogande för en sådan sak. Det är också klart, att i och med det att en förstärkning av ordningsmakten kommer till stånd, så beskaffad, att man under alla förhållanden och vid alla tillfällen kan lita på, att den förmår fullgöra den uppgift, den har sig förelagd — i samma mån så sker, är det klart, att behovet av bistånd från enskilda medborgares sida till ordningens upprätthållande i motsvarande grad minskas.

Jag kan, herr talman, för min del icke se, att det finnes något som helst

Ang. viss utredning rörande väpnade privata sammanslutningar.
(Forts.)

Ang. viss
utredning
rörande väp-
nåde privata
sammanslut-
ningar.
(Forts.)

hinder för att människor ställa sig till ordningsmaktens förfogande för att hjälpa den, i händelse behov föreligger vid, som jag sade, ett uppror, ett upplopp eller andra oroligheter. Samhället, menar jag, har skyldighet att försvara sig, och varje medborgare, även herr Engberg, borde vara med om att ställa sig till förfogande, synes det mig, i fall så skulle vara erforderligt.

Den grundläggande principen, skulle jag vilja säga, är, att varje medborgare har skyldighet att vid behov stödja ordningsmakten i dess bemödanden att värna den lagliga ordningen. Detta kan aldrig eftergivnas i ett demokratiskt samhälle. I olika länder har också denna princip kommit till uttryck. Jag vill nämna för dem av kammarens ledamöter, som icke känna till det, att uti England — där, som jag förut nämnt, det anses som en gentleman's främsta plikt att hjälpa polisen — har man en mycket utvecklad s. k. reservpolis, en organisation av enskilda medborgare, som står till myndigheternas disposition i kritiska lägen. Den är mycket starkt utvecklad. Den består, som sagt, av enskilda personer och står visserligen under ett eget befäl, men samtidigt dock under polismyndigheterna.

Reservanterna i detta utskottsbetänkande ha hänvisat till Tyskland. Herr Engberg talade också om Tyskland och Österrike. Nå, vad har hänt i Tyskland? Där ha helt nyligen de nationalsocialistiska stormavdelningarna blivit upplösta, och i detta förhållande se nu reservanterna ett bevis för det berättigade uti den socialdemokratiska motionens krav, som vi här i dag behandla. Jag skall för övrigt icke ingå på karaktären av dessa avdelningar, jag känner kanske icke tillräckligt mycket till dem, men man kan tryggt påstå, att de ha föga eller ingen likhet med den organisation, mot vilken den socialdemokratiska motionen och angreppet i dag rikta sig. Den munckska organisationen är snarare — skulle jag vilja säga — befryndad med t. ex. de frivilliga kårer, som den tyske socialdemokraten Noske organiserade för att kuva spartakistrevolten eller kanske i än högre grad besläktad med de s. k. Reichsbannerorganisationerna i Tyskland. Herr Engberg brukar ju referera och citera. Jag kan ju också få tillfälle att referera litet i dag. I tidningen Socialdemokraten för den 15 mars i år karakteriserades Reichsbanner såsom, och nu citerar jag, »den enda frivilliga organisation i landet, som går in för att slå vakt om bestående lag och rätt, om så skulle behövas med våld mot våld». Det framhölls vidare i samma artikel, att Reichsbanner, och nu citerar jag åter, »är så stark, dess utbildning så omfattande och intresset från myndigheternas sida så livligt, att vi inte en minut tveka om att kunna slå tillbaka kupp försök». Reichsbanner i Tyskland är också en enskild organisation, avsedd till ingenting annat än att stå till myndigheternas disposition i kritiska situationer. Reichsbanner har icke drabbats av upplösningsdecretet. Förmodligen anse väl våra herrar socialdemokrater, att det är fullt i sin ordning, att denna organisation inte blivit upplöst. Ätminstone vågar jag draga den slutsatsen av de lovord, som tidningen Socialdemokratens utsände medarbetare i den nyss citerade artikeln slösade på denna tyska skyddskår. Det var alltså en medarbetare i herr Engbergs tidning som slösade, jag säger slösade, lovord på en frivillig skyddskårsorganisation.

Det är egendomligt, herr talman, att kunna konstatera, hurusom socialdemokraterna, när frågan om skärpta bestämmelser mot landsförrädisk verksamhet var före i vintras, åberopade sig på den i vårt land knäsatta föreningsfriheten för att motivera sitt avslagsyrkande på högerns motion i detta ämne. Hur mycket värde har det argumentet i dag, herr Engberg? Då gällde det organisationer med revolutionära, mot den lagliga ordningen riktade syften. Nu gäller det organisationer med uppgift att skydda lagbunden ordning. För de förra organisationerna kräva socialdemokraterna obeskuren frihet att arbeta på rättssamhällets omstörtande; för de senare kräva socialdemokraterna för-

bud. Och så till sist, herr talman: om socialdemokraterna verkligen på allvar vilja göra gällande, att den munckska organisationen skulle kunna äventyra samhällslugnet, att denna sammanslutning skulle ha, låt oss säga, fascistiska syften, då skulle herrar socialdemokrater inte ha kunnat göra någonting klokare än att bifalla högerns motion om åtgärder mot statsfientlig verksamhet. Ty den motionen riktade sig självfallet mot sådan verksamhet, från vilket håll den än månne komma.

Med herr Lindman förenade sig herrar *Järte, Eurén, Holmdahl, Christenson, Holmgren, Lithander, Olsson* i Berg, *Bengtsson* i Kullen, *Nordkvist, Sandwall, Holmström, Sandström, Lindmark, Grapenson, Lundström, Wiklund* i Brattfors, *Nilsson* i Karlstad, *Leffler, Björck* i Kristianstad, *Larsson* i Tönnersa, *Waldem, Petersson* i Storgården, *Magnusson* i Tumhult, *Persson* i Fritorp och *Olsson* i Blådinge.

Herr **Andersson** i Stockholm: Herr talman! Jag skall tillåta mig att säga, att det är väl inte så värst många, som tro på riktigheten av herr Lindmans slutord, i synnerhet sedan man läst herr Lindmans välsignelse över den munckska kåren och även tagit del av vad som kom fram, när han började släpa fram den munckska kåren och dess förehavanden i dagsljuset.

När det emellertid gäller det spörsmål, som här diskuteras, är det ju ändå så, att de olika meningarna om det samhällsskick som råder och det samhällsskick som bör införas, ytterst bottna i de ekonomiska och politiska förhållandena i samhället. När det gäller de ekonomiska förhållandena här i landet, lär det väl ändå inte vara någon av herrarna, som för dagen har möjlighet att bestrida, att det samhällssystem, som här existerar, visat sig sakna möjlighet att bereda arbete och försörjning åt människorna i detta samhälle.

Herr talman, jag har för avsikt att vänta tills kammaren antingen utrymts i den utsträckning, som är erforderlig, eller också visar intresse för att höra vad som här anföres.

När det emellertid visat sig, att samhällssystemet är sådant, då har det också visat sig, att när de svältande människorna kräva en annan ordning i detta samhälle, kräva möjlighet att få arbete, möjlighet att få försörjning, möjlighet att få medel till sitt livsuppehälle, så möter man dem med sådana medel, som redan kommit till användning vid vissa tillfällen, och sådana medel, som ju rekommenderas genom tillskapandet av statspolisen och genom tillskapandet av sådana väpnade kårer, som vi här diskutera. Det är sålunda obestridligt, att det ligger så till, att motsättningarna i samhället bottna i de ekonomiska och politiska förhållandena. Herr Järte, som instämde i herr Lindmans anförande, sade här i förra veckan, att den som har en bra anställning, han är i regel en god socialdemokrat. Ja, man skulle kunna säga, att den som får två bra anställningar, han upphör att vara socialdemokrat och blir högerman i stället. Ju bättre anställningar eller ju fler bra anställningar man får, desto längre åt högerhåll förefaller det som om man utvecklade sig. Det var väl det herr Järte var medveten om, då herr Järte gjorde sitt uttalande i förra veckan. Herr Järte sade emellertid också, att den som är arbetslös, han blir lätt kommunist. Han sade, att bland de arbetslösa börja partigränserna bölja, och att det föreligger fara för en utveckling för deras vidkommande åt det håll, varifrån enligt herr Järtens uppfattning och de borgerligas uppfattning i allmänhet faran hotar. Nå, men konsekvensen av detta resonemang är ju ingenting annat, än att det är när de arbetslösa, de som herrarnas samhällsskick inte har möjlighet att bereda försörjning, det är när de komma och kräva arbete och bröd, som ni skola ha statspolis och, när den enligt er mening inte räcker

Ang. viss utredning rörande väpnade privata sammanslutningar.
(Forts.)

Ang. viss
utredning
rörande väp-
nade privata
sammanslut-
ningar.
(Forts.)

till, även privata väpnade kårer för att avge de argument, som ni behöva för att övertyga dem om att samhället inte längre skall låta dem svälta, så att de lojalt skola finna sig i den rådande ordningen. Emellertid, det är denna utsvältning av det arbetande folket och av de arbetslösa, som herrarna kalla för samhällsordning. Det är sålunda dessa svältande människor som herr Järte och hans meningsfränder äro rädda för. Det är dessa man skall försvara sig emot, då man talar om ordningens upprätthållande. Om man här ställer frågan, vad herrarna ur moralisk eller annan synpunkt ha för rätt att med vapen i hand fortsätta utsvältningen av dessa människor, som ert samhällssystem inte kan bereda försörjning, så skulle det ju vara av intresse att få ett svar på den frågan. Ty det är ju ändå något av det centrala i hela det problem, som här diskuteras. Det är väl ingen av er, inte ens herr Järte, som vill göra gällande, att någon av rent okynne kräver en annan ordning än den som existerar i detta samhälle. Utan man medger ju ändå i och med herr Järtes resonemang, att det är de ekonomiska och sociala förhållandena som frampressa detta krav på en annan ordning än för närvarande. Och det är alltså mot detta ni med vapenmakt skola försvara den samhällsordning, som här obestriddigen visat sig ha gjort bankrutt. Det är alltså den samhällsordningen ni skola försvara med statens och med privata vapen.

Jag måste säga, att den utrymda eller åtminstone i mycket stor utsträckning utrymda kammaren här visar något av vart de politiska förhållandena ha lett och vilken ordning som råder i politiskt avseende. När någon, som känner med de svältande människorna i samhället, här i riksdagen för fram deras mening, här i riksdagen påminner om det elände, som råder för dem, då löpa ni ut i korridorerna, därför att ni tydligen äro rädda för att få en aning om hur det verkligen ser ut i samhället. Ni vilja gärna omgärda eder med statliga och privata vapen till försvar mot de svältande människorna i detta samhälle, men ni äro så rädda för att få besked om det elände som råder, att ni, när ni riskera, att något sådant säges i kammarens, springa — åtminstone det stora flertalet av er — på dörren. Att sådana politiker passa ganska väl ihop med det samhällssystem som råder, det kan jag förstå. Men sannerligen att ni ha någon möjlighet att på det sättet hos mig förskaffa er någon större aktning. Ni anse det inte nödvändigt för er att ha någon sådan kanhända. Men när de svältande massorna i samhället blivit tillräckligt stora, är det möjligt, att ni skola finna, att det hade varit klokt, att ni i tid försökt sätta er in i det elände som råder.

När det är fråga om att föra fram här i riksdagen de synpunkter, som äro det arbetande folkets och de arbetslösas, när det är fråga om att föra fram erinringar mot detta system, som här i politiskt och andra avseenden råder, då genomför man här i riksdagen föreskrifter, som äro avsedda att förhindra, att någonting annat här kommer att sägas än det, som faller det stora flertalet av herrarna på läppen. Jag syftar på den ändring i grundlagen, om vilken man här för några dagar sedan fattat beslut, en ändring, som ju inte syftar till annat än att söka förhindra att sådant säges, som herrarna tydligen anse i framtiden inte tåla att vidröras. Vi ha här kommit in i en politisk ordning, om vilken jag tycker man har anledning säga, att i varje för det arbetande och fattiga folket här i samhället viktig fråga, när den inte utan vidare avslås, beslutar riksdagen, att den skall bli föremål för utredning. Och där kommer den sedan att ligga i utredningskvamen såsom medel till försörjning för en hel del politiker och s. k. sakkunniga. Men det fattiga och svältande folket här i samhället får allt fortfarande förgäves vänta på något praktiskt resultat av det arbete, som skall utföras i dessa för det arbetande folket viktiga frågor. Jag skall nöja mig med dessa erinringar beträffande de politiska förhållandena här i landet för närvarande.

Men när de politiska och ekonomiska förhållandena äro sådana som de äro, när massorna inte längre se sig kunna sätta något hopp till den lagstiftande församlingen, därför att det blir för deras vidkommande aldrig några frukter av denna lagstiftande församlings arbete, då börja dessa massor reagera och kräva en annan behandling av sina intressefrågor, en annan ekonomisk ordning i samhället. Men då kommer samhället med sina maktmedel, och då kommer general Munck med den kår, som han här stiftat.

När det gäller den munckska kåren, så ha ju här många framstående män och representanter för samhället vittnat om hur utomordentligt lojal den munckska kåren var och hur utomordentligt goda syften den hade. Herr Lundquist i Rotebro förklarade, att syftet med den munckska kåren var utomordentligt lojalt. Jag skulle då vilja ställa frågan: varför då detta hemlighetsmakeri omkring den munckska kåren? Varför förnekade man, att kåren existerade, fastän den hade funnits, t. o. m. med regeringens goda minne eller åtminstone med flera regeringsledamöters goda minne, under åtskilliga år. Herr Lindman, som hade varit statsminister under det den munckska kåren existerade och som nu efteråt, när det inte längre var möjligt att hemlighålla saken, gav den munckska kåren sin välsignelse, han kände naturligtvis till den, liksom också socialministern, herr Pettersson, gjorde, redan när kåren bildades och under de tidigare åren av dess existens. Det har här tidigare erinrats, hurusom förre polismästare Härleman medverkade till beväpningen av den munckska kåren. Jag kan här erinra, hurusom den nuvarande polismästaren skrev till general Munck och frågade om den munckska kåren existerade. Han gjorde det, fastän han hade haft förteckningen över kårens 2,000 medlemmar till granskning i samband med beviljandet av vapenlicenserna. Likväl, när tidningarna påtalade saken, skrev polismästaren till general Munck och frågade, om han kände till om det existerade någon sådan kår. General Munck, såsom den hedersman han liksom många andra militärer är, svarade: Nej, det finns inte någon kår med den benämningen; jag har inte något dyligt mig bekant. Sedan offentliggjorde polisledningen i Stockholm detta general Muncks »sanningsenliga» svar i pressen, väl med tanke på att man skulle inbilla folk här i landet, att det där var ett besked, som innehöll den verkliga sanningen. Om man hade lojala syften, varför behövde man då hålla på att både i tidningarna och på annat sätt sprida lögnen om sina förehavanden? Den som har lojala syften, brukar annars, inte vara rädd för att stiga fram och säga ifrån, att detta är vad jag har för mig och åsyftar att utträtta. Men det gjorde varken general Munck eller polisledningen eller deras meningsfränder. En tidning, som ju står herr Lindman och hans meningsfränder mycket nära, nämligen Nya Dagligt Allehanda, skrev beträffande en anmälan om den munckska fascistkåren på följande sätt: »Nå, polisen tog upp anmälan. Det har varit en mycket svår och grannliga undersökning, som kostat en mängd tid och även pengar, ty en kriminalkonstapel har måst besöka både Östersund och Visby för att få klarhet i saken. Resultatet blev naturligtvis det, som polisen trodde att det skulle bli, när man till en början lade den Hallgrenska anmälningen i lådan för papper från kverulanter och andra. Det hela har runnit ut i sanden. 'Munckska kåren' finns icke, och icke heller har en svensk officer med kurirtjänst smugglat vapen från Berlin.» Det var Nya Dagligt Allehanda, som lämnade allmänheten dessa ytterst »sanningsenliga» uppgifter. Jag förmodar, att herr Lindman, som ju som sagt står denna tidning ganska nära, och hans partikamrater i kammaren äro beredda att vitsorda, att det skrivs väl ingenting annat än sanning i Nya Dagligt Allehanda, och i varje fall skrives det väl ingenting annat än sanning om så samhällsnyttiga och lojala förehavanden som den munckska kårens måste sägas utgöra. Nej, herr Lindman, när herr Lindman står här och förklarar, att högermotionen om åtgärder mot högförrädisk verksamhet syftade till att för-

Ang. viss utredning rörande väpnade privata sammanslutningar.

(Forts.)

*Ang. viss
utredning
rörande väp-
nade privata
sammanslut-
ningar.*
(Forts.)

hindra varje mot det nuvarande statskicket fientlig rörelse, så måste jag säga, att jag tror på detta ungefär lika mycket, som jag tror på vad jag här nyss citerade ur Nya Dagligt Allehanda. När man sysslar med förhåvanden av detta slag och ändå kommer och gör gällande, att man är lojal och har lojala syften, då måste jag säga, att man kan inte gärna göra anspråk på att bli tagen på allvar, vare sig i fråga om de uttalanden som göras i detta sammanhang eller i andra hithörande angelägenheter.

Herr Engberg talade här om Kalle Kilbom och den fara, som denne skulle utgöra för den nuvarande samhällsordningen. Han sade, att detta får väl hänföras till legenderna. Jag skall inte uttala mig om huruvida herr Kilbom kan utgöra någon sådan fara. Jag vill bara ge det bestämda beskedet, att i den mån arbetarklassen här i landet samlas kring Sveriges kommunistiska parti, kommer det kommunistiska partiet att i fortsättningen som hittills kämpa för avskaffande av den samhällsordning, som för närvarande existerar och som visat sig oförmögen att bereda möjlighet till försörjning för människorna här i landet. Den kampen kommer det kommunistiska partiet att föra. Vad den kommer att ge för resultat, det beror närmast på i vilken utsträckning arbetarna sluta upp i de strävanden, som äro det kommunistiska partiets. Och därom anser jag mig inte för dagen ha någon anledning att diskutera med herr Engberg. Det får väl framtiden så småningom utvisa. Herr Engberg säger emellertid vidare, att herr Kilbom kan, efter det studium herr Engberg gjort i vissa veckotidningar, betraktas som en god representant för den borgerliga kulturen här i samhället. Ja, jag brukar uppriktigt sagt inte så ofta läsa den sortens veckotidningar, som herr Engberg talade om, alltså sådana tidningar som Veckojournalen, Husmodern o. s. v. Men jag kastade för en tid sedan en blick i ett nummer av tidningen Husmodern, och där såg jag ett fotografi av herr Engberg, ett fotografi av någon gammal prinsessa och ett fotografi av en redan avliden gumma, som var över 100 år, då hon försvann ur tiden. Alla tre fotografierna vore på samma uppslag under rubriken: »Jag läser dagligen Nya testamentet.» Jag vet nu inte, om inte också detta kan inrymmas i ett företrädande av den borgerliga kulturen eller är det representativt för socialdemokratien. Och skola vi tala om veckotidningar, så måste jag säga, att Veckojournalen eller Husmodern kan väl ändå vara ungefär detsamma. Så inte tycker jag att herr Engberg i detta avseende har någonting att speciellt yvas över. Jag skulle kunna tillägga, att vore det så, att den nuvarande samhällsordningen kunde avskaffas med munväder, då tror jag förstas, att herr Engberg skulle kunna utgöra en alldeles utomordentlig fara för denna samhällsordning. Herr Engberg talade om att kommunisterna skulle inte ens tåla vid att höra avfyrandet av en knallpulverpistol. Ja, modet hos olika människor skall jag naturligtvis alls inte ge mig in på att försöka diskutera. Men när jag hörde herr Engberg tala om knallpulverpistoler, så funderade jag på vad det skulle kunna finnas för anledning för herr Engberg att ha knallpulverpistoler i minnet. En knallpulverpistol är ju ett instrument, som åstadkommer litet oväsen närmast till glädje för den som avfyra den. Jag skulle föreställa mig, att i det avseendet har man ju ändå en viss anledning att göra en jämförelse mellan vad herr Engberg åstadkommer och vad de pojkar åstadkomma, som skjuta med knallpulverpistol. Något annat lära väl dessa knallpulverpistoler knappast ha i debatten att skaffa.

När det gäller reservanterna och deras uttalanden skall jag, herr talman, inte säga mer än ett par ord om den saken för att tillkännage den ståndpunkt, som jag och mina partikamrater vid röstningen komma att intaga i denna fråga. I reservationen finnas en del uttalanden, som jag åtminstone inte har möjlighet att ge min anslutning till. Det heter där bl. a., att »kontrollen över dylika kårers rekrytering och deras handlande kan lätt glida de

inför samhället i sin helhet ansvariga myndigheterna ur händerna». Därav utläser jag, att reservanterna ha den uppfattningen, att om man bara kunde vara förvissad om att samhället kunde behålla kontrollen över rekryteringen av dessa kårer och deras förehavanden, så skulle man kunna vara med om att dylika beväpnade kårer finge stiftas och existera. Detta och en del andra saker i reservanternas motivering gör, att jag för min del inte anser mig kunna rösta för reservationen i dess helhet. Men vi skola rösta för den hemställan, som reservanterna gjort, och detta av det enkla skälet, att här gäller det borgerliga väpnade kårer, som för närvarande tydligen av statsmyndigheterna betraktas såsom tillåtna. Skulle arbetarna på samma sätt som den munckska kåren rusta sig för att genomföra en annan ordning i samhället, än som råder för närvarande, då skulle alldeles säkert varken den sittande regeringen eller någon annan av de regeringar, som syssla med det kapitalistiska Sveriges angelägenheter, draga sig för att ögonblickligen ingripa. Den lagstiftning, som här skulle komma till stånd — om den nu kommer till stånd — skulle vara ägnad att förbjuda den munckska kåren och liknande sammanslutningar. Och det är fördenskull uppenbart, att vi sakna anledning att vända oss mot en sådan lagstiftning. Jag vill emellertid säga, herr talman, att jag är ganska förvissad, att varken herr Lindman eller hans meningsfränder eller de övriga privilegierade grupperna i detta samhälle komma att avstå från vare sig revolverar eller kulsprutor såsom argument mot arbetarna, då borgarklassen ser sina privilegier och sina möjligheter till fortsatt utsugning hotade från arbetarklassens sida. Det är emellertid ett tema, som väl inte lär knäckas vare sig i denna debatt eller i någon annan debatt här i riksdagen. Jag har emellertid velat tillkännagiva min uppfattning beträffande den saken.

Jag yrkar alltså, herr talman, bifall till reservanternas hemställan med strykande av deras motivering.

Herr Hällgren: Herr talman! Jag har begärt ordet endast för en kort replik till utskottets talesman, som i rent formellt avseende mot reservanterna anmärkte, att vi inte närmare uppehållit oss vid överståthållarämbetets yttrande. Jag vill då säga, att detta yttrande är lämnat till första kammarens första tillfälliga utskott. Och just av den anledningen ansågo vi, att vi icke borde taga upp detta utlåtande till närmare bemötande. Vi ha citerat, att överståthållarämbetet ansett, att en utredning vore motiverad. Beträffande överståthållarämbetets uppfattning om i vilken riktning denna utredning skulle gå samt beträffande den landsförrådiska agitationen etc. har ju utskottsmajoriteten själv erkänt, att detta gick utanför motionens ram och att utskottsmajoriteten följaktligen inte kunde följa överståthållarämbetet i det avseendet. Vidare anmärkte herr Lundquist i Rotebro, att man i motionen och reservationen endast talat om den munckska kåren. Ja, man kan ju inte i en riksdagsmotion draga fram allehanda rövarhistorier om att det förefinnes andra beväpnade sammanslutningar. Endast i detta fall förelågo bevis om att det fanns en sådan väpnad privat kår. Det är därför som denna kår angivits i motionen. Men om man läser reservanternas yttrande på sidan 6, så talar man där inte om någon muncksk kår. Man talar om väpnade privata kårer med uppgift att ingripa uti samhällsmaskineriet, och säger, att sådana kårer böra, vilken meningsriktning de än representera, ej tolereras. Man talar sålunda inte enbart om någon muncksk kår, utan det gäller samtliga kårer av detta slag som eventuellt skulle kunna förefinnas eller uppstå.

Man har från högerhåll här gått i fejd för att den munckska kåren var en lojal sammanslutning för det borgerliga samhällets bestånd. Men just denna kårs hemliga karaktär och lösliga organisation har ju gjort, att man från

Ang. viss utredning rörande väpnade privata sammanslutningar.

(Forts.)

Ang. viss
utredning
rörande väp-
nade privata
sammanslut-
ningar.

(Forts.)

fascisthåll har skaffat sig inflytande över densamma. Kanske herrarna kunna förklara, var hälften av det vapenparti blivit av, som vid ett tillfälle insmugglades till Sverige? Man har ännu inte fått reda på om det kommit den munckska kåren till del eller ej. Meningen var, att detta parti skulle tagas om hand av Sveriges fascistiska kamporganisation. Jag skall tillåta mig att citera några korta rader ur ett brev, som kan tjäna som belysning för vilka tankegångar man operar med för att få ledningen av just sådana hemliga kårer. Det heter i detta brev: »General Munck har varit nere i Göteborg för att bilda en skyddskår. Denna gången misslyckades han, men det märks, att starka krafter äro i rörelse för att bilda något sådant här. Jag håller mig dock underrättad om vad som sker och skall meddela dig, så fort något nytt inträffar. Jag anser dock, att, om en sådan kår kommer till stånd, måste vi där insätta så mycket folk, att vi behärska kåren. I annat fall kan den bliva farlig för oss, då vi, som jag hoppas, en gång skola sätta i gång den fosterländska revolutionen. Jag tror också, att vi kunna få en av de våra till ledare för det hela.» Det är sådana tankar man har och sådant arbete som sker i löndom, då man går in för att dylika privata väpnade kårer skola få finnas.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr **Månsson** i Furuviik: Herr talman! Jag var under *Simplicissimus'* glanstid en mångårig och ivrig läsare av den tidningen. Jag minns därifrån en bild, som jag sedermera använde på omslaget till en tullbroschyr, som väl en del av kammarens ledamöter läst förr i världen. Det var under tullagitationens mera oskyldiga dagar. Bilden visade först en samling hundar som gingo på golvet. Ovanför på en plattform låg en fint friserad hund vid god vigrö och omgiven av en massa korvar. Hundarna där nere hade bara ett ben, som de slogos om allihop. Efterhand blev benet söndernagt. De hade inte mera att äta, och de blevo förskräckligt magra. Men hunden uppe på plattformen åt, och allt eftersom han åt, blev han alltmer oformlig. Han blev till slut vad vi i min barndom kallade en storbuk och höll nästan på att spricka. Han hade fortfarande en hel del korvar kvar. Men då var det något nytt som inträffat. Hundarna där nere hade till största delen svultit ihjäl. Deras kött eller snarare de skintrisor de hade kvar på benen började lukta illa, och stanken steg upp i näsan på hunden där uppe, så att han inte kunde äta. Han ryckte upp sig ibland och levde rövare ett tag, men han kunde inte komma ifrån den obehagliga stanken.

Den där hunden kommer jag alltid att tänka på, när jag ser en lotta i uniform ute. Det är precis samma mentalitet. Det finns inga begrepp om samhällsförhållandena i de kretsarna, annat än ett rent fysiskt obehag för ögon och näsa, då man ser fattiga män och kvinnor, och även för örat, ifall de begära ändring i en samhällsordning, där den ene spricker av välmåga och den andre förgås av umbäranden. Ett uttryck för denna kitslighet och nervositet kom härom dagen från en bänk här, då vi behandlade moratorielagen. Jag tänker på herr Edbergs anförande, när han klagade över att de nuvarande bönderna äro alldeles fördärvade av arbetarna, och till råga på allt få de heller inte komma in på fattighusen, ty dem ha arbetarna fyllt. Det är ungefär den stämningen som kommer från de kretsarna. När man nu känner till den stämningen och vad det är för folk och för kultur som stå bakom, skall man inte heller värdera deras åtgöranden mer än de äro värda. Det är det som jag framför allt ville säga.

Herr Lundquist i Rotebro förfasade sig över att man här misstänkliggjorde skytteföreningarna och landstormen. Jag misstänker, att herr Lundquist i Rotebro själv är medlem av landstormsrörelsen och prenumerant på dess tid-

ning. Om man slår upp de sista årgångarna av denna tidning, så skall man finna, att det varit upprepade resor av landstormsmän till Finland för att fira inbördeskrigets segerdagar för de vita. Det har också varit möten i Sverige, dit det kommit hela laster av vitgardister från Finland för att svara på de svenska besöken i Finland — med eller utan lottor naturligtvis vid alla dessa tillfällen. Man skall vidare i tidningen finna, att det varit otaliga skildringar, specialskildringar över inbördeskrigets olika faser, skrivna med klar tanke på och maning till att studera liknande situationer här hemma. Så landstorms rörelsen vet man nog vad den går för, om man har läst den tidningen någon tid.

Herr Lundquist talade också om att det borgerliga samhället är hotat och att det håller på att störtas. Jag trodde, att det var störtat. Jag satt för kort tid sedan tillsammans med bankdirektören i Stockholms rikaste bank, och jag skämtade med honom, när vi sutto till bords, och frågade: Nå, hur går det med det kapitalistiska samhället? Ja, sade han, det reser sig väl aldrig mer, men det kommer väl något annat i stället. Det är en bankdirektörs uppfattning: kapitalistsamhället existerar inte nu; det är något annat som bygges upp. Att det skulle vara i fara att störtas och att Kalle Kilbom skulle störta det — för att tro det, får man allt vara bra konstig. De som störta samhället, det är de, som få både ordnar och allehanda annan uppmärksamhet vid alla möjliga tillfällen. Jag tror inte, att man skall söka dem på gatan, som störta samhället. När allt kommer omkring, är kanske herr Lundquist i Rotebro en liten samhällsomstörtare. Det är ingen som vet. Det var en talade här nyss som sade, att när man har en bra plats, så är man socialdemokrat, och när man har två bra platser, så är man högerman. Jag ropade då till honom, fast han hörde det inte: »eller också dåliga aktier». Det kan hända även det. Jag vill inte lägga lök på laxen, men det må ursäktas, om jag ger en liten smula svar på tal. Det borgerliga samhället störtas för övrigt inte av några enskilda personer, ehuru de kunna hjälpa till. Det borgerliga samhället störtar sig självt. Liksom en gång det kommunistiska samhället störtade sig självt genom att slarva bort demokratien, liksom en gång det feodala samhället störtade sig självt och pulveriserades, så håller nu det borgerliga samhället på att ramla. Det kan ingen mänsklig makt göra något åt det. Det är lika omöjligt som att sätta upp på träden igen de löv, som växte i fjol. När individen dör, så dör den. Och när samhället dör, så dör det. Man kan inte störta det nämnvärt, än mindre kan man stödja det. Så kommer en gång även det nya samhälle, som nu växer fram, att störtas. Det finns inga samhällen som äro eviga, ehuru naturligtvis somliga samhällen ha mera soliditet i sig än andra. Jag skulle tro, att om herr Lundquist i Rotebro och hans huvudmän kunde få en liten dosis av 30 procent kommunism i samhället, så skulle det vara bra för hans huvudmän. I annat fall komma hans huvudmän att ha föga att betyda om några årtionden. Enda räddningen för det borgerliga samhället är, att det nu får en liten dosis socialism eller kommunism i kroppen. Då kan det kanske leva ännu 30 eller 40 år framåt. Men dö måste det förstås. Så är det med samhällsfaran.

Löjligast verkar det naturligtvis, när här en general och några officerare och lottorna skola stödja samhället. Clemenceau sade under kriget, när det gick alldeles för galet i norr: Nej, nu är det så allvarligt, så nu få inte generalerna vara med längre; nu tar jag hand om det själv. Så torde man kunna säga om de herrar, som startat den munckska kåren och som äro så gränslöst uppriktiga och hederliga och djärva och starka, att de inte veta vad de själva göra. De skola inte tala om att stödja samhället, och inte heller de fåralär i kjolar och byxor, som de omge sig med.

Till herr Lindman vill jag bara säga, att man kan väl inte jämföra Reichs-

Ang. viss utredning rörande väpnade privata sammanslutningar.
(Forts.)

Ang. viss
utredning
rörande väp-
nade privata
sammanslut-
ningar.
(Forts.)

banner och Järnfronten med den munckska kåren. Järnfronten arbetar mot vildhjörnorna både till höger och vänster för att hålla en medelkurs, som man tror motsvarar det tyska folkets behov och förhållanden. Huruvida det är så riktigt, skall jag inte döma om. Det här återigen är ju en samling av okunniga, asociala analfabeter, som sitta och äro nervösa liksom hunden på plattformen över att det luktar illa i samhället, som de själva ha ställt till.

Det är riktigt, att man i England hjälper polisen. Jag har senast i fjol framhållit i en artikel i Social-Demokraten, att det är något alldeles fruktansvärt, när man här får se en poliskonstapel på gatan slåss med tre, fyra stycken och en hel rund av unga och friska människor stå omkring, utan att någon ingriper och hjälper polisen. I det gamla kommunistisamhället, där var det dock så, att den som icke ingrep till ordningens värn, han upphörde i och med detsamma, automatiskt, att vara bonde i häradet. I och med det att han mottagit den allmänna rösträtten och rätten att vara på tinget och vunnit medlemskap i värnpliktskåren, blev han automatiskt skyldig att hålla samhället rent från allt ofog, annars upphörde han att vara bonde i häradet. Denna anda har levat kvar i England, ty där har sedan gamla tider rätt icke bara demokratiska fasoner i viss mån, utan också, som vi alla veta, ytterligt aristokratiska former i vissa hänseenden, så att vi formligen skratta åt dessa former, när vi få se dem utvecklas. Det ena som det andra är emellertid en kvarleva från gångna tiders samhällsformer, och det är också fallet med den sedvänjan att vissa medborgare äro skyldiga att bidra till ordningens upprätthållande. Men då skall man också taga folk som äro förnuftiga och förståndiga och inte folk, som inte begripa samhället och som inte äro mogna att göra annat i samhället än att äta och förfasa sig över att andra lukta illa.

Herr Selberg: Herr talman! Jag har begärt ordet för en replik till herr Lundquist i Rotebro. Han sade, att det i reservanternas yrkande skulle förekomma en mängd insinuationer i än den ena och än den andra riktningen, men han glömde bort att nämna, vari dessa insinuationer skulle bestå. Jag tyckte, att herr Lundquist i Rotebro själv gjorde en mycket ful insinuation, jag skulle tro t. o. m. mot bättre vetande, ty jag kan inte föreställa mig annat än att han läst reservanternas utlåtande och att han vet vad det innehåller.

Herr Lundquist i Rotebro ville, om jag fattade honom rätt, göra gällande, att sista stycket på sid. 6 skulle innebära, att den av reservanterna begärda utredningen skulle gälla landstomsavdelningar och skytteföreningar. I detta stycke heter det: »Utredningen borde även omfatta i vad mån vapen, som skytteföreningar och landstomsavdelningar förfoga över, kunna utnyttjas för beväpning av privata sammanslutningar samt åldersgränsen i fråga om rätten att handhava vapen.» Det bör väl ändå för vem som helst, som läser detta, stå klart, att detta endast har avseende på i vad mån dessa föreningars vapen kunna tagas omhänder av människor, som ha helt andra syften än dessa skytteföreningar och landstomsavdelningar ha. Det torde väl icke heller vara obekant för herr Lundquist i Rotebro, att det framkommit direkta uppmaningar till vissa långt gående organisationer och deras medlemmar att inträda just i dessa skytteföreningar och landstomsavdelningar för att därigenom komma åt att få hand om vapen. Detta är väl ändå ett känt förhållande, och det är för att få veta, i vilken mån detta kan försiggå, som man här även vill, att den saken blir utredd, så att de missförhållanden, som eventuellt här förekomma, skola kunna avhjälpas. Jag vill också påpeka, att i klämman till reservanternas yrkande anhåller man om en *allsidig* utredning, och i motiveringen har man, såsom herr Hällgren nyss framhöll, velat säga, att denna utredning skulle röra sig om väpnade privata kårer med uppgift att ingripa i

samhällsmaskineriet. Härvidlag skulle gälla, att dessa sammanslutningar, vilken meningsriktning de än representerade, icke skulle få tolereras. Det är utskottsminoritetens uppfattning, att den saken skall utredas, och det borde således vara klart — åtminstone för herr Lundquist i Rotebro, som efter vad jag förmodar läst detta utlåtande mycket noggrant — vad saken gäller.

När herr Lundquist i Rotebro är bekymrad över att jag såsom frisinnad kunnat gå med på en reservation, som är skriven av socialdemokraterna, så kan jag trösta honom med att jag anser det som styrka för de frisinnade att, i den mån vi icke själva taga initiativ, upptaga till noggrant beaktande och omprövning andra förslag, som komma fram här i riksdagen, oavsett om de komma från höger- eller vänsterhåll och att fatta ståndpunkt till dessa förslag alltefter det sakliga innehåll, som förslagen kunna ha. Jag har trott, att detta är en styrka hos vårt parti. Herr Lundquist i Rotebro tycks tvärtom anse det som en svaghet och synes alltså vara av den uppfattningen, att det är de frisinnades skyldighet att förkasta alla förslag, som komma från socialdemokratiskt håll.

Jag kan för övrigt försäkra herr Lundquist därom, att när det gäller skandendet av förutsättningar för god ordning i samhället och överhuvud när det gäller ordningens upprätthållande, då skall t. o. m. herr Lundquist i Rotebro ha de frisinnade bakom sig.

Herr **Hansson** i Stockholm: Herr talman! Jag fäste mig särskilt vid herr Lundquists yttrande, när han förklarade vilken uppgift den munckska kåren skulle ha. Han förklarade, att den skulle ha till uppgift att skydda den borgerliga samhällsordningen. Jag antar, att herr Lundquist använder uttrycket i vedertagen betydelse, och detta skulle alltså innebära, att den frivilliga kår, som här skapats, har till uppgift att förhindra sådana förändringar inom samhället, som skulle betaga detta dess rent borgerliga karaktär. Det skulle alltså med den förklaringen här vara fråga om en ren kamporganisation gentemot socialdemokratin, som ju eftersträvar sådana förändringar inom samhället, som skulle betaga detta dess kapitalistiskt borgerliga karaktär. Det kan ju hända, att herr Lundquist icke riktigt tänkte på innebörden av vad han sade, men det ligger nog en mycket djup sanning i hans yttrande, även med den tolkning jag givit detsamma.

En annan omständighet, värd att här observera, är, att nästan alltid sammanslutningar av denna art från början framträda med deklamationer om sin lojalitet mot den bestående ordningen och sin vilja att skydda och värna denna, men i regel mycket snart befinnas vara ute på vägar, som innebära hot mot en god ordning i samhället. Jag behöver väl inte erinra herrarna därom, att det icke är så länge sedan Lapporganisationerna högtidligt mottogos i Helsingfors av den finska presidenten och den finska regeringen. Lapporganisationerna framträdde också med anspråk på att representera det speciella värnet kring vad som anses vara mest värt i den bestående ordningen, och dessa organisationer hyllades officiellt såsom samhällsordningens understödjare. Det dröjde icke många månader, förrän samma personer, som hade bringat denna frivilliga kår samhällets hyllning, tvingades att inskrida mot Lapporörelsen såsom en statsfientlig rörelse, såsom en rörelse, vars företag innebore det allvarligaste hot mot all ordning. Tro herrarna verkligen, att ni kunna gå i god för att en organisation, som bildas under hemliga former, en organisation, där ingen får veta vem som är medlem och där man har ett ytterligt hemligt undermåttelsesystem, tro herrarna, att en sådan organisation icke innesluter faror för en utveckling efter samma linjer som Lapporörelsen?

Det talades här av herr Forssell om att denna kår står under ledning av Stockholms polismästare. Jag vet, att Stockholms förre polismästare så litet

Ang. viss utredning rörande väpnade privata sammanslutningar.
(Forts.)

Ang. viss utredning rörande väpnade privata sammanslutningar.
(Forts.)

kände sin plikt mot sitt ämbete, att han inlät sig med dem, som bildade denna kår. Däremot känner jag icke till, vare sig att stockholmspolisen äger befogenhet att på det viset bilda några extra polisstyrkor eller att den nuvarande polismästaren godkänner en sådan tolkning, som här har gjorts från andra kammarens talarstol, nämligen att han skulle föra befäl över en kår, vars medlemmar man inte kan upplysa allmänheten om vilka de äro. Skulle det ligga någon sanning i, vad herr Forssell här yttrat, då hemställer jag verkligen allvarligt till herr socialministern att göra sig underrättad om, huruvida det orimliga förhållandet verkligen existerar, att Stockholms polismästare för befäl över en sammanslutning av denna art.

Herr Lindman talade här litet grand om föreningsfriheten. Han förmenade, att om man vände sig mot sådana här frivilliga kårer, så skulle detta vara ett ingrepp i föreningsfriheten, och han drog den slutsatsen, att när vi motsatte oss en speciell lagstiftning mot kommunismen, så vilja vi skydda möjligheterna för de samhällsfientliga elementen att samlas, men samtidigt ha förbud för de samhällsbevarande. Vi hävda församlings- och föreningsrätten lika för alla grupper inom samhället. Vi hävda däremot icke för någon grupp en rätt att konspirera mot staten och ordningen inom det demokratiska samhället. Vi hävda tvärtom myndigheternas skyldighet att inskrida mot sådana konspirationer varhelst de än månne förekomma. När vi motsatte oss högerns förslag till speciella lagar, så var det under tydlig hänvisning till att om man i vårt samhälle företog sådant, som enligt uppgift högern ville förhindra med sin lagstiftning, så finnes det redan nu i den svenska lagen bestämmelser enligt vilka man kan inskrida mot varje högförrädisk verksamhet, mot varje konspiration mot statens säkerhet. Vi tillåta icke, att föreningsrätten missbrukas på detta sätt, men vi tillåta heller icke, att man vränger det rätta förhållandet, att man vränger den ståndpunkt vi ha intagit.

När herr Lindman här talade så varmt om den enskilde medborgarens skyldighet att stå till tjänst åt ordningsmakten, så har jag egentligen ingen invändning att göra mot detta. Men det är icke fråga om den saken här. Herr Lindman kan icke garantera någonting rörande männen kring general Munck. Han känner möjligen general Munck personligen och kan möjligen gå i god för honom, men kan han säga någonting om de andra 2,000 medlemmarna i kåren? Vet han vilka de äro, vet han vilka personer, som tillhöra denna kår? Kan han ställa några som helst garantier för att de endast lojalt avse att stå till ordningsmaktens förfogande.

Jag skulle vilja ställa en fråga här, som, såvitt jag vet, icke förut blivit ställd. Vad skulle man säga inom högerpressen och högerkretsarna, om det en dag hade kunnat meddelas, att de socialdemokratiska arbetarna hade bildat väpnade organisationer, avsedda att komma till användning, när t. ex. under en socialdemokratisk regering man hotade med att inte tillåta under vanliga normala förhållanden framlagda lagförslag, som stöddes av en folkmajoritet, att genomföras? Skulle man inte finna det ytterst betänkligt, att man inom en viss samhällsgrupp stod beredd till väpnat ingripande vid en eventuell kraftmätning inom samhället? Jag är övertygad om att vi kunna med samma rätt, som man gör från högerhåll, säga, att vi ha ett intresse för den demokratiska ordningen, att vi äro beredda att värna den och att vi vilja mobilisera våra krafter till dess skydd. Men skulle detta berättiga oss att organisera oss såsom en väpnad makt inom samhället? Och skulle högern verkligen finna sig i att en sådan organisation uppkomme? Men jag förklarar utan tvekan, att skall det tolereras, att högerfolket samlar sig i privata väpnade kårer, så skall jag icke dröja länge med att söka skapa motsvarande organisationer på den andra sidan.

Vi ha intet förtroende till den sortens ordningshållare inom samhället, som

finnas i den munckska kåren, och det förefaller mig, som om det hos en man som herr Lindman skulle kunna finnas någon resonans för den synpunkten, att man också, när man gör vissa ting inom samhället, bör taga hänsyn till, hur det verkar. Kan det vara likgiltigt, att tillvaron av denna väpnade organisation väcker starka misstankar inom arbetarklassen? Kan det vara likgiltigt, att stora lager av samhället betrakta den såsom organiserad mot sig? Är det icke vår skyldighet i den mån vi företräda det allmänna och samhället, att se till, att det icke skapas inom samhället verklig grund för en sådan misstänksamhet mellan samhällslagren?

Det har här talats om de organisationer av olika slag, som ha uppstått i Tyskland. Ja, vad visar detta oss annat än vart det leder, om man inte i tid sätter stopp för slik trafik? Vad har skett i Tyskland? Man har organiserat sig på den ena sidan, och man har svarat med liknande organisationer på den andra. Dessa väpnade organisationer ha svällt ut till väldiga maktfaktorer inom det tyska riket. Statsmakten har icke kunna behärska dem. Det har förekommit ett ständigt inbördeskrig; knappast en dag, vissa tider, utan mord av politisk karaktär, och vissa tider ingen vecka utan blodiga sammanstötningar. Menar man verkligen, att dessa erfarenheter skulle föranleda oss att lugnt åse, att man börjar på samma sätt inom vårt eget land? Jag tror, att om man tänker litet allvarligt över denna sak, så skall man säga sig, att här är det klokast, att från början säga ifrån, att vi vilja inte vara med om att det uppstår okontrollerade väpnade kårer, varken på den ena eller andra sidan. Ty därom kan ni vara förvissade, att tolereras det på den ena sidan, så kommer det snart också på den andra, och då ha vi inom kort en utveckling fram mot en situation av samma olyckliga slag, som vi fått bevittna i andra länder.

Jag skulle verkligen vilja allvarligt be herrarna på högerkanten att besinna den synpunkten och sätta sig in i frågan, hur ni skulle upptaga organiserandet av väpnade kårer inom arbetarklassen. Ty ni kan väl ändå inte med allvar göra gällande, att det skall vara ert folk förbehållet att bedöma dessa ting. Även vi ha en mening om vad ordningen i samhället kräver, även vi ha en mening om, hur den bör skyddas, även vi ha en mening om vad som är farligt för denna ordning. Det går sannerligen icke för herrarna att längre driva den satsen, att eftersom ni en gång styrt och ställt i detta samhälle, så äro ni de enda som begripa hur samhället skall skötas och de enda som också ha rätt att taga hand om oss inom detta samhälle.

Herr Lindman hade ett yttrande, som var ganska anmärkningsvärt. När herr Engberg frågade honom, varför herr Lindman, medan han satt vid ledningen av regeringen, icke vidtog några åtgärder för en förstärkning av ordningsmakten, så svarade herr Lindman med en motfråga, om man trodde, att det skulle ha tjänat någonting till att tre år efter beslutet om polisorganisationen — eller låt oss säga fyra år därefter, ty herr Lindman satt ju rätt länge i regeringen — om det då hade tjänat någonting till att komma med några dylika förslag. Herr Lindman, är man av den övertygelsen, att samhällets ordning är hotad och att det inte finnes tillräckliga krafter för att betrygga denna ordning, då sitter man icke på sitt statsministerrum och kalkylerar, hur riksdagsmajoriteten ser ut, utan då träder man fram och förkunnar för landet, vilken fara som hotar det. Men det lustiga var, att den där förkunnelsen alldeles stannade av, när högren satt vid regeringen, för att börja på nytt, så snart man lämnat taburetterna.

Men herr Lindman sade också, att nu ha vi fått statspolis, och detta minskar behovet av de frivilliga organisationerna. Den munckska kåren har enligt uppgift 2,000 man. Om man skulle ta munckgardist mot statspolis, skulle vi alltså fortfarande ha behov av 1,800 man, och först när vi fått en statspolis av samma omfattning, skulle man tydligen, enligt herr Lindmans resonemang, kunna re-

Ang. viss utredning rörande väpnade privata sammanslutningar.
(Forts.)

Ang. viss
utredning
rörande väp-
nade privata
sammanslut-
ningar.
(Forts.)

flektera på ett avskaffande av de frivilliga kårerna. Jag lämnar åt herrarna själva att tänka vidare denna tankelinje. För min del har jag den uppfattningen om ordningen i det svenska samhället och ordningskärleken hos det svenska folket, att vi icke behöva vidtaga dessa kolossala rustningar för att skydda oss mot några upprorsmakare, om de händelsevis skulle stiecka fram. Det finns icke i vårt land en situation, som inbjuder till kupper, det finns icke inom vårt folk någon lust att företa sådana kupper. Man skall icke med hänvisning till ett eller annat upptråde, som polisen lätt kunnat klara av, inbilla oss, att vi leva under några hotande revolutionära förhållanden. Därefter skola vi döma, men vi skola också komma ihåg, att det finnes ingenting farligare än om representanten för ett stort parti här utan vidare står och försvarar, att hans folk organiserar sig i beväpnade kårer. Sprides den mening i samhället, att sådant är riktigt, och att detta sker under välsignelse från högeransvarige ledare, då gör herr Lindman mycket mera för att skapa revolutionär stämning än alla bolsjevikagitatorerna i detta avseende lyckats åstadkomma.

I detta anförande instämde herrar *Bergström* i Hälsingborg, *Andersson* i Malmö och *Lovén*, fru *Nordgren* samt herrar *Hermansson*, *Blomquist*, *Werner*, *Lundbom*, *Andersson* i Igelboda, *Olsson* i Mellerud, *Persson* i Tidaholm, *Mårtensson*, *Weijne*, *Bäcklund*, *Vahlstedt*, *Norling*, *Uddenberg*, *Olovson* i Västerås, *Anderson* i Råstock, *Jansson* i Falun, *Pettersson* i Hällbacken, *Ericsson* i Sörsjön, *Lindley*, *Olsson* i Gävle, *Johansson* i Sollefteå, *Berg*, *Wiklund* i Byske, *Sävström*, *Andersson* i Höör och *Björk* i Tryde.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Herr talman! Den nyss slutförda debatten föranleder mig att yttra ett par ord.

Det uttalande, varmed jag inledde debatten, har väckt opposition, såvitt jag kan förstå, egentligen blott på ett par håll. Herr Öhman ansåg, att det av detta uttalande framgick, att regeringen såg på denna sak ointresserat och liknöjt, och att det uttalande, som gjordes av regeringen, var intetsärande. Herr Forssell däremot betraktade uttalandet som uttryck för ett fullkomligt överdrivet och olämpligt nit. Herr Öhman exemplifierade eller bestyrkte icke på något sätt genom behandling av själva sakfrågan sina påståenden, och jag kan därför lämna dem utan vidare. Jag vill endast säga till honom, att en regering, som vill handla på grund av gällande lag, den måste, även när den behandlar sådana företeelser, som förefalla densamma onödiga, icke önskvärda eller olämpliga, behandla dem på det sätt, som lag anvisar.

I fråga om herr Forssell vill jag endast anmärka på, att han ansåg sig böra dra den slutsatsen av ett uttalande i mitt anförande, däri jag sade, att en medagerande vid beväpningen hade blivit utvisad, att detta vore ett bevis på, att det icke var den en tid här i landet förefintlige herr Pflugk-Harttungs tjänster till den fascistiska organisationen utan hans tjänster till den munckska kåren, som föranlett hans utvisning. Därom vill jag framhålla, att det framgick av de undersökningar, som gjordes beträffande hans insatser under den tid ifrågasvarande undersökningar avsågo, att han fördelade sina håvor emellan både fascisterna och den munckska kåren, och att han själv förklarade, att det var över den munckska kåren, som en del vapen kom fram till fascismen, d. v. s. med andra ord, att en del av vapnen hamnat hos den dåvarande fascismen.

Det var emellertid icke närmast för dessa påpekanden jag begärde ordet utan egentligen endast för att säga herr Forssell, vilken ett par tre gånger upprepade, att den munckska kåren står under ledning av Stockholms stads polismästare, att jag icke kan förstå, att det finnes den ringaste grund för detta uttalande. Jag har all anledning antaga — som uttalandet fälldes, kunde det

icke gälla annat än den nuvarande polismästaren — att det, som sagt för herr Forssell icke finnes någon som helst anledning göra ett dylikt påstående.

Ang. viss utredning rörande väpnade privata sammanslutningar.
(Forts.)

Herr Lindman: Herr talman! I anledning av det anförande, herr Hansson nyss höll i talarstolen, vill jag säga, att det är nödvändigt att vi ta i betraktande den kolossala överdrift, som i denna fråga begåtts ifrån den socialdemokratiska pressens och nu senast från herr Hanssons i Stockholm sida. Det anmärkningsvärda är härvidlag det sätt, på vilket ni framställt denna sak. Det sätt, på vilket ni blåst upp en agitation emot denna fråga, innebär överdrifter, som äro så kolossala, att man knappast mäktar mäta dem. Det är på detta sätt det nu gjorts en framställning av denna sak, som är fullkomligt skev, herr talman. När herr Hansson talar om statspolisen och söker förklara, varför han ej ville vara med om densamma, använde han uttrycket »kolossala rustningar». Han talar om organisationen, som om den vore riktad emot arbetarklassen. Likaså har pressen på socialdemokratiskt håll framställt saken, alldeles som om den organisation, vi diskutera i kväll, vore riktad emot arbetarklassen. Den är icke riktad emot någon särskild klass. Den har varit till för att stå till polisens förfogande — som jag säger — alldeles som en enskild människa har rättighet att göra det, på samma sätt, som jag förut beskrev, att det förhåller sig både i Tyskland beträffande Reichsbanner och i England, vilket icke någon kunnat bestrida. I detta ögonblick finnas i London 20,000 sådana civila polismän, som ställa sig till polisens förfogande, i händelse deras medverkan påkallas.

Vidare skall jag be att få tala om, vad den engelska polisorganisationen kunnat åstadkomma. Den är dock så gammal, att den fyller väl 100 år eller något sådant i dagarna. Vad var det, som hindrade de s. k. Chartisternas stora demonstration i London, som var avsedd att bli en revolution år 1848 på våren, efter februarirevolutionen i Paris, om icke de civila polismännen, som voro med och genom sin blotta närvaro förhindrade den? Eller kunna herrarna ge några garantier för, att det aldrig kan bli något uppror eller upplopp i detta land? När ni motsätta er t. ex. ökningen av statspolisen, ta ni ansvaret för något sådant? Jag vill säga, herr talman, att en sådan organisation som den ifrågavarande, den kan ju icke träda i funktion, om det icke finnes någon anledning. Det skall finnas en anledning, för att den skall göra det, och anledningen skall vara, att polismakten icke själv mäktar slå ner det uppror eller det upplopp, som kan förekomma.

Beträffande det ständigt återkommande talet — både från herr Engberg och herr Hansson — om varför jag icke vidtog några åtgärder för att stärka polisen den tid jag var statsminister, har jag redan sagt, att vid denna tid var reservpolisorganisationen nyss genomförd. Nu tolkar herr Hansson detta så — på grund av något uttalande av mig — att man knappast kunde vänta riksdagens bifall för en ökning. Det medger jag också, att man icke kunde göra, men själv var jag av den uppfattningen, att denna organisation borde få visa vad den dugde till. När man talar om vad en regering har underlåtit att göra av det, som dess medlemmar tidigare sagt, att de skulle vilja göra, skall jag be att få fråga herrar socialdemokrater, som suttit i socialdemokratiska regeringar: Ha ni inte gjort på samma sätt? Varför har det från sådana regeringar underlåtit att framlägga förslag i sådana saker, som ni motionerat om och agiterat om tidigare? Hur var det med arbetslöshetsförsäkringen under den sista socialdemokratiska regeringen? Var det icke, när ni sutto i opposition, en stor motion framlagd om utredning angående arbetslöshetsförsäkring? Den socialdemokratiska regeringen, herr talman, kom till, och den lätsades, som om det var luft alltihop. Jag klandrar icke detta, ty sådana kunna om-

Ang. viss
utredning
rörande väp-
nade privata
sammanslut-
ningar.

(Forts.)

ständigheterna vara, men jag endast erinrar, att ni ju kunna vända angreppet emot er själva i detta fall och icke bara rikta det emot mig.

Herr Lövgren: Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag begärt ordet, när detta plenum blivit så sent, som det blivit, men jag har ett par saker, som jag bra gärna ville ha anförda i denna debatt.

Jag vill erinra de borgerliga i denna kammare och i landet i övrigt därom, att kommunisternas tal om behovet av att skapa väpnade kårer, s. k. röda garden, har varit motivet för de väpnade sammanslutningar vi här sett på senare tid. Det var visst 1920 på hösten vi fingo upp den där tesluntan från Moskva till det vänstersocialistiska partiet, som jag då tillhörde. När jag såg denna teslunta, som bland annat innehöll det obönhörliga kravet på att i varje industrialiserat land utvecklingen skulle ledas fram till inbördeskriget och att arbetarklassen absolut skulle vara tvungen att organisera sig i väpnade kårer, sade jag nej tack — visst inte! Det svenska samhället är icke så organiserat och har icke en sådan struktur, att detta är någon naturnödvändighet, jag vill icke vara med om detta. — Och jag sade till mina dåvarande partivänner: Om ni gå in för väpnade kårer, kommer detta att resultera däruti, att man på den yttersta högerkanten får ett motiv för att skapa väpnade kårer, men för er blir det att prata smörja om saken ifrån talarstolarna landet runt. Men när det kommer till kritan visar det sig, att ni icke ha skaffat er själva något vapen. I dag, tio, elva år efteråt, kan man konstatera, att kommunisterna här i landet faktiskt äro oöväpnade. Varken Kalle Kilbom eller Sillén eller hans partivänner förfoga över några garden eller vapen. Det har i varje fall aldrig kunnat ledas i bevis. Men då vill jag säga icke bara till de borgerliga utan även till arbetarna här i landet: Se ni nu, hur idiotiskt detta tal är om arbetarklassens beväpning? Till de borgerliga särskilt vill jag säga: Finns det något skäl, mot bakgrunden av denna absolut tomma blåsa som kommunismen är, att bygga upp väpnade kårer och sätta detta lands rättsordning i fara? Det säger sig självt, att det icke finnes någon fara för det svenska samhället, under förutsättning att vi icke bilda några väpnade kårer eller privata ligor.

Vidare skall jag be att få tala om, att jag var i Finland 1927. Jag var där ett par veckor och jag resonerade med folk i alla möjliga samhällsställningar. Beträffande Lappo skall jag be att till den svenska riksdagens protokoll få anteckna, att det är min bestämda övertygelse, att Lappoorganisationerna voro inspirerade ifrån arbetsgivarsidan i Finland, som ville ha kommunismen till intäkt för att slå sönder den finska arbetarrörelsen, och som använde alla de medel, som funnos tillgängliga, för att driva det hela fram till den situation, dit man kom. Med provokationer av skilda slag lyckades man också leda det fram till den situation, som nu råder där, nämligen att man slagit sönder den finska arbetarrörelsen, genom vilken socialdemokraterna kämpat en förtvivlad kamp icke bara för arbetarrörelsen utan för västerländsk kultur överhuvud taget, och där några få av det svenska elementet äro tillräckligt rakryggade för att stå sida vid sida med socialdemokraterna. Men mot bakgrunden av vad som hänt i Finland och mot bakgrunden av det eländiga spektakel, som kommunisterna här presterat under 10—11 års tid, säger jag: Finns det någon rimlig anledning, varför man inom det svenska samhället skulle på högerkanten uppamma och med sådan kärlek omhulda väpnade kårer av den typ som den munckska? Allt sunt förnuft borde bjuda oss att låta den ordning, som finnes i samhällets hand, vara den enda, inom det svenska samhället. Vill man icke ifrån de borgerliga partierna acceptera denna ståndpunkt, då måste det gå som Per Albin Hansson sade i sitt anförande sist.

Herr **Engberg**: Herr talman! Herr Lindman anställde nyss en jämförelse mellan den munckska kåren här hemma, Reichsbanner i Tyskland och den engelska frivilligkåren.

Jag bestrider på det bestämdaste, att denna jämförelse håller. Herr Lindman glider förbi den avgörande skillnaden. Ty både Reichsbanner i Tyskland och den engelska frivilligkåren äro fullständigt offentliga och offentligt redovisade kårer. Medborgaren i Tyskland kan få exakt besked om, vilka som tillhöra Reichsbanner. Medborgaren i England kan få exakt besked om, vilka som tillhöra frivilligkåren. Dessa kårer ligga under offentlighetens kontroll. Men, herr Lindman, huru är det med ljuset över medlemmarna i den munckska kåren? Dess matrikel har hemlighållits. Man har icke kunnat få fram den, och man har ifrån kårens ledning kategoriskt vägrat att omtala, vilka som tillhöra den. Man vet bara, att det är ett par tusen medlemmar. Menar verkligen herr Lindman, att Stockholms medborgare skola finna sig i att till extra polisbevakning ha 2,000 hemliga figurer, vilkas karaktär och ställning man inte har en aning om, men om vilka man vet, att de beväpnats med fruktansvärda vapen?

Nej, det går inte, herr Lindman, att göra sådana jämförelser. Det är hemlighetsmakeriet, det är smusslet kring den munckska kåren, som varit bland det förhatligaste av allt. Det är denna ljusskygghet, som är ett öppet erkännande av, att den icke går legitima utan konspirativa vägar.

Herr **Forsell**: Herr talman, mina herrar! Jag har begärt ordet med anledning av hans excellens statsministerns senaste uttalande. I anknytning därtill vill jag då säga, att när hans excellens statsministern talar om den nuvarande polismästarens ståndpunktstagande, så har jag icke i mitt anförande yttrat mig om den saken. Jag gjorde gällande, att när Pflugk-Harttung 1927 gav sin medverkan till den munckska kåren, så skedde det till en kår, som samverkade och stod under ledning av en polismästare, som då alldeles avgjort hade tagit parti för densamma. Självfallet syftade jag med mina ord på det läge, som var för handen, då Pflugk-Harttung stod i förbindelse med munckska kåren 1927. Vad däremot den nuvarande polismästaren beträffar har jag ingen som helst aning om, vad han har för principiell åskådning i detta avseende. Dock vill jag uttala, att — för den händelse den situationen skulle komma att inträda, som den nuvarande polismästarens chef, överståthållare Elmquist, beskrivit uti sitt yttrande till det tillfälliga utskottet, nämligen det läget, då en sådan kår — därest den ordinarie ordningsmakten skulle visa sig otillräcklig för samhällets skydd — skulle bli nödvändig — då hoppas jag, att herr överståthållaren skall ha förmågan och auktoriteten att övertyga polismästaren om nödvändigheten av att skaffa de förbindelser med en sådan kår, som samhället behöver. Den förvisningen har jag, och den förlitan får man väl sätta till överståthållaren, när han på detta förpliktande sätt uttalat sig inför offentligheten och inför riksdagen. Och den förtröstan får man väl sätta till polismästaren, att han också lyder sin överståthållare i det fallet.

Vad slutligen beträffar det herr Per Albin Hansson hade att andraga och det där hotet om att han skulle sätta sig i spetsen för en kår, så vill jag säga det, att när den dagen kommer då herr Per Albin Hansson med sitt folk vänder sig till den ansvariga polismakten här i denna stad eller någon annan kommun och säger: Vi stå till edert förfogande för att upprätthålla ordningen tillsammans med den ordinarie polismakten, då har verkligen någonting hänt, som jag skall hälsa med glädje och tillfredsställelse. Det blir en annan anda, herr talman, mina herrar, än då de svenska fackföreningarna på ort efter ort rycka till sig det s. k. ansvaret för ordningens upprätthållande under en upprörd konflikt med den ordinarie polismakten.

Ang. viss utredning rörande väpnade privata sammanslutningar.
(Forts.)

Ang. viss
utredning
rörande väp-
nade privata
sammanslut-
ningar.
(Forts.)

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) avslag därå och bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen samt 3:o) bifall till det av herr Andersson i Stockholm under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den under 2:o) angivna propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Lundquist i Rotebro, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka den under 1:o) angivna nu antogs till kontraposition. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren, med avslag å femte tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 9, bifaller den vid utlåtandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för ja-propositionen. Rösträkning begärdes emellertid av herr Lundquist i Rotebro, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgavos 81 ja och 61 nej, varjämte 10 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen; och skulle jämlikt § 63 riksdagsordningen detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 10.

Ordet lämnades nu till herr **Fast**, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig föreslå, att på föredragningslistan för lördagens plenum bland två gånger bordlagda ärenden måtte uppföras först statsutskottets utlåtanden nr 122, 123, 124, 115, 116, 117, 118, 119 och 120, bevillningsutskottets memorial nr 48, bevillningsutskottets betänkande nr 49, statsutskottets utlåtanden nr 121, 125 och 127, bankoutskottets memorial nr 65, bevillningsutskottets betänkande nr 50 och andra lagutskottets utlåtande nr 39 i här angiven ordning och därefter ärendena i den ordning, som de finnas upptagna på dagens föredragningslista, dock med den förändringen att sist uppföres andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 4.

Denna hemställan bifölls.

§ 11.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 273, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett avtal mellan Sverige och Danmark för undvikande av dubbelbeskattning beträffande direkta skatter.

§ 12.

Vidare anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

- nr 92, rörande tull å potatis;
 nr 93, rörande förslag till ändrad lydelse av § 12 riksdagsordningen m. m.;
 nr 94, rörande vissa åtgärder till spannmålsodlingens fortsatta stödjande;
 nr 95, rörande anslag till personal- och driftkostnader för institutet för högspänningsforskning vid universitetet i Uppsala;
 nr 96, rörande anslag åt docenten vid universitetet i Lund G. R. Raquette;
 nr 97, rörande lag med särskilda bestämmelser om konkurs;
 nr 98, rörande införande av omröstningsapparat för voteringar i riksdagens kamrar;
 nr 99, rörande lag om ändring i vissa delar av lagen den 18 juni 1925 (nr 219) angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom;
 nr 100, rörande ändrad lydelse av mom. 10:o i gällande grunder för förvaltningen av kronans jordbruksdomäner;
 nr 101, rörande lag om ändring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av ekklesiastika löneboställen;
 nr 102, rörande lag om anstånd i särskilt fall med gälds betalning; och
 nr 103, rörande förslag till ändrad lydelse av § 2 4:o tryckfrihetsförordningen.

§ 13.

Till bordläggning anmäldes jordbruksutskottets utlåtanden:

- nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående hjälpåtgärder åt vissa egnahemslåntagare jämte i ämnet väckta motioner;
 nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig nedsättning av räntan å köpeskilling för vissa lägenheter, som upplåtits från kronojord;
 nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen, avdelning Utgifter för kapitalökning, gjorda framställning angående egnahemslånefonden;
 nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i avseende å vissa egnahemsföretag i Malmöhus län;
 nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i 3 och 17 §§ lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske m. m., jämte i ämnet väckta motioner; och
 nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för utgivande av ersättning i vissa fall till strandägare för mistad fiskerätt m. m.

§ 14.

Justerades protokollsutdrag.

§ 15.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Wirsell</i>	under 3 dagar fr. o. m. den 4 juni och
, <i>Weibull</i>	, 2 , , 3 , .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 1.35 på natten.

In fidem
 Per Cronvall.